

Ο ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΛΟΜΒΟΣ

ΕΙΤΕ

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

Ὡς ἂν ἐξέλιπεν ἐκ τῆς οἰκουμένης τὸ ἀξιολογώτατον αὐτῆς μέρος κατόπιν τοῦ πολυδακρύτου συμβεβηκότος τοῦ 1852, ἦτο προωρισμένον νὰ ἀναπληρωθῆ διὰ τινος χώρας ἄλλης ἐξίσου ἐκτεταμένης καὶ εὐδαίμονος. Ἄγνωστοι ἕως τότε λαοὶ ἔπρεπε νὰ ἀναφανῶσιν εἰς τὸ στάδιον, ὅπου ἔπεσε μετὰ μακρὰν πάλιν εὐγενὲς καὶ ἀνδρείον ἔθνος, ἀπίστευτοι δὲ πηγαὶ πλούτου ἐμελλον νὰ αὐξήσῃσι τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ συνδέσῃσι τὸν νέον μετὰ τοῦ παλαιοῦ κόσμου.

Ἀφ' οὗ πρὸ ὀκτῶ μηνῶν ἡ πρωτεύουσα τῆς Βασιλικῆς (1) ἔθελεξε τοὺς ἀνθρώπους διὰ συνεχῶν ἀγώνων καὶ χωρῶν καὶ φώτων, διέκοψεν αἰφνιδίως τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῆς νίκης καὶ τῆς πανδήμου εὐθυμίας τὰ θεάματα Πανταχέθεν συνήρχοντο νέα στρατεύματα, οἱ λεγόμενοι δορυκτῆτες μαχηταὶ ἀπεδύοντο τὰς πολυτελεῖς ἑορτασίμους ἐσθῆτας, ὅπλα δὲ καὶ ἐφόδια πολεμικὰ ἐποσωρεύοντο ἐπὶ πολυπρίθμων ὀχημάτων, ὡς

τε ἡ Ἰταλικὴ ἐφαίνετο ὡς εὐρύχωρον στρατόπεδον· διότι ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος καὶ ἡ βασίλισσα Ἰσαβέλλα ἠτοιμάζοντο εἰς τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τῆς Γρενάδας.

Ἄνθρωπός τις τότε ἄσημος παρηκολούθει τὴν αὐλήν, συγχεόμενος δὲ μετὰ τοῦ ὄχλου τῶν φορτικῶς ἰκετευόντων, καὶ βόσκων ἐν παραβύσει τὴν φαντασίαν διὰ τῆς ἐλπίδος νὰ ἀνακαλύψῃ νέαν γῆν καὶ μελαγχολικὸς φαινόμενος ἐν μέσῳ τῆς κοινῆς ἀγαλλιάσεως ἔβλεπε καὶ ἤκουεν ἀδικήτως τὴν προσδοκωμένην παρά πάντων κατακτῆσιν. Αὐτὸς ἐλέγετο Χριστόφορος Κολόμβος, κατήγετο δὲ ἐκ τῆς Γενοῦας, ὅπου ἔφηραιὸς πατὴρ τοῦ ζαίνων μαλλία ἀπέζη πενιχρῶς, ἂν καὶ ἐβοηθεῖτο ὑπὸ τριῶν αὐτοῦ υἱῶν Βαρθολομαίου, Διέγου καὶ μάλιστα τοῦ πρωτοτόκου αὐτῶν Κολόμβου.

Ὁ Κολόμβος ἐφάνη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἰσπανίαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1484 ὡς ὁδοιπόρος πεζὸς ὑπὸ μικροῦ παιδίου παρακολουθούμενος· διότι σταθεῖς ἐμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου τοῦ Santa Maria de la Rapida εἶχται ὑπὲρ αὐτοῦ ὀλίγον ἄρτον καὶ ποτήριον ὕδατος. Καὶ ὁ μὲν θυρωρὸς παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ καθῆται καὶ ἀναπαυθῆ, ὁ δὲ ἠγούμενος θαυμάζων τὴν σεμνότητα τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένην εἰς τῶν ἱματίων τὴν ἀπλότητα ἤρχισε μετ' αὐτοῦ συνομίλιαν καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ διανυκτερεύσῃ αὐτόθι.

Ἄν καὶ διήγεν ἐρημικὸν βίον εἰς τὸ μοναστήριον, ὁ ἠγούμενος, ἦτο ἀνὴρ πεπαιδευμένος· ἐπειδὴ γνωρίζων τὴν κοσμογραφίαν τοῦ Πάπα Πίου ἀνεγίνωσκε περιχαρῶς τὰς πρώτας ἐκδόσεις τοῦ Πτολεμαίου καὶ Στράβωνος

(1) Ἐπαρχία τῆς Ἰσπανίας λεγομένη Ἀνδαλουσία. Τόμ. Β΄.

κατὰ πρῶτον τότε διὰ τοῦ τύπου δημοσιευμένων. Ὡς γείτων δὲ μικροῦ τινος λιμένος τοῦ Palos, περιβοήτου τότε διὰ τὴν ἀτρόμητον τῶν ναυτῶν του ἀνδριαν συνέλαβε κλίσειν καὶ πρὸς τὴν ναυτιλίαν. Ὁ δὲ Κολόμβος ἀνταμείβων τὴν καλοῦσάν τον φιλοξενίαν τοῦ μοναχοῦ διηγῆθη εἰς αὐτὸν τὰ τοῦ βίου του.

Νέος ἔτι, εἶπεν, ἀνεχώρητα ἐκ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Παυίας, ὅπου ὑπὸ μυστηριώδους τινος καὶ ἀκατανοήτου ἐμπνεύσεως κινούμενος ἐσπούδασα τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἀστρολογίαν καὶ τὴν ναυτικήν· πρῶτα δὲ ταχέως καὶ εἰς τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἰχθυογραφίαν. Ὅθεν ἀπὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου ἤδη ἔτους ὑπερέβητα ὡς ναύτης ἐπὶ Γενουατικῶν τινος πλοίου περιπλέοντος τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον· ἐξεστράτευσα προσέτι μετὰ τοῦ στόλου τοῦ Ἰωάννου Δ' Ἀνίου Δουκὸς τῆς Καλαβρίας κατὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως περὶ τὸ 1459. Ἦμην δὲ 26 ἐτῶν ἡλικίας, ὅτε ὁ βασιλεὺς Reynier με ἐπέμψεν νὰ ἐλευθερώσω ἀπὸ τοῦ πειρατῆ τῆς Τύνιδος τὴν τριήρη Φερνανδίνην. Ἄλλοτε ἐπλησίασα τῆς Σαρδοῦς, ἔμαθον ὅτι τὴν συνώδεον δύο πλοῖα, τοῦτο δὲ τοσοῦτον ἐφόβισε τοὺς συνταίρους μου, ὥστε ἀπεποιήθησαν νὰ με ἀκολουθήσωσιν. Ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ στρέψω ἀλλοῦ κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν μαγνητικὴν βελόνην τοῦ πολοδείκτη, ἐπολλαπλασίασα δὲ καὶ τὰ ἰστία, ὥστε τῇ ἐπαύριον ἔωθεν ἡμῶν ἀντικρὺ τῆς Καρχηδόνας, ἀντὶ τῆς Μασσαλίας, ὅπου ἄλλοι ἐνόμιζον ὅτι κατευθυνόμεθα.

Μετὰ ταῦτα ἀπὸ πολεμιστοῦ γενόμενος ἔμπορος, περιήλθον πάσης τῆς Ἑλλάδος, Ἰωνίας καὶ μικρᾶς Ἀσίας τὰς νήσους, ἐπειτα δὲ ἀναλαβὼν τὰ ὄπλα ἠκολούθησα τὸν περίφημον πειρατὴν Κολόμβον ὅτε καὶ ἐκρίθη, οὕτως εἶπεν, ὁ μέλλων βίος μου. Διότι παραφυλάξαντες πλησίον τῆς (Ὀδυσειας) Λισσαβῶνος τέσσαρας ὀκκάδας Ἑνετικὰς μετὰ πλουσίου φόρτου ἐκ τῆς Βελγικῆς ἀναχθείσας, ἤλθομεν εἰς χεῖρας· ἐπειδὴ οἱ Ἑνετοὶ πλοίαρχοι ὀμνύουσι νὰ μὴ ἀποριύγωσι ποτὲ τὴν μάχην. Ἐγὼ δὲ ἰδιαιτέρως κυβερνῶν ἐν πλοῖον συνεπλάκην μετὰ μεγάλης τριήρεως· αἱ σφαῖραι καὶ ἡ πυρτις ἤναψαν ἐντὸς αὐτῆς μεγάλην πυρκαϊάν, ἀλλ' αἱ ἄλλοι καὶ οἱ σιδηροὶ κάμακες ἤνυσαν τοσοῦτον τὰ πολεμούμενα σκάφη, ὥστε ἀμφοτέρω ἐκινδύνουν νὰ γείνωσι παρανάλωμα τοῦ πυρός. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαντες οἱ ναῦται ἔπεσον εἰς τὸ πέλαγος, ἀρπάσας καὶ ἐγὼ κώπην ὡς ἐπιτήδειος κολυμβητῆς ἐδυνήθην νὰ διασωθῶ εἰς τὴν παραλίαν, ἃν καὶ ἀπέχεν ὡς δύο τοῦλάχιστον λεύγας. Ὁ θεὸς ὅμως φυλάττων με δι' ἄλλα δεινὰ ἐνίσχυσεν ἀποχωρῶντως τὸ σῶμά μου κατὰ τῆς ῥοθίας ὀρμῆς τῶν κυμάτων. Κατεσπαραγμένος δὲ ὕστερον ὑπὸ τῶν σπιλάδων ὑπῆγον εἰς τὴν Λισσαβῶνα, ὅπου εὗρηκα πυλλοὺς τῶν συντρόφων μου. Ἡ πόλις αὕτη διαπρέπει ὡς τόπος συνεντεύξεως πάντων τῶν γεωγράφων καὶ θαλασσοπόρων, καὶ οἱ πολλοὶ πλωτῆρες ἐξαιρέτως αὐτόθι τιμῶνται· διὰ τοῦτο εἰς τὴν Λισσαβῶνα ἀπεράσισα νὰ κατασταθῶ. Ἐβασίλευε δὲ τότε ὁ πρίγγιψ Ἑρρίκος, ὅστις εἶχε λαβῶν διαφόρους πληροφορίας περὶ τῆς Ἀφρικῆς. Μετοξὺ δὲ τῶν ἄλλων τῶν ἀνεγνώσθη καὶ ἡ διήγησις Εὐδόξου τοῦ Κυζηνικοῦ περιπλεύσαντος τὴν Ἀφρικὴν

ἐπὶ Φοινικικοῦ πλοίου ἄραντος ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ, εἰπέ ποτε ὁ Ἑρρίκος, θέλω νὰ ὑπάγω διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ἰνδιαν καὶ νὰ ἀρπάσω ἀπὸ τῶν Βενετῶν τὸ ἐμπόριον τῶν ἀρωμάτων. Ματαίως ἄλλοι ἔφερον εἰς ἔνστασιν τὸν Πτολεμαῖον ἐκτείνοντα μέχρι τοῦ νοτίου πόλου τὴν ἡπειρὸν τῆς Ἀφρικῆς, οὔτε δὲ αἱ φλόγες τῆς διακεκαυμένης ζώνης ὡς μισοτόχον ὑποτιθεμένης τῶν δύο εὐκράτων ἡμισφαιρίων τὸν κατεπίησαν· ἀλλὰ συναθροίσας εἰς ἐπιτημονικὸν σύλλογον τοὺς ἐνδοξοτάτους γεωγράφους ἀπίστευτε πλοῖον πρὸς ἀνακάλυψιν νέων τόπων. Τότε εὐδοκίως τῆς θείας προνοίας ἐκάμφθη τὸ ἀκρωτήριον Bazador, διελύθη ἡ περὶ τῶν τροπικῶν ἐπικρατοῦσα σφαλερὰ ἰδέα, οἱ δὲ ναυτιλλόμενοι κατήχησαν εἰς τὸ πρᾶσινον ἀκρωτήριον Ἰσως δὲ κατήντων μέχρι καὶ τῆς Κίνας, ἃν ὁ θάνατος δὲν ἀνῆρπάζε τὸν Ἑρρίκον κατὰ τὸ 1473.

Ἐν τούτοις ἐγὼ κατειχόμεν ἐρωτόληπτος εἰς Λισσαβῶνα· ἐπειδὴ ὁ θεὸς μοὶ ἐφανέρωσεν εἰς τὸν ναὸν τὴν μέλλουσαν τοῦ βίου μου σύντροπον, τὴν μητέρα τοῦ Διέγου μου. Ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς μου ἐκληρονόμησα ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ἔγγραφα μετὰ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων καὶ περιηγήσεων. Ἄν δὲ καὶ ὁ πόλεμος τῆς Ἰσπανίας ἐψύχρανεν τὴν ἐπὶ Ἀλφόνσου ἐπιθυμίαν τῶν περιπλανητῶν, ἤκουον ἐκάστοτε πολλὰ περὶ τῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς τερατολογούμενα· ἐκ τούτου δὲ ἀνεζωπυρεῖτο ἔτι μᾶλλον ὁ περὶ τὴν γεωγραφίαν ζήλος μου. Ἐπειδὴ δὲ κοινὸς σκοπὸς πάντων ὑπῆρχεν ἢ εἰς τὰς Ἰνδίας διὰ θαλάσσης· εὐθυπορίχ, μελετῶν ἀκριβῶς τὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων καὶ γεωγράφων παρέβαλλον αὐτὰ πρὸς τὰ τῶν νεωτέρων σοφῶν καὶ θαλασσοπόρων. Τὸ ἄγιον πνεῦμα τότε μοὶ ἐπέτυχε διὰ τῶν προφητῶν καὶ συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ ὑπάγω εἰς τὰς Ἰνδίας ἐκ τῆς εὐσίας διὰ νὰ καλέσω εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν πάντα τοὺς εἰδωλόλατρας λαοὺς τοῦ κατοικοῦντος τὰς ἐσχατίας τῆς Ἀσίας. Ταῦτα δὲ διαβουλεύόμενος ἀνταπεκρινόμεν μετὰ τοῦ ἐξακούστου τῆς Φλωρεντίας γεωγράφου Παύλου Τσακανέλλη, ὅστις ἐγκρίνας τὴν πρόθεσιν μοὶ ἐπέμψεν καὶ χάριτην τῆς γῆς, ὅπου αἱ Ἰνδία ἐκείνη κατέναντι τῆς Ἰσπανίας μετὰ τοῦ Cipango καὶ τῶν ὑποτελευτῶν εἰς τὸν μέγαν χάνην πολυαριθμῶν νήσων.

Ἡ περὶ τούτων ἀδιάκοπος μέριμνα με ἐνησχόλει διὰ παντός, εἰς τὴν σύνταξιν μάλιστα τῶν πινάκων, ὅσους ἐξέδιδον διὰ τὸν πορισμὸν τῶν πρὸς ζώσκειαν τῆς οἰκογενείας μου ἀναγκαίων. Ὅτε δὲ ἐναυτιλλόμεν κατὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Γουίνεας καὶ τῶν Αγογες συχνάκις ἀποχωρῶν μόνος εἰς τὰς ἀκτὰς ἐρεμβόμην, ὃ δὲ ἦχος τῶν κυμάτων προστιθέμενος εἰς τὴν ἐνδομυχὸν τῆς συνειδήσεώς μου φωνὴν μοὶ ἐνθύμιζε πάντοτε τὴν νέαν γῆν. Ὅθεν τῷ 1477 κατὰ Φεβρουάριον μῆνα πλεύσας ἑκατὸν λεύγας πέραν τῆς Θούλης (1) τῆς ὁποίας ἡ μεσημβρινὴ ἄκρα ἀπέχει 73 μοίρας τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ πρὸς δυσμὰς κατὰ τὸν Πτολεμαῖον ἔμαθον ἐξ ἰδίας πείρας νὰ δυσπιστῶ πρὸς τοὺς ἀρχαίους γεωγράφους, ἢ δὲ φερομένη ἀδέεπτος φήμη περὶ

(1) Ἰσως τῆς Ἰσλανδίας.

ἐπάρξεως ἀγνώστου εἰς τὴν Εὐρώπην γῆς μ' ἑστέρε· ὡσαν εἰς τὸν σκοπὸν μου. Ἀλλὰ πῶς νὰ διαπλεύσω τὸν Ὠκεανὸν, τοῦ ὁποίου ὁ ἄηρ ἐλέγετο ἄζωτος; Πῶς νὰ εἰσχωρήσω εἰς τὰ ἄδυτα ἐκεῖνα τῆς φύσεως σόφτη μὴ δυνάμενος νὰ προσδιορίσω τὸν τόπον, ὅπου ἦμην; Ἐως τότε εἶχον μόνον τὸν πολογνώμονα· ἀλλ' ὕστερον προσετέθη καὶ τὸ ἀστρολάβιον εἰς τὴν ναυτικήν, ὥστε βοηθεῖα τῶν πινάκων τῆς ἀποκλίσεως τοῦ ἡλίου καθ' ἑκάστην ἡμέραν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν πότον ἀπέχοντα τοῦ Ἰσημερινοῦ.

Ὁ καιρὸς ἐπέστη πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ μου. Διὸ ἐπιτυχὸν, ὡς ἐπεθύμουν, ἐνετύχως τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐζήτησα παρ' αὐτοῦ πλοῖον διὰ νὰ ἀποπλεύσω κατ' εὐθείαν εἰς τὰς Ἰνδίας πρὸς δυσμὰς. Ἐἶπα πρὸς αὐτὸν πολλὰ περὶ τῶν θησαυρῶν τῆς νήσου Cipango, τῶν χρυσῶν ἀνακτόρων τοῦ βασιλείου Mangi καὶ τῶν λαῶν, ὅπου ἐμελλε νὰ λάμψῃ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ βασιλεὺς μοὶ ἠροῦσθη προσεκτικῶς, ἀλλὰ παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀρίστων κοσμογράφων. Τίς νὰ πιστεύτῃ; Τὸ συνέδριον ἐκεῖνο ἐθεώρητε λήρον καὶ φαντασιοκεπίαν τὸ σχέδιόν μου· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν ὑπὸ φιλοδοξίας φλεγομένος ἐξεκάλυψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς πολυάριθμον σύλλογον πάντων τῶν πεταυδευμένων τοῦ βασιλείου. Ἠλπισα τότε ὑπομένειν καρτερικῶς τοὺς οὐνειδισμοὺς, τὰς συκοφαντίας καὶ διαβολὰς τῶν ἀχρείων αὐλικῶν, ἐξ ὧν οἱ μὲν με δίστυρον ὡς τυχοδιώκτην, οἱ δὲ ὡς ψεύτην, οἱ δὲ ὡς μωρὸν, θυσιάζοντες τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην εἰς εὐτελὴ πάθη, τὴν δὲ σωτηρίαν μυριάδων ψυχῶν εἰς χαμερπὴ καὶ ἀκαιρὸν φιλαργυρίαν διὰ νὰ μὴ δαπανηθῶσι ὀλίγα τινὰ χρήματα πρὸς κατόρθωσιν τοῦ σχεδίου μου. Κατὰ δυστυχίαν ὑπερίσχυεν ἡ κακία, καθὼς πάντοτε συμβαίνει πλησίον τῶν ἀδυνάτων καὶ μονομερῶς κρινόντων τὰ πράγματα, ἢ δεσποτικῶν μονάρχων. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς ἐπέμψεν ἄλλον τινὰ διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἐκ τῆς αὐτοψίας τῶν τόπων, ἂν ἀληθεύον οἱ λόγοι μου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πεμφθεὶς ἐπαπέστρεψεν ἄπρακτος διὰ τρικυμίας συμπεσοῦσας, οἱ ἔχθροι ἐσπούδασαν νὰ με ἀποδείξωσι καὶ γελοῖον.

Προσχωθήμενος ἐκ τοσοῦτων δυσχερειῶν καὶ δυσανασχετῶν μετὰ τὸν θάνατον μάλιστα τῆς γυναῖκος μου, ἀπεφάσιζα νὰ τινάξω τὸν κόνιορτον τῶν ποδῶν μου φεύγων ἀνεπιστρεπτι τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλείου τῆς Λουσιτανίας· καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀπορος πατρίς μου Γένουα ἀποδιοπομπήθη ἐξ ἀρχῆς τὴν πρότασίν μου, ἐκρίνα ἀναγκαῖον νὰ προσδράμω εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

Τοσαύτη πεποίθησις ἐφαίνετο ἐμψυχοῦσα τοὺς λόγους τοῦ λαλοῦντος, καὶ τοσοῦτον πῦρ ἀπέστειλεν, ὡς εἶπεν, ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, ὥστε ὁ ἡγούμενος μετακαλεσάμενος τὸν ἱατρὸν τοῦ ἐπινείου ὡς φίλον του συνουλεύθη μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ πρακτέου πρὸς βοήθειαν τοῦ ξενιζομένου· ὃ δὲ ἱατρὸς ἐκπλαγείς ὁμοίως ἐκ τῶν λεγομένων, ὑπεσχέθη νὰ συνεργήσῃ ὥστε νὰ ἀξιωθῇ ἀγαθῆς δεξιότησεως εἰς τὴν αὐτὴν τῆς Ἰσπανίας, χάριν δὲ τούτου σύστησε αὐτὸν πρὸς τὸν πνευματικὸν τῆς βασιλείσεως.

Ἄλλ' ὁ καιρὸς ἦτο ἀνεπιτήδειος εἰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις· διότι τότε ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα

προπαρασκευάζοντο νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Γρενάδας, πανταχοῦ ἔπνεον οἱ Ἰσπανοὶ πόλεμον, μόλις δὲ ὁ πνευματικὸς Ταλαβάρας ἐδέχθη μόνον τὸν Κολόμβον, ἀλλὰ τὸν σκοπὸν ἐθεώρησε πάντοτε ὡς χίμαιραν. Πῶς ἐδύνατο νὰ συσταθῇ; Τίνας πλησιάζουσιν εὐκόλως καὶ εὐαρεστοῦσιν ἐγγείνει εἰς τοὺς πλείους τῶν ἡγεμόνων; οἱ κόλακες, οἱ ἀπαταιῶνες, οἱ δουλοφρονες καὶ κατασκοποὶ. Αὐτὸς ὅμως οὐδαμῶς ἐταπεινῶτο οὔτε ἐξευτέλιζε τὸν χαρακτήρα του. Ὑπομένων οὖν γενναίως τοὺς σαρκασμοὺς ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον τῆς πινακογραφίας, ἐξ οὗ ἐπορίετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Διὰ τοῦτο βαθμηδὸν ἀπέκτησέ τινες φίλους, ὕστερον δὲ καὶ δυνατοὺς προστάτας· οὗτοι δὲ ἦσαν, ὁ ἐλεγκτὴς τοῦ ταμείου Alonze de Quintanilla, ὁ ἐκκλησιαστικὸς εἰσπράκτωρ τῆς Αραγωνίας Luiz de Sainte Angel, ὁ ἐξαρχος τοῦ Πάπα καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μέγας τοῦ Βασιλείου Καρδενάλης Gonzalez de Mendoza οἵτινες συνεργήσαντες εὐκόλυναν τὴν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐντευξίν.

Ὁ Φερδινάνδος συνεκάλεσεν ἀστρονόμους καὶ κοσμογράφους εἰς τὴν Σαλμαντικὴν διὰ τὴν ἔρευναν τῆς νέας θεωρίας, προσεκλήθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κολόμβος νὰ ἐμοχνοσθῇ. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἐξεβράβη ὁ πόλεμος (1484) κατὰ τῆς Μαλάκας· ἐπειτα τὰ πνεύματα δὲν ἦσαν ἀρκούντως ὄριμασμένα πρὸς κατάληψιν τοιαύτης προτάσεως τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ ὁ αὐτὸς ὁ Κολόμβος φοβούμενος μὴ προδοθῇ τὸ μυστήριόν του, ἐφύλαττεν ἔχεμυθίαν. Διὰ τοῦτο παρήλθον ματαίως ἔτη πολλά· ἐν τῷ μεταξύ δὲ τούτων ὁ βασιλεὺς τῆς Λουσιτανίας γράφων ἐσπούδασε νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ Κολόμβου· οὗτος ὅμως ὡς δυσηρηστημένος οὐδεμίαν ἔδωκεν εἰς τὰς ὑποσχέσεις του πίστιν καὶ ἤδη πολέμων κατὰ τῶν Σαρακηνῶν εἰς τὴν Γρενάδαν ἀπέστειλε τὸν ἀδελφόν του εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ νὰ προτείνῃ τὰ αὐτὰ πρὸς τὸν Ἑρρίκον Ζ'. ὅστις πραγματικῶς τὸν ἐνεθάρρυνε (1489).

Ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα ἠτοιμάζοντο νὰ προσβάλωσι τὸ τελευταῖον τὴν Γρενάδαν· ἐπειδὴ δὲ ὁ πόλεμος ἐμελλε νὰ στρέψῃ ἀλλαχοῦ ἅπαντα αὐτῶν τὴν ἐπιμέλειαν, ἐπανέλαβε συντονώτερον τὰς προτάσεις ὁ Κολόμβος· ἔθεν συγχροτηθέντος συμβουλίου ἐκ πάντων τῶν μεγιστάνων τοῦ βασιλείου καὶ τῶν σοφωτάτων ἀνδρῶν τῆς ἐπικρατείας, ἐνεφανίσθη ἔμπροσθεν αὐτῶν ὁ Κολόμβος, μετὰ θάρρους δὲ πολλοῦ καὶ παρρησίας ἔλεξε τάδε.

«Ἐνδοξοὶ Κύριοι καὶ σεβάσμιτοι πατέρες, ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος διετάχθη παρὰ τοῦ χριστιανικωτάτου βασιλέως νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν σοφίαν σχέδιόν τι, τὸ ὁποῖον μοὶ ἐνεπνεύσθη παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὁ θεὸς ἐκήρυξε διὰ τοῦ προφήτου ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἐμελλον νὰ γνωρίσωσι τὸ Εὐαγγέλιον, ἢ δὲ φωνὴ αὐτοῦ ἐμελλε ν' ἀνηχήσῃ μέχρι περάτων τῆς οἰκουμένης (1). Καὶ ὅμως μεγίστη χώρα τῆς Ἰνδίας ἢ συνορεύουσα μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ ὑπάρχει εἰσέτι βυθισμένη εἰς τὸν ζόφον τῆς εἰ-

(1) David psal. I'H.

δωλολατρείας. Καθώς δὲ παρὰ πολλῶν νεωτέρων περιηγητῶν πληροφοροῦμεθα, διαφερόντως δὲ παρὰ τοῦ Ἐνετοῦ Μάρκου Πόλου διατρίψαντος πολὺν χρόνον εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ μεγάλου Χάνη, οἱ καιροὶ ἦλθον. Ὁ δὲ προφήτης Ἡσαΐας σαφῶς ἐκφραζόμενος ἀναγγέλλει ὅτι ἐκ τῆς Ἰσπανίας προώρισται νὰ ἀνατεῖλῃ τὸ φῶς εἰς τὰ ἔθνη ταῦτα. Αἱ νῆσοι προσδοκῶσι τὸν Κύριον τὰ πλοῖα τῆς Ἰσπανίας πρέπει νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸ θυσιαστήριον τὰ τέκνα τῆς μεσημβρίας, καθὼς καὶ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἀργυρὸν τῶν μεταλλείων τῆς. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν οἱ βασιλεῖς τῆς Λουσιτανίας ἀγωνίζονται ἀξίειπαίνως νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰς μεμακρυσμένας ταύτας χώρας· ὁδηγοῦμενοι δὲ ὑπὸ ἀρχαιοτάτης παραδόσεως τῶν Φοινίκων στέλλουσι στόλους, οἵτινες περιπλέουσι τὴν Ἀφρικὴν καὶ ζητοῦσιν ἄμεισον δρόμον εἰς τὴν Ἰνδιάν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πολυτέλεια κατέλαβε τὸν ὑψιστον βαθμὸν, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τῶν τυχόντων τεχνιτῶν κοσμοῦνται διὰ χρυσῶν καὶ πολυτιμολίθων ἐσθήτων, ἀμφισβητοῦσι πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς τὸ μονοπώλιον τῶν τοιούτων ἐμπορευμάτων, θέλοντες νὰ μεταφέρωσι τὸ ἐπίνειον τῆς Περσίας (Ormus) εἰς τὴν Λισσαβῶνα· ἀλλ' ὁ θεὸς δὲν ὑπόδοξε μεῖχρι τοῦδε νὰ ἐβλογῆσῃ δι' ἐπιτυχίας τὰ ἔργα των.

Ἐν γένει, Κύριοι, πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν διαπλῆων τὰς θαλάσσας, καθὼς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, σήμερον ὅμως νέαν ἀνευρίσκων ὁδὸν προτίθεμαι νὰ ἐξιχνιάσω τὰ μυστήρια τοῦ ὠκεανοῦ. Ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ τὸ ὄρος Σιών πρέπει νὰ ἀνεγερθῇ διὰ χειρὸς χριστιανικῆς· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τοῦ Cathay ἐζήτησεν ἤδη σοφοὺς διὰ νὰ τὸν κατηχήσωσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Τίνας θέλουσιν ἐκπληρώσωσι τὴν ἱερὰν ταύτην ἀποστολήν; Ἀναδέχομαι νὰ τοὺς μεταβιβάσω σώους καὶ ὑγιεῖς.

Χάριν τούτου ζητῶ παρὰ τῆς Ἰσπανίας πλοῖα διὰ νὰ ὑπάγω ἐκ δυσμῶν εἰς τὰς Ἰνδίας.

Αἱ τελευταῖαι αὗται λέξεις ἐκίνησαν ψιθυριστὸν, μέλος δὲ τι τοῦ ἱεροδικείου συναφρῶσθη ὡς ἂν ἔβλεπεν ἐμπροσθέν του αἰρετικὸν ἀνέκραξαν δὲ καὶ οἱ θεολόγοι· οἱ δὲ σοφοὶ καὶ κοσμογράφοι εἶπαν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀδύνατον! Μόνον εἰς ἐξ αὐτῶν Δουμινικάνος τὸ τάγμα ἐκ Σαλμαντικῆς ὁ Diego de la Dosa φίλοξενήσας ποτὲ τὸν Κολόμβον ἀνέλαβε προθύμως τὴν υπεράσπισιν τῆς δόξης του καὶ ἀποκατέστησε τὴν ἡσυχίαν. Αὐτὸς δὲ λαβὼν τὸν λόγον εἶπε μετὰ τῆς συνήθους παρρησίας καὶ πεποισήσεως.

Θεωρῶ τὴν γῆν ὡς σφαῖραν, καθὼς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης πιθανοποιήσας τὴν ἰδέαν ταύτην διὰ τῆς παρατηρήσεως ὅτι διάφοροι ἀστέρες φαίνονται κατὰ διαφόρους τόπους. Περὶ τούτων ἐληγορήθη καὶ ἐγὼ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Γκουϊνέας καὶ εἰς τὸ ὑπερβόρειον κλίμα τῆς Θούλης. Καθὼς δὲ οἱ Λουσιτανοὶ δέδραμον τὴν γῆν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον κατὰ μῆκος τῆς Λιβύης καὶ ἐπέκεινα τῶν γνωστῶν εἰς τὸν διδάσκαλον ἡμῶν Πτολεμαῖον ὄρων, λεγῶ ὅτι δύναται τις νὰ τὴν περιηγηθῇ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ὥστε ἐκ τῶν Γαδεΐρων νὰ κατανήσῃ εἰς τὰ παράλια τοῦ Cathay (Κίνας). Ὁ Ἀριστοτέλης ἐνόμιζεν ὅτι ἡ Ἰνδία δὲν ἀπέχει πολὺ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, καὶ ὅτι κατανατῆς αὐτόθι ἐκ τοῦ πορθμοῦ τῶν Γαδεΐρων ἐξερχόμενος.

Ὁ δὲ Annaeus Seneca λέγει περὶ τῆς γῆς. Τί διαστήμα χωρίζει τὰ παράλια τῆς Ἰθρίας ἐκ τῶν αἰγιαλῶν τῆς Ἰνδίας; ὅσον δύναται νὰ διέλθῃ ἐντὸς τινῶν ἡμερῶν οὐριοδρομοῦ πλοῦν. Τέλος καὶ αὐτὸς ὁ ἀραψ Alfragan ἦτο περὶ τούτων πάντων πεπεισμένος.

Καθὼς ὁ Πτολεμαῖος, διακρῶ καὶ ἐγὼ τὸν Ἰσημερινὸν εἰς 300 βαθμούς· ἀλλὰ τὰ ἱστορηθέντα παρὰ τοῦ Κησιου καὶ Μάρκου Πόλου ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς νὰ ἐκτεινωμεν τὴν θέσιν τῆς Ἀνατολῆς· αἱ δὲ νῆσοι Azores, τὰς ὁποίας οὐδαμῶς ἐπίγνωσκον, ὑπερβαίνουσι πρὸς δυσμὰς τὸν μεσημβρινὸν τῶν Μακάρων. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Στράβωνος, ἡ κοσμογραφία τῶν Ἀράβων καὶ αἱ διηγήσεις τῶν νεωτέρων περιηγητῶν πείθουσιν ἡμᾶς νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν πρώτην ἔκτασιν τῶν βαθμῶν. Ὁ χάρις τοῦ φίλου μου Γοτκανέλη Φλωρεντινοῦ τοποθετεῖ χιλίας λευγαῖ ἀπέχουσαν τῆς Λισσαβῶνος τὴν ἐπαρχίαν Manozzi καὶ τὰ χρυσᾶ αὐτῆς παλάτια, καὶ τὰς μαργαριτοφόρους αὐτῆς ἀκτῆς· ἀπερχόμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὸ Cathay θέλω εὐρεῖ καθ' ὁδὸν τὴν περιώνυμον νῆσον Cipango (ἢ Νίπων δηλ. τὴν Ἰαπωνίαν) ἔτι καὶ τὴν Antilla, εἴτε Ἀτλαντίδα τοῦ Πλάτωνος. Πολλὸς φέρεται μεταξὺ τῶν θαλασσοπόρων θροῦς περὶ ὑπάρξεως μεγάλης ἡπείρου πρὸς δύσιν. Οἱ κάτοικοι τῶν Καναρίων νήσων ἐκλαμβάνουσι ὡς τοιαύτην τὴν μυθώδη νῆσον Saint Brandon, τὴν ὁποίαν ἐλέπουσι κατὰ φαντασίαν εἰς τὰ νότον (1). Ἀνάλογοι φῆμαι ὡς δισημῆται τινὲς προηγουμέναι πάντοτε τῶν μεγάλων συμβηθιολόγων. Ἐνταῦθα δὲ πρόκειται περὶ τοῦ κηρύγματος τῆς χριστιανισμῆς εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τοῦ ἀμέσου μετ' αὐτῆς ἐμπορίου τῆς Ἰσπανίας. Τὰ αὐτὰ ὕδατα τῆς Ἀτλαντικῆς βρέχουσι τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Εὐρώπης καὶ τὰς ἀκτῆς τῆς Ἰνδίας. Ναύκληρος τοῦ βασιλέως τῆς Λουσιτανίας Μαρτίνου Venti ὑρῆκε 450 λεύγας πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀκρωτηρίου Saint Vincent τεμάχιον ξύλου τετορευμένον δι' ὀξύτου λίθου, μετακλισθέν δὲ ὑπὸ σφοδροτάτου δυτικοῦ ἀνέμου· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μου ὁ ἀδελφὸς ζῶν εἰς τὸ Porto Santo (Azores) εἶδεν ὁμοίως ἄλλο τοιοῦτον ξύλον· ἐπειτα οἱ κάτοικοι τῶν νήσων αὐτῶν μοι εἰδείξαν ὑπερμεγεθεῖς καλάμους ἐρχομένους ἐκ δυσμῶν, καὶ ὁποίους ὁ Πλίνιος περιγράφει ὡς προϊόν τῆς Ἰνδίας. Τέλος μεταξὺ τῶν κογχυλίων τῆς νήσου Flores μεταφερομένων ὑπὸ τῶν αὐτῶν πνευμάτων εἶδον πύκας τερατώδεις, ἀλλὰ καὶ πτώματα προσέτι δύο ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων οἱ χαρακτῆρες ἦσαν ἄγνωστοι εἰς πάντας.

Οὕτως ἐμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν λόγον ὁ Κολόμβος· ἀλλ' ἡ θεοβλάβεια καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν πλείστων συνέδρων συνομνύουσαι διέκοψαν θορυβωδῶς τὴν φωνὴν του.

(1) Ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς τὰ ἐπικαθήμενα εἰς τὸν ὀριζήοντα νῆσον λαμβάνουσι τοσοῦτον διακεκριμένον, ἢ ἀπότομον σχῆμα, ὥστε φαίνονται ὡς μεμακρυσμένη ἡπείρος. Τοῦτο συμβαίνει μάλιστα περὶ τὰς Καναρίας νήσους.

Καὶ λοιπὸν εἰς ἱεράρχας ὀσίους ἐπέπρωτο νὰ ἀκούσῃ σχεδὸν προσβάλλον τὰς παραδόσεις καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς καθολικῆς θρησκείας! Ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; «Ὁ Θεὸς ἔστεισε τὸν οὐρανὸν ὡς καμάραν· ἐξέτεινε δὲ αὐτὸν ὡς τόξον κλίνον εἰς τὴν γῆν» καὶ ἐπειτα τολμῶσι νὰ προσφέρωσιν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τούτου ὑπαρξίν ἀντιπόδων! ἐν ᾧ τῆς ἐκκλησίας ὁ φωστῆρ, ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἀποφαίνεται ῥητῶς ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀντιπόδων τούτων ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἡμετέραν θρησκείαν, καθότι ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ἔθνος μὴ ἐκ τοῦ Ἀδάμ καταγόμενον· ἐπειδὴ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπερβῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν μεσολαβούντα ὠκεανόν· ὥστε τοιοῦτοτρόπως ἀρνούμεθα τὴν γραφὴν διακηρύττουσαν ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι προέρχονται ἐκ τοῦ αὐτοῦ γενεάρχου.

Τὶ γελιοιδέστερον καὶ ἀστοπώτερον ἐνταυτῷ, ἀεθόητε τότε ὁ Firmianus Lactantius, τοῦ φαντάζεσθαι ὅτι ὑπάρχουσι ἀντίποδες ἔχοντες τοὺς πόδας αὐτῶν ἀντικειμένους εἰς τοὺς ἡμετέρους, ἀνθρώπους δηλ. περιπατοῦντες, ἐν ᾧ ἡ μὲν κεφαλὴ αὐτῶν μένει εἰς τὰ κάτω, τὰ δὲ πέλματα φέρονται εἰς τὸν ἀέρα; ὅτι ὑπάρχει μέρος τῆς οἰκουμένης, ὅπου τὰ πάντα κείνται ἀνάτροφα, ὥστε τὰ μὲν δένδρα βλαστάνουσι τοὺς κλάδους ἐκ τῶν ἄνω εἰς τὰ κάτω, βρέχει δὲ καὶ χιονίζει καὶ ἐκ τῶν κάτω εἰς τὰ ἄνω! Ἄλλ' εἰς τοιοῦτους παραλογισμοὺς παράγει τὸν ἄνθρωπον ἡ ὑπόθεσις τοῦ στρογγύλου τῆς γῆς. Ἐν τούτοις ὅμως ὁ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας κοσμογράφος, ὁ μοιᾶχος ἅγιος Κοσμάς ἐπὶ τοῦ κειμένου αὐτοῦ τῶν ἱερῶν γραφῶν βαίνων ἀποδεικνύει ὅτι ἡ γῆ ὑπάρχει τετράγωνος, ὡς ἡ ἁγία κιβωτὸς αὐτῆ, ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ ὠκεανοῦ ὁ Θεὸς ἀνήγειρεν ἀπέραντον ἀδαμάντινον τεῖχος καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπιστρέφει ὁ ἥλιος πρὸς δυσμὰς διανύσας τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἀψίδα, εἶτα περιοδεῖ τὸν πόλον του· ὁπίσω δ' αὐτοῦ ὑπάρχει τις γῆ, ἀλλ' ἀπροσπέλαστος, ὥστε οὐδεὶς θνητὸς δύναται νὰ τὴν πατήσῃ. Δὲν προσβάλλομεν ἄρα γε τὸν Θεὸν ἀποπειρώμενοι νὰ τὴν γνωρίσωμεν; Ἐν γένει λοιπὸν ἡ ὑποβληθεῖσα πρότασις ἀποδεικνύεται αἰρετικὴ καὶ ἀντίθεος.

Τοιαῦτα ἀκούων ὁ Κολόμβος ἠσθάνθη ὡς πηγυμένον τὸ αἷμά του, καὶ ἐφαντάζετο ὡς ἀναπτομένην ἤδη τὴν πυρὰν τῆς ποινῆς του. Διὰ τοῦτο σταυροκοπηθεὶς διεμαρτυρήθη ὡς πιστεύων τυφλῶς εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως. Ματαίως ὅμως ἐζήτησε στήριγμα ἐπὶ τινος στερεοῦ συλλογισμοῦ· ἐπειδὴ τὸ τελευταῖον τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ἐπιχείρημα κατέπαυσε πάνταν ἐνστασιν καὶ ἀντιλογίαν· «Major est scripturae auctoritas quam omnis humani ingenii capacitas.»

Κατ' εὐτυχίαν ὅμως εὐρέθησάν τινες σοφοὶ ἐντὸς τῆς ὁμηγύρεως παραδεχόμενοι τῆς γῆς τὸ σφαιροειδές· ὅθεν ἀντέτειναν ὁμοίως λέγοντες μετὰ τοῦ Κικέρωνος. «Ὅταν γίνηται λόγος περὶ τῆς κατὰ μεσημβρίαν εὐκράτου ζώνης καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ τῶν λεγομένων ἀντιπόδων, ὑπονοεῖται ὅτι οὐδεμίαν αὐτῶν ἔχομεν ἰδέαν· ἀγνοοῦμεν προσέτι ἂν ἡ χώρα αὕτη κατοικῆται, ἢ οὐχί. Μόνος δὲ μεταξὺ τῶν τροπικῶν δρόμος τοῦ ἡλίου δεῖκνυε τὴν ὑπαρξίν των· ἐπειδὴ κατὰ τὸν

Πλίνιον ἐκ τῶν πέντε ζωνῶν, αἱ μὲν δύο πολιτικᾶ περιέχουσι μόνον πάγους καὶ μόνον ἡ αἰγλή τῆς χιόνος φωτίζει ὀπωτοῦν τὸν τόπον· ἡ δὲ κατὰ μέσον κειμένη κατακαίεται ἀδιαλείπτως ὑπὸ τοῦ ἡλίου· ἄρα ἡ μεταβάσις ἀπὸ ζώνης εἰς ζώνην ἀποβαίνει ἀδύνατος ἐνεκα τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ κατηστερισμένου οὐρανοῦ ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς Ἰσημερινῆς γραμμῆς. Διὰ τοῦτο δεε ἐπὶ Ἐρρίκου οἱ Λουσιτανοὶ διήλθον πρὸς νότον τὸν ποταμὸν Σενεγάλ, εἶδον μετὰ φρίκης τοὺς ἀνθρώπους ἐμφανιζομένους πάντη ἀλλομόρφους, ὡς ἔχοντας τὸ πρόσωπον μέλαν, εἶον ἐβενειδῆς, τὰς τρίχας βραχείας καὶ οὐλας, τὰ χεῖλη παχέα, τὴν δὲ ῥίνα σιμῆν· ὥστε αὐτόθι μὲν ἡ θερμότης παραμορφοῖ, περαιτέρω δὲ καὶ καταναλίσκει τὸν ἄνθρωπον· ἐκ τούτου παρακινούμενοι οἱ ἀτρόμητοι θαλασσοπόροι ἐκείνοι ἐπαλινδρόμησαν. Ἀλλὰ καὶ ἂν περιοριζόμενος νὰ βαδίσης μόνον πρὸς δυσμὰς δὲν καταβαίνης εἰς τὰς καυματηρὰς ἐκείνας χώρας, ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὑπάρχει τοσοῦτον ἐκτεταμένη, ὥστε μόλις μετὰ τρία ἔτη δύνασαι νὰ συντελέσης τὸν γύρον.

Ἐντὸς τούτου ὅμως προβάς μεῖχρι τινος, καταβαίνεις μὲν εὐκόλως ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῆς γῆς, ἀλλὰ νὰ ἀναβῆς πάλιν ἀδύνατον. Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις τις σὲ βεβαίῳ ὅτι ὁ ὠκεανὸς ἔχει ὄρια, οὔτε θέλεις εὐρεῖ τὰς ἀβύσσους πλήρεις τερατωδῶν θηρίων;

Εἰς ταῦτα στενάθεας καὶ ὑπομειδιᾶσας ἀπεκρίθη ὁ Κολόμβος ὡς ἐφεξῆς.

Αἱ τελευταῖαι ἀνακαλύψεις ἐματαίωσαν τὴν περὶ ζωνῶν θεωρίαν ταύτην (1) Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ διαδῶς τὴν διακεκαυμένην εὐρήκα αὐτόθι χώραν εὐφορον, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι συναγούσιν ἀφθόνως τὸν χρυσόν, τὸ κόμμι, τοὺς ἐλεφαντίνους ὀδόντας, καθὼς καὶ προϊόντια εὐκράτων τόπων. Πρὸ δὲ τινῶν ἐτῶν (1486) ὁ Λουσιτανὸς Diaz προβάς μεῖχρι τῆς 33 μοίρας τοῦ Ἰσημερινοῦ ἐγνώρισεν τὴν ἄκραν τῆς Ἀφρικῆς, δηλ. τὸ φοβερόν ἐκεῖνο τῶν τρικυμιῶν ἀκρωτήριον, τὸ ὁποῖον ὡς πεποισθῶς εἰς τὸ μέλλον ἐκάλεσεν Εὐέλπι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ παρὰ τὴν στρογγυλότητα τῆς γῆς ὑπερβαίνομεν εὐκόλως τὸ μεταξὺ τοῦ εἰρημένου ἀκρωτηρίου καὶ τῆς Θούλης διάστημα, ἡ αὐτὴ δὲ δύναμις, ἥτις ἐπιτρέπει εἰς τοὺς Βρεταννοὺς καὶ τοὺς Αἰθίοπας τῆς Λιβύης νὰ περιπατῶσιν εἰς τὴν ἑπιφάνειαν τῆς γῆς, ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς Ἰνδοὺς τὴν χρῆσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ποδῶν, ἐλπίζω ὅτι περὶ τὸ διαχωρίζον ἡμᾶς ἐκ τῆς Ἰνδίας πέλαγος δὲν θέλω ἀνατρέψῃ τοὺς γενικοὺς τῆς φύσεως νόμους.

Τὶ δὲ, νομίζομεν, εὐψήφησε μετὰ πάντα ταῦτα ἡ πάνσοφος ὁμήγουρις;

Ὅτι τὰ δύο ἡμισφαίρια διαμένουσιν εἰσαεὶ κειχωρισμένα· ὅτι ὑπάρχει μεγάλη οἴησις νὰ φαντασθῇ τις ἰδιώτης ὅτι μόνος αὐτὸς ὑπερβαίνει τοὺς ἄλλους πάντας κατὰ τὰς γνώσεις· καὶ ὅτι ἂν ὑπῆρχον πραγματικῶς αἱ χώραι, τὰς ὁποίας ὁ Κολόμβος ὑπόσχεται

(1) Ἐπινόημα τοῦ φιλοσόφου Παρμενίδου. Ὁ Ποσειδώνιος εἶδεν 24 βαθμοὺς πλάτος εἰς τὴν διακεκαυμένην ἢ δὲ Ἐρατοσθένους 16 μόνον.

νά ανακαλύψει, έπρεπε να γνωρισθώσι πρό πολλού. Απλοῦς ναύκληρος και Γενουάτης μάλιστα ήδύνατο να ανεύρη δλόκληρον κόσμον, τόν όποιον εξήκοντα αιώνας ήγγόνσαν ;

Η γνώμη αυτή επέμφθη εις την αλήην' άλλ' επειδή ειχεν ήδη αυτόθι τινάς υπερασπιστάς και ο Κολόμβος, ο Φερδινάνδος και ή Ισαβέλλα απέκρίθησαν ότι μετά τόν πόλεμον θέλουσι σκεφθί περί της προτάσεώς του.

Εν τώ μεταξύ όμως ο Κολόμβος κατήντησε κοινός περιγελως διότι και αυτά τά παιδιά βλέποντα αυτόν καθ' όδόν έφώναζον, el loco el loco, ο λόκος, ο λόκος! . . . δικαίως άρα εκινδύνευε να απέλιπθί.

Αλλ' οι μεγαλοφυεις άνδρες, τών όποιων ή καρδιά, ή ή φαντασία επικρατεί, εύρίσκουσιν ένδύμυχον εις την ψυχήν αυτόν τινά βοήθειαν. Έν μόνον μειδίαμα αγαπητής γυναικός ένυσχυεί αυτούς κατά τών σαρκασμών όλου του κόσμου, ώςτε κνασφρονούσι και αυτοί άμειβαίως τούς μωρούς και τούς άμαθείς ! Ο δέ Κολόμβος ήγάπα τώ ότι εις την Κορδύβαν' διότι ήτο μέγας τό άνάστημα, εύειδής και κομψός την συμπεριφοράν, ειχε γρυπήν την ρίνα και μακρόν τό πρόσωπον, ή δέ ζωηρότης του προσώπου εικόμιζε την δέξυτητα του νοός αυτού' μόνον αι τρίχες του δυστυχούς ήσαν προώρως λευκασμένοι διά τας θλίψεις και τας μερίμνας της φιλοτιμίας του. Τά αληθή ταύτα πλεονεκτήματα έγοήτευσαν εύγενή τινά κυρίαν ήν, Beatrix Ensigner και εξ αυτής ειχεν ήδη δύο υίους' ο δέ φυσικός δεσμός εύτος κατείχεν αυτόν εις την Ισπανίαν' όθεν απέφασκε να επιχειρήσθι τά έσχατα πριν αναγκασθί να αναχωρήσθι.

Απευθύνη λοιπόν πρώτον προς πανόλβιον τινά και δυνατόν μεγαίστανα τόν Medina Sidonia; όστις όμως απέκρουσε την ιδεάν αυτού ως ματαιάν' δεύτερον προς τόν Δουκα Medina Coeli, όστις άλλοιτε έπιλοξένητεν αυτόν' τότε δέ υπεσχέθη να υπερασπισθί τόν σκοπόν αυτού, ως υπερβαίνούσης της έπιχειρήσεως τούς πόρους ιδιώτου. Αλλ' ο Κολόμβος θεβαρμμένος εκ τών τοιούτων άποτυχιών, απέφασκε να καταρύγη εις την Γαλλίαν.

Τότε υπήγε να ίδθί πάλιν τόν ίατρόν Juan Perez εις τό μοναστήριον διά να λάβη παρ' αυτού και τόν φίλτατον υιόν Διέγον. Ο ήγούμενος έχουσε πυκρά δάκρυα μαθών ότι έμελείνα να μακρυνθί της Ισπανίας' όθεν έπιβας της ήμιόνου έπορεύθη κατ'εύθειαν προς την βασιλίτσαν, της οποίας έχρημάτισε ποτε πνευματικός, συνηγόρησε δέ μετά τσοούτον διακούς ζήλου και χριστιανικής χάριτος ύπερ του φίλου αυτού, ώςτε συγκινήθεινα ή Ισαβέλλα μετεκάλεσεν εύθός τόν Κολόμβον' άλλ' ως συμπαθής και γενναία έρρόντισε προηγουμένως να δοθώσιν εις αυτόν κρυφίως εκ του ταμείου και 20,000 μαραδέδια διά να έμφανισθί εύσταλώς εις την αλήην.

Ότε υπέβαλεν εις τούς πόδας του Φερδινάνδου και της Ισαβέλλης τό ζέμμα του ο τελευταίος Σαρακηνός βασιλεύς της Γρενάδας, έπέστρεψε και ο Κολόμβος εις την Ισπανίαν' επειδή όμως άπήτει να αναγορευθί ναύαρχος του πεμφθητομένου στόλου, μετά δέ την ανακάλυψιν της νέας ήπείρου και αντιβασιλεύς αυτής, κατά δέ τούτο δέν είσηκούσθη, ανεχώρησε πάλιν διά να υπάγη εις την Γαλλίαν (1492).

Τότε έξυπνήσαντες οι φίλοι του έσπούδασαν να αναρρίπισωσι τόν ζήλον και την φιλοτιμίαν της Ισπανίας. Τόσος πλούτος, τόση δύναμις και δόξα να δοθί εις τόν Κάρολον! έπειτα εις αυτόν ν' άνήκη και ή αιώνιος τιμή ότι έφερει εις τόν χριστιανισμόν τόσους λαούς; ειδωλολάτραις ! τούτο ή Ισαβέλλα δέν άνείχετο. Όθεν άρνούμενου του Φερδινάνδου υπεσχέθη ν' άναδεχθί αυτή την δαπάνην άπασαν έν όνόματι του ίδιου αυτής στέμματος της Καστιλλίας ένεχυράζουσα, χρείας τυχούσης, και τά πολυτιμόλιθα αυτής κοσμήματα προς πορισμόν τών άνγκαιών. Ταχυδρόμος λοιπόν επέμφθη διά να μετακαλέσθι τόν Κολόμβον, όστις ήτο έτι εις την Ισπανίαν, μόλις δέ κατεπίσθη να επανέλθι εις την αλήην.

Επειδή δέ ένεφανίζετο ήδη υπό πάντη άλλους; οίονούς; εύνοις και έλπίδων, οι αύλιχοι, γενεά διεστραμμένη και πονηρά, έναμιλλώντο πώς να τόν περιποιηθώσιν. Αύτός δέ ένθουσίαζε τούς βασιλείς διά τών λαμπρών εικόνων του χρυσού, και άργύρου, περιφέρων αυτούς από πόλεως εις πόλιν τών βασιλείων, τά όποια έαντάζετο, υποσχόμενος δέ να μεταχειρισθί της Ινδίας τούς θησαυρούς και προς άπολύτρωσιν του άγίου τάφου.

Τούτων γενομένων τη 17 Απριλίου 1492 ο γραμματεύς της επικρατείας υπέβαλεν εις την βασιλικήν ύπογραφήν την έπομένην συνθήκην.

1.) Το άξίωμα του μεγάλου ναύαρχου δίδεται εις τόν Κολόμβον και τούς διαδόχους αυτού καθ' άπάσας τας ανακαλυφθείσας χώρας του ώκεανού.

2.) Διορίζεται αντίβασιλεύς αυτών.

3.) Παραχωρείται εις αυτόν τό δέκατον τών μαργαριτών και άλλων πολυτίμων λίθων, ή θησαυρών, όσοι ανακαλυφθώσιν, άγορασθώσιν, ή ανταλλαχθώσιν.

4.) Μόνος αυτός, ή ο τοποτηρητής αυτού θέλει δικάζει επί έμπορικών άμρισθητήσεων.

5.) Επιτρέπεται εις αυτόν να προκαταβάλη τό δγδσον της δαπάνης, κατά λόγον της προσόδου, ή τών άρπλημάτων.

6.) Δίδεται εις αυτόν και τούς κληρονόμους αυτού ο τίτλος του Κυρίου.

Αλλά τά προσκόμματα δέν εξέλιπον άπαντα. Οι κάτοικοι της παραλίου πόλεως Palos καταδικασθέντες ένεκα άνταρσίας τινός να συνεισφέρωσι εις την έξάρτυσιν του στόλου άπειποιούντο ίσχυρογνωμόνως υπό δεισιδαιμονίας και φόβου τών ένδειχομένων δεινών εις τοιούτον πλοΐν. Γενομένης δέ μεγάλης κατά τούτο άναβολής, μόλις ο ήγούμενος καθησούχατε τούς στασιάζοντας, δι' αυτού δέ και άτρόμητός τις θαλασσοπόρος ο Martin Alonso Pinzon απέφασκε να προσφέρη μόνος τό τρίτον πλοΐον αξίας 300,000 φρ. όθεν τη 3. Αγούστου 1492 ο στόλος απέπλευσεν.

Εκπλήττει τώ ότι τόν άνθρωπον ή μεγαλόνοια ένταυτώ και απαράμιλλος τόλμη του Κολόμβου διότι και έφ' ήμών, ότε έτελειοποιήθη ή ναυτιλία, τίς άπορρσίζει να επιχειρήσθι τοιούτον πλοΐν επί ασθενοός λέμβου; Αλλ' εκ τών τριών πλοίων του στόλου (δηλ. μιας λιβυρνίδος και δύο μουπαρώνων) έν μόνον έφερε κατάστρωμα, πάντα δ' όμοίως ήσαν κακώς έξητρυμένα' ειχον άτελή την άκτωσίν των και διά τούτο εκινδύνευον ως αν έφύσα πάντοτε σφοδρά καταγιγίς και έπα-

πείλει τρικυμία, αλλά διαφερόντως έβλαπτεν ή αντίπαθεια του πληρώματος διότι εξ έννεήκοντα ναυτών μόνον σχεδόν δέκα υπηρέτουν προθύμως και ειλικρινώς, οι δέ λοιποι ύπαικον μόνον εις τόν φόβον, ένόμιζον δέ ότι έβιάζον εις τόν θάνατον.

Ίδου άπόσπασμα του ήμερολογίου εξαχθέν εκ της ιστορίας του Las Casas.

ΠΡΩΤΟΣ ΠΛΟΥΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΥΟΥ ΚΟΛΟΜΒΟΥ.

Έν όνόματι του Σωτήρος ήμών Ιησού Χριστού.

Κράτιστοι και χριστιανικώτατοι ήγεμόνες, βασιλεύ και βασίλισσα της Ισπανίας και τών νήσων (!) άφ' ου απέπερατώσατε τόν πόλεμον κατά τών αρχόντων επί της Ευρώπης Μαύρων, και ο μέν βασιλεύς αυτών ήτπάθη τας ύμετέρας χείρας πρό πυλών της μεγαλούπόλεως Γρενάτας, αι δέ νικηφόροι σημαίαι άνιπέτάσθησαν εις τούς πύργους του φρουρίου της Αλάμπρας, ηδωκόησατε ως πρόμαχοι και υπερασπισται της χριστιανικής πίστεως να άποστείλητε έμέ τόν Χριστόφορον Κολόμβον εις τας Ινδίας, όπου ο μέγας Χάνης και τσοούτοι ειδωλολάτραι λαοί ματαιώς εξήτησαν παρά του Πάπα κατηχητάς της αληθοός θρησκείας. Με διετάξατε δέ να μη υπάγω διά ξηράς εις την Ανατολήν, ως τούτο έγίνετο μέχρι τούδε, αλλά να διευθυνθώ προς δυσμάς. Φιλοτιμούμενοι δέ μοι απέδώκατε και βαθμόν εύγενείας επιτρέψαντες να λέγωμαι κύριος Όθεν καταρτίσας καγώ τόν εκ τριών πλοίων σκοπισμον μου άνήχθην εκ του λιμένος

Ένταυθα προτίθεμαι να γράψω ακριβώς ό,τι συμβήνυκτός και ήμέρας κατά τόν επιχειρησθέντα πλοΐν σκοπεύω δέ προσέτι και χάρτην θαλάσσιον ακριβέστερον τών μέχρι του δε να διαγράψω προσδιορίζων την Ισημερινήν γραμμήν και τό προς δυσμάς μήκος' έν γένει δέ και ύπνον θέλω λητμονήσει και κόπους καταφρονήσει διά να εκπληρώσω όσα ανέλαβον μεγάλα και σπουδαία χρέη.

Παρασκευή 3 Αυγούστου 1492 τη 8 ώρα πρωίας ανεχωρήσαμεν εκ σύρτων του Saltes πλέοντες προς νότον.

6 Αυγούστ. Ο οίαξ του μουπαρώνος Pinta έθραύσθη ύπωπτεύσαμεν ότι κατ' εισήγησιν του ναυκλήρου (!) ο Gomez Rascon προσένησε την βλάβην ταύτην' διότι πριν άποπλεύσωμεν έφάνησαν άμφοτεροι μηχανοόρραφοΐντες και συνδιαλεγόμενοι. Οι ναύται θεωρούντες ως άπαισιον οίωμόν τό σύμβαμα τούτο κατεπτόθησαν.

9 Αυγούστου. Ηγχυροβολήσαμεν εις τό Gomera χάριν υδρείας και έπισκευής τών πλοίων. Ο καπνός και αι φλόγες του ήραιστείου της Τενερίφης κατετρόμαξαν τό πλήρωμα' ο Κολόμβος εξηγάει τό φαινόμενον' πολλοί Ισπανοί εκ της νήσου Φέρου τόν έβειβίω-

σαν ότι κατά πάν έτος βλέπουσι γην προς δυσμάς. τούτο ένθαρβύνει τούς ναύτας.

6 Σεπτεμβρίου. Απόπλους αυτόθεν.

9 Σεπτεμβρ. Ο ναύαρχος ένέκρινε να αναφέρη συντομώτερον τόν πλοΐν διά να μη φοβώνται οι περι αυτόν.

13 Σεπτεμ. Παρατηρεί περίφοβος ότι ή μαγνητική βελόνη στρέφεται προς δυσμάς' αλλά τό μυστήριον τούτο είτήρησεν εις έαυτόν, έδιπλασίασε δέ την προσοχήν.

16 Σεπτ. Βλέποντες τά επιπλέοντα εις τά υπό τούς τροπικούς θαλάσσας φύκη οι ναύται έπλήθησαν χαράς, ως πλησιαζούσης δθηνεν της γης' αλλά κατά τούς γάρτας μου ή ήπειρος απέχει έτι πολύ.

17 Σεπτ. διεπλεύσαμεν διά μέσου χόρτων' τό ύδωρ μοι έφάνη τσοούτον παχύ, ώςτε ύπώπτευσα τινάγη, και έφοβήθην μη προσαράξωμεν εις ύφάλους. Οι πρωερείς ώχρίασαν υπό φόβου έννοήσαντες τό φαινόμενον της ασταθείας του πολυγνώμονος. Η μαγνητική βελόνη έκλινε 12 βαθμούς προς δυσμάς' άλλ' άνέψυξαν όπωσοΐν ιδόντες άγέλην φωκαινών.

22 Σεπτ. Άύρα εκ δυσμών. Ο αντίξους άνεμος μοι ήτο αναγκαίος' διότι οι ναύται έψιθύριζον, ύπώπτευον δέ προσέτι ότι κατά τά πελάγη ταύτα δέν πνέει άνεμος επιτήδειος εις έπιστροφήν.

23 Σεπτ. Επανάληψις τών παραπόνων. Τό πλήρωμα φοβείται ότι δέν θέλει εύρει άνεμον ούριον προς έπιστροφήν' (!) άλλ' εξαίφνης ή θάλασσα κατέστη κοίλη, άνευ άνέμου, καθώς επί τών Ιουδαίων, τό δέ πλήρωμα ήσύχασε.

25 Σεπτ. Ο ναύαρχος συνομιλεί μετά του Pinzos περί του χάρτου του Τοσκάνελη όρίζοντας την χέρσον πλησίον μάλιςα του τόπου, όπου ήδη ήσαν. Ο Pinzos άναβάς επί του θωρακίου άνέκραξε γη, γη' άλαλαγμός άντήχησε. Ο Κολόμβος έγονυκλίτησεν εύχαριστών τώ Θεώ' άλλ' αι ακτίνες του ήλιου αναλάμψασαι μετ'όλιγον διέελυσαν την υπό της δμίγλης διασκεδαζομένην φανταστικήν γην.

1 Οκτωβρ. Ο πρωερεύς του ναύαρχου κατεπτόησε τούς ναύτας αναγγέλλων ότι απέιχον 578 λιύγας τών Καναρίων νήσων' άλλ' αν έμάνθανον ότι απέιχον 707 πόσον έμελλον ν' απέλιπθώσι !

Βραβείον 20,000 μαραβεδίων υπεσχέθη ή βασίλισσα εις τόν ιδόντα πρώτον την γην' πάντες έφιλοτιμούντο να κερδίσωσι τό βραβείον τούτο. Διό πάντες πρό πολλών ήμερών απέβλεπον εις τόν όρίζοντα, άλλ' εις μάτην.

10 Οκτωβρ. Βεβαρμμένοι οι ναύται άποποιούνται να προχωρήσωσιν επέκεινα' Ο ναύκληρος τούς ένθαρβύνει διά του εξεικονισμού τών θησαυρών, εΐτινες τούς περιμένουσι. Τέλος πάντων οι γογγυσμοί άποβαίνουσι μάταιοι, επειδή ήλθον διά να υπάγω εις τας Ινδίας και σκοπεύω να εξακολουθήσω σταθερώς τόν πλοΐν έως εύσύν Θεώ φθάσω αυτόθι.

πείλει τρικυμία, αλλά διαφερόντως έβλαπτεν ή αντίπαθεια του πληρώματος διότι εξ έννεήκοντα ναυτών μόνον σχεδόν δέκα υπηρέτουν προθύμως και ειλικρινώς, οι δέ λοιποι ύπαικον μόνον εις τόν φόβον, ένόμιζον δέ ότι έβιάζον εις τόν θάνατον.

Ίδου άπόσπασμα του ήμερολογίου εξαχθέν εκ της ιστορίας του Las Casas.

ΠΡΩΤΟΣ ΠΛΟΥΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΥΟΥ ΚΟΛΟΜΒΟΥ.

Έν όνόματι του Σωτήρος ήμών Ιησού Χριστού.

Κράτιστοι και χριστιανικώτατοι ήγεμόνες, βασιλεύ και βασίλισσα της Ισπανίας και τών νήσων (!) άφ' ου απέπερατώσατε τόν πόλεμον κατά τών αρχόντων επί της Ευρώπης Μαύρων, και ο μέν βασιλεύς αυτών ήτπάθη τας ύμετέρας χείρας πρό πυλών της μεγαλούπόλεως Γρενάτας, αι δέ νικηφόροι σημαίαι άνιπέτάσθησαν εις τούς πύργους του φρουρίου της Αλάμπρας, ηδωκόησατε ως πρόμαχοι και υπερασπισται της χριστιανικής πίστεως να άποστείλητε έμέ τόν Χριστόφορον Κολόμβον εις τας Ινδίας, όπου ο μέγας Χάνης και τσοούτοι ειδωλολάτραι λαοί ματαιώς εξήτησαν παρά του Πάπα κατηχητάς της αληθοός θρησκείας. Με διετάξατε δέ να μη υπάγω διά ξηράς εις την Ανατολήν, ως τούτο έγίνετο μέχρι τούδε, αλλά να διευθυνθώ προς δυσμάς. Φιλοτιμούμενοι δέ μοι απέδώκατε και βαθμόν εύγενείας επιτρέψαντες να λέγωμαι κύριος Όθεν καταρτίσας καγώ τόν εκ τριών πλοίων σκοπισμον μου άνήχθην εκ του λιμένος

Ένταυθα προτίθεμαι να γράψω ακριβώς ό,τι συμβήνυκτός και ήμέρας κατά τόν επιχειρησθέντα πλοΐν σκοπεύω δέ προσέτι και χάρτην θαλάσσιον ακριβέστερον τών μέχρι του δε να διαγράψω προσδιορίζων την Ισημερινήν γραμμήν και τό προς δυσμάς μήκος' έν γένει δέ και ύπνον θέλω λητμονήσει και κόπους καταφρονήσει διά να εκπληρώσω όσα ανέλαβον μεγάλα και σπουδαία χρέη.

Παρασκευή 3 Αυγούστου 1492 τη 8 ώρα πρωίας ανεχωρήσαμεν εκ σύρτων του Saltes πλέοντες προς νότον.

6 Αυγούστ. Ο οίαξ του μουπαρώνος Pinta έθραύσθη ύπωπτεύσαμεν ότι κατ' εισήγησιν του ναυκλήρου (!) ο Gomez Rascon προσένησε την βλάβην ταύτην' διότι πριν άποπλεύσωμεν έφάνησαν άμφοτεροι μηχανοόρραφοΐντες και συνδιαλεγόμενοι. Οι ναύται θεωρούντες ως άπαισιον οίωμόν τό σύμβαμα τούτο κατεπτόθησαν.

9 Αυγούστου. Ηγχυροβολήσαμεν εις τό Gomera χάριν υδρείας και έπισκευής τών πλοίων. Ο καπνός και αι φλόγες του ήραιστείου της Τενερίφης κατετρόμαξαν τό πλήρωμα' ο Κολόμβος εξηγάει τό φαινόμενον' πολλοί Ισπανοί εκ της νήσου Φέρου τόν έβειβίω-

σαν ότι κατά πάν έτος βλέπουσι γην προς δυσμάς. τούτο ένθαρβύνει τούς ναύτας.

6 Σεπτεμβρίου. Απόπλους αυτόθεν.

9 Σεπτεμβρ. Ο ναύαρχος ένέκρινε να αναφέρη συντομώτερον τόν πλοΐν διά να μη φοβώνται οι περι αυτόν.

13 Σεπτεμ. Παρατηρεί περίφοβος ότι ή μαγνητική βελόνη στρέφεται προς δυσμάς' αλλά τό μυστήριον τούτο είτήρησεν εις έαυτόν, έδιπλασίασε δέ την προσοχήν.

16 Σεπτ. Βλέποντες τά επιπλέοντα εις τά υπό τούς τροπικούς θαλάσσας φύκη οι ναύται έπλήθησαν χαράς, ως πλησιαζούσης δθηνεν της γης' αλλά κατά τούς γάρτας μου ή ήπειρος απέχει έτι πολύ.

17 Σεπτ. διεπλεύσαμεν διά μέσου χόρτων' τό ύδωρ μοι έφάνη τσοούτον παχύ, ώςτε ύπώπτευσα τινάγη, και έφοβήθην μη προσαράξωμεν εις ύφάλους. Οι πρωερείς ώχρίασαν υπό φόβου έννοήσαντες τό φαινόμενον της ασταθείας του πολυγνώμονος. Η μαγνητική βελόνη έκλινε 12 βαθμούς προς δυσμάς' άλλ' άνέψυξαν όπωσοΐν ιδόντες άγέλην φωκαινών.

22 Σεπτ. Άύρα εκ δυσμών. Ο αντίξους άνεμος μοι ήτο αναγκαίος' διότι οι ναύται έψιθύριζον, ύπώπτευον δέ προσέτι ότι κατά τά πελάγη ταύτα δέν πνέει άνεμος επιτήδειος εις έπιστροφήν.

23 Σεπτ. Επανάληψις τών παραπόνων. Τό πλήρωμα φοβείται ότι δέν θέλει εύρει άνεμον ούριον προς έπιστροφήν' (!) άλλ' εξαίφνης ή θάλασσα κατέστη κοίλη, άνευ άνέμου, καθώς επί τών Ιουδαίων, τό δέ πλήρωμα ήσύχασε.

25 Σεπτ. Ο ναύαρχος συνομιλεί μετά του Pinzos περί του χάρτου του Τοσκάνελη όρίζοντας την χέρσον πλησίον μάλιςα του τόπου, όπου ήδη ήσαν. Ο Pinzos άναβάς επί του θωρακίου άνέκραξε γη, γη' άλαλαγμός άντήχησε. Ο Κολόμβος έγονυκλίτησεν εύχαριστών τώ Θεώ' άλλ' αι ακτίνες του ήλιου αναλάμψασαι μετ'όλιγον διέελυσαν την υπό της δμίγλης διασκεδαζομένην φανταστικήν γην.

1 Οκτωβρ. Ο πρωερεύς του ναύαρχου κατεπτόησε τούς ναύτας αναγγέλλων ότι απέιχον 578 λιύγας τών Καναρίων νήσων' άλλ' αν έμάνθανον ότι απέιχον 707 πόσον έμελλον ν' απέλιπθώσι !

Βραβείον 20,000 μαραβεδίων υπεσχέθη ή βασίλισσα εις τόν ιδόντα πρώτον την γην' πάντες έφιλοτιμούντο να κερδίσωσι τό βραβείον τούτο. Διό πάντες πρό πολλών ήμερών απέβλεπον εις τόν όρίζοντα, άλλ' εις μάτην.

10 Οκτωβρ. Βεβαρμμένοι οι ναύται άποποιούνται να προχωρήσωσιν επέκεινα' Ο ναύκληρος τούς ένθαρβύνει διά του εξεικονισμού τών θησαυρών, εΐτινες τούς περιμένουσι. Τέλος πάντων οι γογγυσμοί άποβαίνουσι μάταιοι, επειδή ήλθον διά να υπάγω εις τας Ινδίας και σκοπεύω να εξακολουθήσω σταθερώς τόν πλοΐν έως εύσύν Θεώ φθάσω αυτόθι.

(1) Επεκράτουρ τότε περιοδικοί, είτε ετησίοι άνεμοι του Ινδιου ώκεανου οι λεγόμενοι alises.

11 Οκτωβρ. Τὰ πάντα μηνύουσι τὴν πλησίαν τὴν Ἰσπανίαν. Οἱ δὲ Ἰνδοὶ συνελθόντες ἐχόρευον καὶ τῆς γῆς, θύρα, πράσινο κάλαμος, ῥάβδος ἐξεργασμένη καὶ μικρὰ σανίς. Τῇ 10 ἡμέρᾳ ὁ ναύαρχος καθήμενος εἰς τὸ ὑπερῶν εἶδε φῶς ὑπεράνω τοῦ ὀρίζοντος ἀλλὰ διὰ πυκνῆς νεφέλης, ὥστε δὲν ἐτόλμα νὰ θεβαιώσῃ ὅτι ἦτο γῆ. Ἐκάλεσεν ὁμοίως φῶς· ἐφάνη δὲ πολλακίς ὡς λαμπρὰ ἀναβαίνουσα καὶ καταβαίνουσα. Περί δὲ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε οἱ ναῦται συνῆλθον διὰ νὰ ψάλλωσι τὸν ναυτικὸν ὕμνον, πῶσον κύριε κτλ. ὁ ναύαρχος πεπεισμένος ὅτι ἦσαν πλησίον τῆς γῆς διέταξε νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰ ἔμπροσθεν, ὑποσχόμενος κολόβιον μεταξωτὸν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εἴποι πρῶτος ἰδῆ τὴν γῆν· ἐπλέομεν δὲ τότε πρὸς δυσμὰς, προηγουμένης τῆς Pinta κατὰ τὸ σῆμα· τῇ δὲ δευτέρᾳ ὡρᾷ τῆς αὐγῆς ὁ Ροδρίγος de Triana ἀνεβόησε τὸ, ἰδοὺ ἡ γῆ. Τότε σφαιροβόλον ἀνήγγειλεν εἰς τὸν στολισκόν τὸ εὐτυχὲς τοῦτο συμβεβηκός, ἀνεκωχέυσταμεν δ' ἐντοσοῦτῳ τὴν ἡμέραν περιμένοντες.

Τῇ 12 Ὀκτωβρίου ὑποφωσκούσης ἡρῆς, ὡς ἀναδυομένη ἐκ γνόφου ὑπκυάνου, ἡ νέα Ἀμερικὴ ἐδείξε τὰ χλοερά αὐτῆς παράλια εἰς τὰς ὄψεις τῶν Ἰσπανῶν, ὁ δὲ Κολόμβος γονυκλιτήσας ὡς ἐκστατικὸς ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἠτάσθη δι' ἱεροῦ ὕμνου τὸν νέον τοῦτον τόπον, τὸν ὁποῖον ἡ μεγαλοφυΐα του ἀνεκάλυπτε.

Ἐξεπληρώθη ἄρα ἡ ἀποστολὴ του, καὶ ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ τοῦ μέλλοντος διότι καὶ ἀν' αὐτὸς ἀπέβησκεν, οἱ συνεταῖροί του ἐμελλον νὰ ἀναγγείλωσιν εἰς τὸν παλαιὸν κόσμον τὸ μέγα ἔργον τῆς πεποιθήσεώς του. Ὁ ἐπίλοιπος βίος του δεκαεσσάρων ἐτῶν ἐχρημάτισεν ὡς παλαίστρα ἠθικῶν ἀγῶνων· δύναται δὲ νὰ διδάξῃ καὶ ἄλλους πῶς νὰ ἐροπλιζῶνται κατὰ τῶν περιπετειῶν τῆς ζωῆς, τῶν προσβολῶν τῆς τύχης καὶ τῆς ἀχαριστίας τῶν ἀνθρώπων. Τοῦ λοιποῦ ἡ μοῖρα τῆς Ἀμερικῆς ἀνήκει εἰς πάντας· αὐτὸς δὲ ὁ τοσοῦτον μέγας καὶ γενναῖος θέλει θεωρεῖσθαι περιστρεφόμενων τῶν αἰῶνων εἰς τοῦ· αὐτόχθονας τῆς νέας ἡπείρου ὡς κακὸς δαίμων προοιμιάσας τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς του.

Ὡς νόμος ἦτο καθιερωμένη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν σταυροφοριῶν ἡ συνήθεια νὰ θεωρῆται πᾶσα χώρα ὡς ἀναφαίρετος τοῦ κατὰ πρῶτον τὸ ἔδαφος αὐτῆς πατήσαντος ξένου. Κατὰ τὸ δόγμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶχε καὶ ὁ πάπας, καθιερωμένον διαιρέσας διὰ μεσημβρινῶν εἰς δύο τὴν οἰκουμένην μεταξὺ τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλων· ὁ Κολόμβος ἀν καὶ ἐπέβετο τοὺς θεσμοὺς καὶ τὰ προνόμια τῶν βσιλιέων, διαβιώσας ὁμοίως ὡς ἔμπορος, οὐδέποτε διανοήθη νὰ μεταφῆρῃ εἰς τὰς Ἰνδίας τὴν βίαν τῶν ὀπλων, ἀλλὰ δυνάμιν τινα κηδεμονευτικὴν ἀσφαλιζούσαν ἐξίσου ἀπάντων τὰ συναλλάγματα· ἀλλ' ἡ νεολαία τῶν εὐγενῶν ἐπέσεν ἐπὶ τῆς Ἀμερικῆς ὡς γύψ καὶ ἰεραξ ἐπὶ μικρῶν πτηνῶν.

Εἰς τὴν νῆσον San Salvator κατέπλευσεν ὁ Κολόμβος τότε κατὰ τοὺς ἀκριβεστάτους τῶν ναυτικῶν, ἐκεῖ ἀνύψωσε τὴν σημαίαν τῆς Καστίλιας καὶ ἀπήγγειλε τὸν ἱερὸν τύπον ὅτι ἡ χώρα ἀνήκει τοῦ λοιποῦ εἰς

ἐπὶ τῶν γυμνοῦ καὶ ἀδύνατοι περίε τῶν νεηλίδων ξένων. Δεῖλαιοι, οὐτ' ἐφαντάσθησαν ποτε ὅτι οἱ σιδηροφόροι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι· ἐμελλον μετ' ὀλίγον νὰ ἐξαλείψωσι σχεδὸν παντελῶς τὴν γενεάν αὐτῶν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Διότι ὁ περικλείετατος καὶ φιλανθρωπότατος ἐξ αὐτῶν ἐφθασε νὰ γράψῃ πρὸς τοὺς κυρίαρχους του. «Ἄν ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης διατάξῃ νὰ συλλάβωμεν καὶ κρατήσωμεν πάντας αὐτοὺς αἰχμαλώτους ἐπὶ τῆς νήσου τῶν, οὐδὲν γνωρίζω τοσοῦτον εὐκόλον (15—14 Οκτωβρίου 1492).

Ἄλλ' ἐζητεῖτο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν τόπον τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν ἀρωμάτων! Ἀναχωρήσας λοιπὸν ἐκ τοῦ Σαλβαδὸρ καὶ διαπλεύσας πηλὸς νήτων ἐπελάθετο πρὸς καιρὸν τῶν πολυτίμων μετάλλων διὰ νὰ ἰδῆ τὴν χλοεράν ἐκεῖνην φύσιν τοσοῦτῳ διαφέρουσαν τὰ ἄνθη τῆς αὐτῆς· ἔλεγε ἐξαυτίμους τοιαύτην εὐωδίαν, ὥστε καθιδύναται ἡ ὄσφρησις (1719 Οκτωβρίου).

(21-26 Οκτωβρίου)· Πρὶν ὑπάγω εἰς τὴν πόλιν Κόνσεϊ ἐπὶ τῆς ἡπείρου διὰ νὰ ἐγχειρήσω εἰς τὸν μέγαν χάνην τὰς ἐπιστάλας τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος ἀπέρχομαι εἰς τὴν εὐρύχωρον νῆσον Κούβαν, ὅπου οἱ Ἰνδοὶ μοι λέγουσιν ὅτι γίνεται μέγα ἐμπόριον, ὑπάρχουσι δὲ χρυσοὶ καὶ μαργαρίται καὶ ἀρώματα, μεγάλα πλοῖα καὶ πλῆθος ἐμπόρων. . . .

(28 Ὀκτωβρίου) Κούβα. Οὐδέποτε εἶδον πράγματα τόσον ὠραῖα Αἰθιοπίας τοῦ ποταμοῦ τοῦτου μαγεύουσι τὸν ἄνθρωπον, ὥστε οὐτε δύναμαι νὰ μακρυθῶ.

Ὁ Κολόμβος προκατελιγμένος ὑπὸ τῶν θαυμάτων ὅσα εἶδεν εἰς Κίναν καὶ Ἰαπωνίαν ὁ Μάρκος Πόλος ἐνόμιζεν ὅτι ἐπλεε κατ' ἐκείνους τοὺς αἰγιαλοὺς· ὅθεν ἀκούσας τῶν Ἰνδῶν λεγόντων Κουβακάν λαόν τινα μεσόγειον ἐφαντάζετο ὅτι ἐνοοῦσι τὸν Κουβαίτην τοῦ εἰρημένου περιηγητοῦ· ἄλλοτε ἀκούσας περὶ ἀνθρωποφάγων λεγομένων. . . . Κανὼν ἐξέλαβεν οὐτοὺς ὡς λαοὺς τοῦ μεγάλου Χάνη.

(2 Νοεμβρίου) πέμπει ναύτας διὰ νὰ ἐγχειρίσωσι τὰ γράμματα πρὸς τὸν φανταστικὸν ἐκεῖνον βασιλέα ἀλλ' αὐτοὶ ἐπανελθόντες ἐβεβαίωσαν ὅτι οὐδεμίαν εὐρήξαν πρωτεύουσαν μεγάλου τινὸς βασιλείου· ἀπήντησαν ὁμοίως τὸναντίον πολλοὺς κατοίκους φέροντας πάντας εἰς τὸ στόμα ξηρὰ χόρτα συμπεριλημμένα εἰς φόλλον ὡσαύτως ξηρὸν, καίοντας δὲ αὐτὰ ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄκρου, καὶ βρωῶντας τὸν ἀναδιδόμενον καπνὸν ἐκ τοῦ ἄλλου· ὠνόμαζον δὲ αὐτὰ ταβάκο, ταῦτα ἦσαν τὰ σιγάρα.

(4 Νοεμβρίου). Οἱ φυσικοὶ ἐπίστευον ὅτι οἱ θερμότεροι τόποι περιεῖχον τὰ πολυτιμότερα μέταλλα· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἄκραν τῆς νήσου Κούβας ὁ καλύτερος ἦτο ὑπερβολικὸς, συμπέραναν ὁ Κολόμβος ὅτι ἐκεῖ ἐπληθε καὶ ὁ χρυσοὶ.

Τότε τὸν ἀφῆκεν ὁ Martin Piazon ἐπὶ τοῦ πλοίου Pinta τοῦτο τὸν ἐλύπησε θαθείως.

(22 Νοεμβρίου) ἀνακαλύπτει τὴν Ἰσπανικὴν, εἶτε τὴν νῆσον Χαϊτή· Ἐτέλος ὁ Κύριος ἡμῶν θέλει μετ' ὀλίγον εἰς τὴν πατρίδα τοῦ χρυσοῦ τῆς.

(25 Δεκεμβρίου). Τὸ πλοῖον τοῦ Κολόμβου προσήραξε εἰς τὰς ὑφάλους τὴν νύκτα, διότι ὁ πηλαγῶ-

χος ἐνεπιστεύθη τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ εἰς ἀπειρόν τινα ναύτην, διὰ νὰ κοιμηθῇ αὐτὸς παρὰ τὰς διαταγὰς τοῦ ναύαρχου.

Καταλειφθεὶς μετ' ἑνὸς μόνοῦ πλοίου ἀπεράσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἀρ' οὐ ἀρῆκε τινὰς τῶν ναυτῶν αὐτοῦ εἰς τὴν Κούβαν, ὅπου συνέχξαν πολὺν χρυσὸν ὡς ἀνάλλαγμα ἐμπορευμάτων, καὶ ἀνήγειρεν ὑπὲρ αὐτῶν φρούριον· ἐπειδὴ ἐπαθῦμαι ὅσον ταχίστα νὰ ἀποχωρισθῇ τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων, μεταξὺ τῶν ὁπίων ἔτυχεν.

Ἐπιστρέφων δὲ προεῖδε πρὸς βορρᾶν ὡς μετ' ὀλίγον μέλλουσαν μεγάλην τρικυμίαν. Ἐν μέσῳ τοῦ δεινοῦ τούτου ἐθλίβετο μάλιστα ἀναλογιζόμενος τὴν τύχην τῶν τέκνων του. Ἄδυστυχῆ ὄρανα, ἔλεγε, ἀποπατρὸς καὶ μητρὸς τί θέλουσιν ἀπογείνει ἐπὶ ξένης γῆς; Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ἀγνοοῦσι τοῦ πατρὸς τῶν τὴν ὑπηρεσίαν. Ἐταῦτα ἀναπολῶν ἔλαβεν εἰς χεῖρας περγαμηνὴν, ὅπου ἐσημείωσεν ὅτι ἐδυνήθη περὶ τῶν ἀνακαλύψεων του. Ἐπειτα περιτυλίξας τὴν ἐπιστολὴν εἰς κρητὸν πανίον περιέκλεισεν ἐντὸς βαρελίου, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπέλευσεν εἰς τὴν θάλασσαν· τοῦτο ἦτο ὡς τὸ γεννηθιακὸν ἐγγράφον τοῦ νέου κόσμου, τὸ ὁποῖον ἐπέμπευ ὁ Χριστόφορος εἰς τὴν παλαιόν.

Διασωθεὶς ἐκ τοῦ χειμῶνος εἰς τὰς νήσους Azores ἐκί δύνευσεν νὰ ζωγραφθῇ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Λυσιτανου διοικητοῦ Castaneda φιλοτιμουμένου νὰ ὀρατῆ ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας τὴν δόξαν τοιούτων ἀνακαλύψεων ἀλλὰ φθάσας νὰ διαρῶγῃ κατέπλευσε (15 Μαρτίου 1493) ἀσφαλῶς εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα Palos, ὅθεν καὶ ἀνήχθη.

Πρὸ ὀκτὼ μόλις μηνῶν ὁ Κολόμβος ἦτο ἐχθιστος εἰς τὸν λαόν· νῦν δὲ συνωδεύετο ἐν θριάμβῳ παρ' αὐτοῦ, οἱ κώδιωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἀνήγγειλαν τὴν ἐπιστροφήν του, ἡ δὲ ἀγαλλίασις ὑπῆρχε γενική. Ἄλλὰ καὶ ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα ἐπεμψαν ἐπιστολὴν συγχαρητήριον ὀνομάζουσαν αὐτὸν ναύαρχον καὶ ἀντιβασιλέα τῶν Ἰνδῶν ἡ δὲ ὑποδοχὴ, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν αὐλήν, ἦτο ἐτι μᾶλλον λαμπρὰ καὶ ἐπιφθονοῦς· διότι καὶ ἔμπροσθεν τῶν βασιλέων ἐκάθησε πρῶτος καὶ δοξολογία ἐψάλη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἀνατόρων, καὶ ἀνευρημαίαι πανταχοῦ ἐπανελαμβάνοντο.

Ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἡ Εὐρώπη ὅλη ἐγνώριξε τὸ ὄνομα του. Τὸ ζήτημα τῆς σφαιρικότητος τῆς γῆς καὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀντιπόδων ἦτο ἤδη λειλυμένον· ὅθεν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ ἀναφανῇ καὶ ὁ Κοπέρνικος (1) θεμελιωτῆς νέου πλανητικοῦ συστήματος.

Ἄλλ' εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπενήργησεν ἐτι μᾶλλον ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Κολόμβου. Ἰσπῶται, εἶτε μαχηταὶ, μοναχοὶ, κερδοσκόποι κτλ. ἐνθουσιάζθησαν ὑπὸ τῶν ἀκουσμάτων· ἐπειδὴ οἱ μὲν ἠλπίζον νὰ κυριεύσωσι διὰ τῶν ὀπλων νέα βασίλεια, οἱ δὲ νὰ ἀνακαινίσωσι τὸ ἔργον τῶν Ἀποστόλων σαγηνεύοντες τοὺς εἰδωλοάτρας λαοὺς εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν, ἄλλοι δὲ νὰ συνά-

(1) Γεννηθῆναι εἰς Θόρν τῆς Πρωσίας τῷ 1473 ἐξέδεωκε τὸ οὐστημά του εικοσιπέντε ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Κολόμβου καὶ ἀπέθανε τῷ 1543.

ξωσι χρυσὸν πλήθοντα εἰς τὸν νέον κόσμον. Οὐδέποτε ἐκστρατεία ὑπῆρχε τοσοῦτον δημοτικῆ, ὅσον ὁ δεύτερος πλοῦς τοῦ Κολόμβου. Ἐντὸς ὀλίγου δεκαεπτά πλοῖα ἠτοιμάσθησαν εἰς τὰ Γάδειρα, διάφορα ἐφόδια κατετέθησαν ἐν αὐτοῖς, χίλιοι δὲ καὶ πεντακόσιοι ἄνδρες ἐπεβίβασθησαν μεταξὺ τῶν μεταφερομένων ζώων καὶ φυτῶν εἰς τὴν νέαν ἀποικίαν.

Τοῦ λοιποῦ ὁ Κολόμβος ἐπρεπε νὰ διαπρέψῃ ὡς διοικητῆς καὶ πολιτικός· ἀλλ' οἱ σοφοὶ καὶ λόγιοι συνήθως προσκόπτουσιν εἰς τὴν δοκιμασίαν ταύτην, καὶ σπανίως ἐπιτυχάνουσι· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς εἰς διάφορα περιέπεσε πλημμελήματα.

Ἀντὶ δὲ νὰ κατευθιθῇ εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὑπὸ ἐπιστημονικῆς πλεονεξίας νικώμενος ἀπεπλανήθη τῆς ὁδοῦ διὰ νὰ ἐρευνητῆ τὸ πέλαγος τῶν Καραθῶν. Ἄλλ' ὅτε ἐφθασεν εἰς τὸν λιμένα τῆς εἰρημένης νήσου, οἱ Ἰσπανοὶ εὐρήξαν ἅπαντας τοῦ συμπατριώτου αὐτῶν φωνεμένους παρὰ τῶν ἰθαγενῶν, τὰ δὲ ἰνδύματά των διεσκορπισμένα εἰς τὴν ἀκτὴν. Ὄθεν πρὶν ἀναζητήσωσι χρυσοῦ μεταλλεῖα, ἠναγκάσθησαν νὰ μεταχειρισθῶσι τῆς γεωργικῆς καὶ τῆς οἰκοδομικῆς ἐργασίας διὰ νὰ προετοιμασῶσι τὰ ἐπιτήδεια πρὸς τὸ ζῆν καὶ ἀσφαλῆ ἐνταῦτῳ κατοικίαν. Ἡ ἀποτυχία αὕτη, καὶ οἱ ἐπιεικέμενοι κόποι ἠρέθισαν πολὺ τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς ἀριστοκρατικῆς τῶν Ἰσπανῶν νεολαίας καὶ τοῦ πλήθους τὴν ἀγανάκτησιν.

Καθὼ, ἀπ' ἀρχῆς ἐφάνη καὶ τότε εἰς τοὺς περὶ αὐτῶν ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενος· διότι αὐτὸς μὲν ἐφρόντιζε νὰ συστήτῃ καὶ νὰ θεμελιώσῃ, ἐκεῖνοι δὲ ἦλθον διὰ νὰ καταστρεφῶσι· θεωρῶν δὲ ὡς βάσει τῶν πολιτευμάτων τὴν δικαιοσύνην οὐδαμῶς ἐφρόντιζε νὰ θεραπεύῃ καὶ νὰ ἐκκοινοῦ τῶν ἰδιωτῶν τὰ πάθη, πολὺ δὲ μᾶλλον τὰς ἰδιοτροπίας. Διὰ τοῦτο ἐσκειωρήθη συνωμοσία κατ' αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Κολόμβος ἠπέπλευσε πρὸς τὰ ἄκρα τῆς Ἀσίας, ὡς ἐνόμιζε, πολλαπλασιάζων τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐπλησίαζεν ἤδη εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικικοῦ ἠναγκάσθη ἐκ τῆς ἐλευσίνης τῶν πλοίων του καταστᾶσθαι νὰ ἀναποδίση.

Ἐπιστρέψας δὲ εὐρήκε στασιάζουσαν μὲν τὴν διοικητικὴν ἐπιτροπὴν, ἀντιπράττοντας δὲ εἰς αὐτὴν τὸν ἀρχηγὸν τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως (Padro Margariti) καὶ τινὰ ἱερέα Fonseca, οἵτινες λαβόντες αὐθαίρετως πλοῖα ἀνεχώρησαν εἰς Ἰσπανίαν, ὅπου ἡ συγκοφαντία ἔφερε ταχύτερον τὸ ἀποτέλεσμα, ἀνδρὸν ἐπήρχετο ἀμέσως μετ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κολόμβου Διέγος πρὸς ματαίωσιν τῆς βασιουργίας των.

Καὶ ὁμοίως ὁ Φερδινάνδος ἐκρίνε ἀναγκαῖον νὰ πέμψῃ ἐπιτροπὴν τινα διὰ νὰ ἰδῆ ἐκ τοῦ συνεγγυῆ τῆς ἀποικίας τὴν κατάστασιν. Ἐν τούτοις οἱ κακοῦμενοι ὑπὸ τῶν ἐναντίων τοῦ Κολόμβου Ἰνδοὶ δυσνασχετοῦντες ἠμύοντο ἤδη μάχης δὲ γενομένης διακόσιοι Ἰσπανοὶ κατέθραυσαν ἑκατὸν χιλιάδας αὐτοχθόνων, τοὺς ὁποῖους κατέπληττον οὐ μόνον αἱ μάχαιραι, τὰ ξίφη, αἱ πανοπλῖαι καὶ τὰ πυροβόλα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ χρεμετίζοντες ἴπποι καὶ οἱ ἐξασκηθέντες εἰς τὴν θήραν τῶν Ἰνδῶν Ἰσπανικοὶ κύνας, οἵτινες πολλακίς καὶ τοὺς κατέτρωγον ὡς μὴ φέροντας ἀντὶ παντὸς ὀπλου ἄλλο τι παρὰ κάλαμον.

Ο βασιλεύς της Ισπανίας ήθελε πρό πάντων χρυσόν, αυτόν δὲ ήλιπεν ὅτε ἀνηγόρευσε ναύαρχον τὸν Κολόμβον, διότι αὐτοῦ εἶχεν ἀνάγκη ὡς ἀνεδεχθεὶς τοσοῦτους πολέμους. Ἄλλ' ἡ ἀνακαλυφθεῖσα χώρα δὲν προσέφερεν ἀμέτῳ πλοῦτον καὶ θησαυρούς. Καὶ ὅμως πάλιν ὁ Κολόμβος ήξιώθη εὐμενοῦς ὑποδοχῆς εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαναστρέψας, ἀνηγορεύθη δὲ καὶ μαρκίων παρὰ τῆς βασιλείσης, ἂν καὶ αὐτὸς ἀπεποιήθη τὸν τίτλον τοῦτον ὑπὸ φόβου μὴ κινήσῃ τὴν ζηλοτυπία τῆς ἀριστοκρατίας· ἐπέμεινε δὲ μόνον ζητῶν βοήθειαν διὰ τρίτον στόλον. Κατὰ δυστυχίαν ὑπῆρχε λειψανδρία πρὸς καταρισμὸν τῶν πληρωμάτων· διὰ τοῦτο ἡ Κυβέρνησις ή·αγκάσθη νὰ ἀθώωσῃ κακούργους, τοὺς ὁποίους καὶ ἐπιβίβασεν εἰς ἕξ πλοῖα ὑπὲρ τοῦ νέου ἀπόπλου.

Ἀφείε τότε ὁ Κολόμβος εἰς τὴν Χαίτην τρίκ πλοῖα προχώρησε πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὀρινόκου, καὶ ἀνεκάλυψε τὰ παράλια τῆς Πάρα· ἀλλ' ὑπέμεινε πολλὰς κακουχίας, ἐπειδὴ δὲ μὲν ἐκινδύνευεν ἐκ τῆς ποδάγρας, διὲ δὲ εὗρισκε τὴν θερμότητα καυσικωτάτην καὶ ἀνυπόφορον, ἐπὶ τριάκοντα δὲ τρεῖς ἡμέρας συνεχῆς μόλις ἐδυνήθη νὰ κοιμηθῇ· ἔπαθε προσέτι καὶ ὀφθαλμίαν δεινήν, ὡς ἐκ κατῆντησε σχεδὸν τυφλός.

Ἀλλὰ καὶ οὕτω κατατρυχόμενος κατεγίνετο εἰς ἐπιστημονικὰς καὶ σπουδαίας ἐρεῦνας. Μεταξὺ τῆς νήσου τῆς Τριάδος καὶ τῆς ήπείρου εὗρηκε τὰ ὕδατα τοσοῦτον ὀρμητικῶς βέροντα ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ὡς ἂν ἦτο ὁ Ἰσπανικὸς ποταμὸς Βαίτις πλημμυρῶν, καὶ οὕτε νὰ ἐπιστρέψῃ ἐδῶνατο ἕνεκα τῶν βρουμάτων τούτων, οὕτε νὰ προβῇ ἕνεκα τῶν τετραγῶδων τόπων· τέλος ἐπανήλθεν εἰς τὴν Ἰσπανικὴν ήμιθανῆς σχεδὸν ἐκ τῆς ταλαιπωρίας.

Ἐκεῖ ὅμως εὗρηκε πάλιν τὰ πάντα ἀναστατωμένα· ἡ κακουργία καὶ ἡ ἀνταρσία ὑψώσαν κεφαλὴν. Οἱ διαφυγόντες τὰ δεσμοκτήρια τῆς Ἰσπανίας ναῦται τοῦ οὐδεμίαν ἀνεγνωρίζον νόμιμον ἐξουσίαν, ἀλλὰ συσσωματωθέντες ἐψήφισαν ἴδιον ἀρχηγόν, ἀφ' οὗ δὲ διήγειραν εἰς στάσιν καὶ τοὺς αὐτόχθονας ἔπραττον μυρία κακά, ὡς τὸ Κολόμβος ήναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν ληστῶν τούτων. Πρὸς ἐπίμετρον δὲ τῶν δυστυχημάτων οἱ ῥαδιούργοι, οἱ φθονεροὶ, οἱ ἐπίβουλοι οἱ δυσαρεστηθέντες ὡς ἀνάξιοι, ἢ ὡς πλεονέκται καὶ ἀπληστοὶ προσεζάρχοντες τοῦ ἐπισκόπου Φονσέκα ήρέθιζον κατ' αὐτοῦ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς εὐνοουσίας μάλιστα αὐτὸν Ἰσαβέλλης, τὴν ὁποία ἄλλως ἐλύπουν καὶ τὰ δεινὰ τῶν νέων αὐτῆς ὑπηκόων. Διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ὁ Bobadilla περιβεβλημένος ἀπόλυτον δύναμιν, ὡς τε καὶ τὸν Κολόμβον αὐτὸν νὰ παύσῃ· αὐτὸς ὅμως μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν ἀδικον περιφρόνησιν καθεῖρε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ σιδηροδεσμίους, ἀφ' οὗ ήρπασε τὴν περιουσίαν καὶ ἐστρεψέρισθη τὴν οἰκίαν του. Ἄλλ' ὁ Κολόμβος ἐκ τῆς εἰρκτῆς, ὅπου ἐβασανίζετο, ἐμελλε νὰ ἀκούῃ καὶ τὰς ἀπειλὰς, ἢ τὰς ὕβρεις τῶν ἐξωθεν αὐτῆς συναρχομένων πολυπληθῶν κακούργων. Ὅτε δὲ ὁ πλοίαρχος Alonzo de villezo ὑπῆγεν εἰς τὴν φυλακὴν νὰ τὸν παραλάβῃ διὰ νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ ἀποπλεύσῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἐνόμισεν

ὅτι ήρχετο νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίξης. Ὅθεν ἐκπληκτος καὶ κατατεθλιμμένος ήρώτα «Βιλλέζο ποῦ με φέρεις;—Εἰς τὸ πλοῖον, Κύριέ μου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μέλλομεν νὰ ἐπιβιβασθῶμεν.—Νὰ ἐπιβιβασθῶμεν! Βιλλέζο, μοὶ λέγεις τὴν ἀλήθειαν;—Σοὶ ὀρκίζομαι, Κύριέ μου, εἶπε πάλιν ὁ γενναῖος πλοίαρχος, ὅστις καὶ τὸν περιεποιήθη ἀξίως τῶν προηγούμενων καὶ τῆς δυστυχίας του, ήθέλησε μάλιστα καὶ τὰ δεσμὰ νὰ λύσῃ αὐτὸς ὅμως οὐδαμῶς εἰς τοῦτο ἔστρεψε λέγων ὅτι οἱ βασιλεῖς τῶ ἔγραψαν νὰ ὑποταγῇ εἰς ὅσα ὁ Bobadilla διατάξῃ ἐξ ὀνόματος αὐτῶν!... Θέλω φέρει, εἶπε, τὰ δεσμὰ ταῦτα ἕως οὗ θελήτωσιν· ἔπειτα θέλω θεωρεῖ αὐτὰ ὡς μνημεῖον βασιλικῆς τοῦ ζήλου καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν μου ἀνταμοιβῆς· παραδόντων δὲ μάλιστα φαίνεται ὅτι ἀποθηνήσκων διέταξε νὰ τεθῶσι καὶ αὐτὰ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν τάφον!

Ἡ μεγίστη ὅμως δυστυχία τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ήτο ὅτι ἐμπορὸς τις Φλωρεντίνος ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἀρπάξῃ καὶ τὴν δόξαν του! Διότι ὁ Ἀμερικὸς Βεσπούτης πρῶτος τοῦ Alonzo de Ojeda καταπλεύσας τῶ 1499 εἰς τὴν ήπειρον τῆς Ἀμερικῆς μετέδωκεν εἰς ἅπασαν τὴν χώραν τὸ ὄνομα του!

Ὁ λαὸς ὀδηγεῖται μᾶλλον ὑπὸ τῶν παθῶν, ἢ τῆς σκέψεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Διὰ τοῦτο διεσημείωθη ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ὅτι ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐφέρετο δέσμιος εἰς τὴν Ἰσπανίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ήδη δομένον ἕνα κόσμον, τὸ πλῆθος ἐγόγγυζε κατὰ τῆς τερατώδους ταύτης τῶν βασιλείων ἀχαριστίας. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ εὐεργέτου ἐκρύβησαν, ὁ δὲ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα δυσωπούμενοι, καὶ αἰσχυρόμενοι ήκύρωσαν τὰς πράξεις τοῦ αἰμοδόρου Bobadilla, αὐτὸν δὲ τὸν περικλεῆ ἀιχμάλωτον ἐδέχθησαν εὐμενῶς, κατόπιν δ' ἔεμψαν ἄνθρωπον πιστὸν διὰ νὰ κρίνῃ περὶ τῶν ταραχῶν τῆς ἀποικίας.

Τὶ ἐδύνατο πλέον ἡ εὐγνωμοσύνη τινὸς βασιλέως; Ὁ θεὸς δὲν ἔδωκεν εἰς τοὺς ήγεμόνας ὑπερφυῆ δύναμιν καὶ ἐπιτηδειότητα, ὡς τε νὰ κρίνωσιν ἐκ τοῦ προχείρου τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀξίαν. Ἐπειτα περικυκλοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ πονηρῶν, δολίων καὶ κερδαλεοφρόνων ὑπηρετῶν διασφροντῶν μὲν πάντα τὰ γινόμενα, ἐμποδίζοντων δὲ πάντοτε τὴν ἀλήθειαν νὰ προχωρήσῃ μέχρις αὐτῶν, ὅθεν διάγουσι διηκεῶς σχεδὸν εἰς τὸ σκότος τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης πρὸς μεγίστην βλάβην τῶν ὑπηκόων καὶ ὄνειδος τῆς ἀνθρωπότητος. Πολλάκις μάλιστα καὶ αὐτοὶ ἔπαθον ἐκ τοιούτων μοχθηρῶν καὶ ῥαδιούργων συμβούλων μεγάλα καὶ ἀξιοδάκρυτα κακά δηλ. στάσεις καὶ ταραχὰς τῆς πολιτείας καὶ ἐμφυλίους πολέμους καὶ τοῦ ὑπερτάτου ἀξιώματος κοινοβλαβῆ ἔξασθένεισιν.

Ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Κολόμβος ἔθεραπεύετο δι' ὑποσχέσεων, ἀλλ' οὐδαμῶς ἀποκατεστάθη εἰς τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἀξιώματα· διότι πάμπολλοι μετ' αὐτὸν τυχοδιώκται ἀκολουθοῦντες τὰ ἔγνη αὐτοῦ ἔφερον εἰς τὸ κράτος μεγάλους κατ' ἔτος θησαυρούς· τί βάρος ἔχει ἡ δικαιοσύνη εἰς τὴν πλάστιγγα τοῦ χρυσοῦ;

Μετὰ ταῦτα διεβρυλλήθη καθ' ὅλην τὴν Ἰσπανίαν καὶ ἡ ἀγγελία ὅτι ὁ Vasco de Gama εὗρηκε τέλος πάντων καὶ τὴν διὰ τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου φέρου-

ρουσαν εἰς τὰς Ἰνδίας ὁδόν, πάντες δὲ ἐφαντάζοντο πότους θησαυρούς τοιαύτη ἀνακάλυψις ἐμελλε νὰ φέρῃ εἰς τὴν Λουσιτανίαν. Διὸ φιλοτιμούμενος πάλιν ὁ Κολόμβος νέαν πρότεινεν ἐκστρατεῖαν, ἢ δὲ Ἰσαβέλλα ήρην ἐκ μέσου πάντα τὰ ἐμπόδια. Τῆ 11 Μαΐου 1502 ἀπέπλευσεν ὁ στόλος ἐκ τῶν Γαδεΐρων ὑπὸ τεσσάρων καράβων συγκείμενος. Ὁ διευθύνων αὐτὸν ήλιπζε τότε νὰ περιέλθῃ ὅλην τὴν γῆν· ἀλλ' ἡ δόξα αὐτῆ ἀπεταμειύετο εἰς τὸν Μαγελάνο· Ἄν ἐπετύγχανε τοῦλάχιστον κατὰ τὰ ἄλλα ὁ Κολόμβος! ἀλλ' ἡ εἰμαρμένη ἐσπούδαζεν, ὡς φαίνεται, νὰ καταστήσῃ θλιβερά, ὡς ἐνδέχεται, τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς του πολλαπλασιάζουσα τὰς συμφοράς, ἕως διὰ νὰ ἐξυψώσῃ μάλιστα τὸν χαρακτήρα του· ἐπειδὴ οὐδέποτε τοσοῦτον μεγαλύνεται ὁ ἄνθρωπος ὅσον ὅταν παλαιῇ ἀμέσως μετὰ τῆς δυστυχίας.

Παραπλέον τὴν Ἰσπανικὴν ὁ Κολόμβος ἐζήτησεν ἐξ ἀνάγκης αὐτόθεν ἐπὶ πλοῖον· ἀλλὰ τῶ ἀνηγόρευσαν καὶ νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν ξηρὰν. Κατὰ τῆς σκληρότητος ταύτης ἐγόγγυσε πικρῶς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, μεμφόμενος ὅτι κινδυνεύονταν αὐτοῦ καὶ τῶν συγγενῶν δι' ἅπαντων υἱῶν καὶ ἀδελφῶν· ἐκώλυετο νὰ προσπελάσῃ καὶ εἰς τοὺς λιμένας ἐκείνους, τοὺς ὁποίους διὰ τοῦ ἰδιοαίματος ἀνεκάλυψεν, ὅθεν ἐβίασθη νὰ ἀνταγωνισθῆται πρὸς τὴν τρικυμίαν καὶ τοὺς σίφωνας ἐξήκοντα ὄλας ἡμέρας «Τοιαύτη ὑπάρχει ἡ τύχη μου, ἔλεγε πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ὡς τε εἰκόσιν ἔτη ὑπηρεσίας καὶ κόπων καὶ κινδύνων οὐδ' ὀπωποῦν με ὠρέλησαν! διὸ οὐτε κεραμίδα κατέχω εἰς τὴν Κασσιλιάν· ἂν δὲ θέλω νὰ φάγω καὶ νὰ ἀναπαυθῶ, πρέπει νὰ καταφύγω εἰς ξενοδοχεῖον, ἢ καπηλεῖον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο σπανίως δύναμαι νὰ πράξω διὰ χρημάτων ἐλλείψιν!»

Εἰς δὲ τὰ παράλια Yaguaguay ή πληγὴ μου ήνοιξε πάλιν, καὶ ἐπὶ 9 ἡμέρας ήσαν ἀπηλπισμένοι νὰ με διασώσωσιν. Οὐδέποτε ἡ θάλασσα ἐφάνη τοσοῦτον θυσελώδης, καὶ σχεδὸν ἐρυθρὰ ὡς λέβης βράζων ἐπὶ μεγάλου πυρός. Ὁ οὐρανὸς ἔκαιεν ὡς κάμινος δι' ὅλης μιᾶς ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ ἐξετόξευε φλογεράς ἀκτίνας, οἱ δὲ κεραυνοὶ αὐτοῦ ἐπέσκηπτον τοσοῦτον μανιώδεις, ὡς τε τὰ πλοῖα ἐκινδύνευον νὰ καταποντισθῶσιν αὐτανδρα. (1)

Ἐν τούτοις ὁ Κολόμβος συμβούλευσε τὸν νομάρχην τῆς Ἰσπανικῆς νὰ ἐμποδίσῃ τὸν στόλον, ὅστις ἐμελλε νὰ ἐκπλεύσῃ φέρων εἰς Ἰσπανίαν τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ Bobadilla· ἀλλ' ἡ μὲν πρότασις αὐτοῦ κατεφρονήθη, ὁ δὲ Bobadilla ἀποπλεύσας κατεποντίσθη ὑπὸ τῆς καταγιγδὸς μετὰ πάντων τῶν συνεταίρων αὐτοῦ καὶ τῶν θησαυρῶν. Μόνον δ' ἐν πλοῖον διεσῶθη ἐκ πάντων τὸ μετακομίζον τοῦ Κολόμβου τὰ χρήματα. Ὅθεν καὶ οἱ ἱστορικοὶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου ὡς φανεράν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην θεώρησαν τὸ συμβεβηκός.

Κτίσας κατάστημα ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς χώρας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἐξελάμβανεν ὡς τὴν χρυσὴν χρυσόνησον, ἐκίνησε καθ' ἑαυτοῦ τὴν λύσαν πάντων τῶν αὐτοχθόνων· διότι οὐ μόνον τὰς οἰκοδομὰς συνελθόντες δημοθυμαδὸν πανταχῶθεν κατηδάρισαν, ἀλλὰ καὶ πλῆθος

(1) Τοιαῦται συμβαίρουσιν αἱ τρικυμίαι περὶ τοὺς τροπικούς.

Ἰσπανῶν ἀπηνῶς κατέσφαξαν, στίφη δὲ αὐτῶν περιεφέροντο μετὰ βοῆς καὶ θορύβου. Ἐντούτοις ἡ θάλασσα συνετριβέτο εἰς τὴν ἀκτὴν ὡς βουνὸν ἀφρώδες, ἢ δὲ ἀνεμοζαλὴ ἐπολλαπλασίαζε τῆς βροντῆς τὸν ὄρυμον. Οὐδεμίαν σωτηρίας ἐλπίς ὑπελείπετο· ἄθεν ἀναβάς, λέγει, εἰς τὸν ὑψηλότερον τόπον ματαίως ἐπεκαλούμην τοὺς τέσσαρας ἀνέμους πρὸς βοήθειάν μου· οἱ κυβερνήται ἅπαντες ἐβήρουν περὶ ἐμέ, ἐγὼ δὲ ἀποκοιμηθεὶς, ἐν ᾧ ἐκ βάθους ἀνεστέναζον, ὠνειρεύθητι ὅτι ήκουον φωνὴν τινα συμπαθητικὴν ταῦτα πρὸς ἐμέ λέγουσαν «Μωρὲ, δύσπιστε καὶ δυσκίνητε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ πάντων τῶν ἀνθρώπων! Τί πλέον ἔπραξεν αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ Μωσέως καὶ τοῦ Δαβὶδ; Ἀφ' οἴτου ἐγεννήθης ἐφρόντισε συντόμως ὑπὲρ σοῦ, ὅτε δὲ ἐφθασας εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ προσδοκωμένην ἡλικίαν, ηὐδόκησε νὰ ἀντηγήσῃ τὸ ὄνομα σου καθ' ὅλην τὴν γῆν· σοὶ ἔδωκε τὰς Ἰνδίας, τὴν πλουσιωτάτην τοῦ κόσμου χώραν, οὐδὲ τὰς διεμοίρσασας εἰς ὄσους ήθελες· διότι εἶχες παρῆλθε τὰς κλείς τῶν τῶν τοῦτο ἐξουσίαν. Αὐτὸς σοὶ παρέδωκε τὰς κλείς τῶν πολῶν τοῦ ὠκεανοῦ κεκλεισμένων δι' ἀλύτων ἰσχυρῶν μέχρι τοῦδε. Ὑπήκουσας εἰς τὰς διαταγὰς σου ἀπέραντοι ἐπὶ ῥαίαι καὶ ἀπέκτησας δόξαν ἀθάνατον μετὰ τῶν θνητῶν. Τί πλέον ἔπραξεν, ἐπαναλαβάνων πάλιν, ὁ Θεὸς ὑπὲρ τοῦ Δαβὶδ, τὸν ὁποῖον ὕψωσεν ἐκ τῆς τάξεως ἀπλοῦ ποιμένου εἰς τῆς Ἰουδαίας τὸν θρόνον; Ἐπάνειθε εἰς τὸν Θεόν σου, ἀναγνώρισον τὰ σφάλματά σου καὶ τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα. Τὸ γῆρας δὲν θέλει σ' ἐμποδίσαι νὰ καταρθώσῃς μεγάλα πράγματα· ἔχεις ἔτι εἰς τὰς χεῖρας τοὺς λαμπροτάτους κλήρους. Ὁ Ἀβραάμ δὲν ἦτο ἑκατοντούτης καὶ ἐπέκεινα, ὅτε ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ; Τίς σὲ ἐλύπησε τοσοῦτον; ὁ Θεὸς, ἢ ὁ κόσμος; Ὁ Θεὸς διατηρεῖ πάντοτε ὅσα ἔδωκε προνόμια, οὐτε ποτὲ ἀθετεῖ τὰς ὑποσχέσεις του, οὐτε λέγει μετὰ τὴν ὑπηρεσίαν ὅτε ὁ ἄνθρωπος δὲν ήκολούθησε τὸν σκοπὸν του, καὶ ὅτι ἀλλῶς διανοεῖτο ταύτην, ἀλλὰ πράττει ὡς λέγει. Ἴδου τί ὑπὲρ σοῦ ἔπραξεν ὁ Θεός. Δεῖξον ήδη ὁποῖαν εὐγνωμοσύνην ἔλαβες καὶ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους μετὰ τοσοῦτων μόχθων ὠρέλησας. Μὴ φοβοῦ καὶ πιστευσ, διότι πάντες οἱ πειρασμοὶ ὑπάρχουσιν εὐλόγως ἐγκεκαυραμένοι ὡς ἐπὶ μαρμαροῦ»

Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἀνομιμνήσκον τὰ πάθη καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ Ἰωβ ἐνταυτῶ δὲ καὶ τὴν φράσιν Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου ὑπερβαίνει ἴσως ὅσα ἐκτός αὐτοῦ πάντες οἱ ἄλλοι τῆς ἐκκλησίας πατέρες ἔγραψαν. Οὐδέποτε εὐγλωττοτέρα φωνὴ ήχησεν εἰς τὰ ὦτα τῶν βασιλείων ἐγκαλοῦσα αὐτοῦ ὡς ἀχαρίστου. Ψυχὴ τοσοῦτον δι' ἀκαθῆς δὲν ἐδύνατο νὰ ἐκφράσῃ τοὺς πόνους τῆς εἰμῆς διὰ ποιητικῶν στεναγμῶν καὶ ὑψιπετοῦς φαντασίας...

Ἀνήχθη τέλος ὁ Κολόμβος διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀνεχώρησα, λέγει, ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος τὴν νύκτα τοῦ πασχα μετὰ δύο πλοίων ἀφωπλισμένων, τὴν νύκτα τοῦ πασχα μετὰ δύο πλοίων ἀφωπλισμένων, σαπρῶν καὶ φερόντων πλειοτέρες πύργους παρὰ τὴν κυψέλην, καὶ ἀνευ ἐφοδίων διὰ νὰ περάσω 2,000 λεύγας θαλάσσης καὶ ν' ἀποθάνω καθ' ὁδόν μετὰ τοῦ υἱοῦ μου, τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοσοῦτων ἀνδρείων συνεταίρων; ... Ἐπειτα ἀποβλέπων προφητικῶς εἰς τὸ μέλλον τῆς ἀνακαλυφθείσης χώρας ποσέθηκε τὰ ἑξῆς.

«Ὁ ήγεμὼν (Cacique) τῆς Βεράγας εἶχε πολὺν χρυ-

σόν, ἀλλὰ δὲν ἔρινα καλὸν νὰ τὸν σφετερισθῶ ὡς κλέπτης· διότι εἰμὼν μᾶλλον τὸ ἐμπόριον τοῦ ἐπιπέου τούτου καὶ τῶν μεταλλείων τῆς γῆς αὐτοῦ, παρ' ἅπαντα τῆς Ἰνδίας τὰ προϊόντα τοιοῦτον ὅμως παιδίον δὲν πρέπει νὰ παραδοθῆ εἰς μητριά. Διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐνθυμούμαι τὴν Ἰσπανικὴν, τὴν Πάρρα, . . . ἀνευ θακρύων, ἐπειδὴ ἂν δὲν ἀποθνήσκωσιν, ἀλλὰ ψυχοδύρατοι (1) καὶ ἡ νόσος αὐτῶν ὑπάρχει ἀνάτοσ . . . »

Τελευταῖον δὲ ἀνακεφαλαίωσι ὅσα ἐπραξε καὶ ὅσας ἔλαβεν ἀνταμοιβάς. « Αἱ ὑποτελοῦσαι εἰς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα χωραὶ ὑπεριερούσι κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πλοῦτον ἔσας τὰς χριστιανικὰς ἐπικρατείας συνάμα ὅθεν ἐν ᾧ ὑποτάξας αὐτάς εἰς τὴν ὑμετέραν ἐξουσίαν, περιέμενον πλοῖα διὰ νὰ ἐπιστρέψω καὶ νὰ ἀναγγείλω τὰς κατακτήσεις ταύτας αὐτοπροσώπως, ἐκρατήθην καὶ ἐφυλακίσθην μετὰ τῶν δύο μου ἀδελφῶν ἀρ' οὐ πολλὰ ὥρα· ἐκακώθημεν καὶ οὕτε ἐξηλέγχθημεν ὡς ἐγκληματῖαι, οὕτε εἰς δικαστήρια ἐνήχθημεν. »

Ἐπειδὴ δὲ τὰ πλοῖα δὲν ἀρμένιζον πλέον, ἤναγκασθη νὰ κηταπλεύσῃ εἰς Ἰσπανίαν· ἐκεῖθεν δ' ἔγραψε πρὸς τοὺς βασιλεῖς παθητικωτάτην ἐπιστολήν, τῆς ὁποίας μέρος ὑπάρχουσι καὶ αἱ ἀκόλουθοι φράσεις. « Ἡμῖν 28 ἐτῶν ὅτε ἐμῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὑμετέρας ὕψης λόττητος· νῦν δὲ κατήνηξα λευκόθριξ· πάτχω, ἐδαπάνησα ὅτι ἂν εἶχον, ἐρηρέθημεν δὲ καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ κινδύου· στεροῦμαι καὶ ἐνὸς κερματίου, περικυκλούμενος δὲ ὑπὸ μυριάδων ἀγρίων καὶ ἀναληγῶν ἐχθρῶν, περιμένω πολυδύνας τὸν θάνατον. »

Τὴν ἐπιστολήν ταύτην ἐκόμισεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν συνταξάρχης τις τοῦ Κολόμβου Diego Mendez, ἀρ' οὐ ἐκινδύνευσεν διαπλεύσας ἐπὶ μονοζύλου τῶν ἀγρίων τὸ μεταξὺ Κοῦβας καὶ Ἰσπανικῆς πέλαγος ἐναντίον τῶν βρομμάτων καὶ τῶν ἀνέμων.

Οἱ δὲ ἐγγχώριοι βασιανίζομενοι πολυειδῶς παρὰ τῶν Ἰσπανῶν ἐπνεον ἀκαταπαύστως ἐκδικήσιν· διὰ νὰ τοὺς καταστρέψωσι δὲ ἐντελῶς ἀπεφάσιον καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια νὰ τοὺς στερήσωσιν ὡς ἐδύνατο. Τότε ὁ Κολόμβος συγκαλέσας τοὺς φυλάρχας αὐτῶν ἐμέμφθη περὶ τὴν ἀπόνοιάν των· ἐπειδὴ δὲ ἐκείνοι ἀντανεκάλουν τοὺς ἐπὶ τῆς ἐπέρας, ὁ θεὸς λοιπὸν, εἶπεν ὁ Κολόμβος, θέλει ἐκδικήσῃ ἡμᾶς καὶ ἦδη ἀπ' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπέρας ἡ σελήνη δὲν θέλει πλέον σαῖ φωτίσει.

Οὗ Κολόμβος ἐπαπειλῶν ταῦτα ἐγνώριζεν ὅτι ἐκλειψίς σελήνης ἐμελλε νὰ συμβῆ κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν νύκτα. Ὅτι λοιπὸν εἶδον οἱ Ἰνδοὶ τὴν σελήνην κατ' ὀλίγον σκοτιζομένην ἐδραμον παμπληθῶς εἰς τὰ πλοῖα ἐκτείνοντες τὸν ναύαρχον νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὸν θεὸν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ναύαρχος προσποιηθεὶς ὅτι εἰσακούει τὰς δεήσεις ταύτας, ἐκλείσθη πρὸς ὀλίγον εἰς τὸ δωμάτιον. Βλέπων δὲ ὅτι ἡ σελήνη ἐπλησίαζεν ἤδη νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ κώνου τῆς καλυ-

(1) Ὑπάρχει γνωστὸν ὅτι αἱ ἀποικίαι τῆς Ἀμερικῆς, δηλ. οἱ ἀυτόχθονες ἐπαθον τὰ πάντεις αὐτῶν τῶν ἀποικιστῶν Ἐυρωπαίων διὰ τὴν δίψαν τοῦ χρυσοῦ. Τοιαῦτα παντοῦ μηχανασφῆρῆ ὁ ζήτησμός.

πτύσης αὐτὴν σκιᾶς ἀνεφάνη ἐξω καὶ εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξέλεώθη. Τὸ στρατήγημα τοῦτο ἐπέτυχεν ἐντελῶς τοῦ σκοποῦ, διότι ἔκτοτε ἐπλεόνασαν πάλιν εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς τὰ ἀναγκαῖα τροφίμα· ἀλλὰ κατόπιν ἄλλης ἀφορμῆς δοθείσης, οἱ ἀντάρται ὤρμησαν ἐκ νέου νὰ φρονέωσιν τὸν τε Κολόμβον καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· μάχης δὲ συγκροτηθείσης, οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐφρονέυθησαν, οἱ δὲ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, οἱ δὲ συλληφθέντες αἰχμάλωτοι ἐστάλησαν δέσμοιο εἰς τὰς φυλακάς.

Ὁ Κολόμβος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν τὸ τελευταῖον, ἀλλ' ἐνδεής, ποδαγρικὸς καὶ οφθαλμίων. Τὰ πάθη ταῦτα ἐχρημάτισαν καρπὸς τοῦ περὶ τὴν ὑπηρεσίαν πολυετοῦς ζήλου. Ματαίως ἐπεκαλεῖτο ἱκανοποίησιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποσχέσεων· διότι ἡ Ἰσπαβέλλα ἦτο ἤδη ἀποθιμμένη, ὁ δὲ Φερδινάνδος ὀλίγον ἐφρόντιζεν ὑπὲρ ἀνθρώπου καταστάτος ἀνωφελοῦς διὰ τὸ γῆρας· τὴν ἀδιαφορίαν δὲ ταύτην ὑπέθαλλον, ὡς ἐδύνατο, οἱ φρονεοὶ καὶ ραδιοῦργοι, ὥστε ὑόνην παραμυθίαν εἶχεν ὁ ἀδικούμενος τὰς ἐπιστολάς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ὑπηρετοῦντος τότε εἰς τὴν ἀβλήν. Γράφων δὲ πρὸς αὐτὸν παρήγγελλε τὴν οἰκονομίαν· πρόσεχε τὰς δαπάνας, δίδει τοῦτο καταντᾶ ἀνάγκη ἀπαραιτήτος. »

Ἀπέθανε δὲ τεθλιμμένος τῇ 20 Μαΐου ἔχων ἡλικίαν 68 ἢ 69 ἐτῶν. (1)

Ἡ ἡπειρος, τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψεν ὁ Κολόμβος, ὑπῆρχεν ἄρα γε ἀπ' ἀρχῆς κεχωρισμένη τῆς τοῦ ἡμετέρου ἡμισφαιρίου; Ὁ ὀρθὸς λόγος ἀποποιεῖται τοιαύτην ὑπόθεσιν· διότι ἐκτὸς τῶν ἱερογραφικῶν τεκμηρίων ἀκούσι καὶ αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις εἰς ἀπόδειξιν τῆς παλαιᾶς συναφείας τῶν δύο κόσμων. Ἐπειδὴ παραλείποντες τὰς Ἰσπανίας καὶ τὰς νήσους τῶν μακάρων, ἐμάθομεν ὅτι ἡ Ἀτλαντὶς τοῦ Πλάτωνος ἦτο χέρσος ἀπέραντος πρὸς δυσμὰς κειμένη καὶ κατὰ ἄντικυ τῶν Ἡρακλείων σιληλῶν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον τὰ ἄκρα τῆς Ἀσίας συνήπτοντο μετὰ τινος ἀγνώστου χώρας ἐγγιζούσης τὴν Ἀφρικὴν πρὸς δυσμὰς. Ἐκτὸς τούτου ἀγάλματα καὶ νομίσματα Φοινικτικὰ εὐρέθησαν, ὡς λέγεται, εἰς τὰς νήσους Ἀσογες· ἔπειτα καὶ οἱ ὑπερβόρειοι Ἐσκιμοὶ κείμενοι μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ὁμοιάζουσι μᾶλλον πρὸς τοὺς τῆς πρώτης, ἢ τῆς δευτέρας. Αὐτοὶ ἔσωξ ἐδειξαν περὶ τὸν δέκατον αἰῶνα εἰς τοὺς Νορβεγοὺς τὴν Γροειλλανδίαν κοινωνοῦσαν μετὰ τοῦ Labrador, ἡ δὲ Γροειλλανδία ἔσωξ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀποικισμὸς τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ Καμπόσα συνέχεται μετ' αὐτῆς, ὑπάρχει ὡσαύτως πιθανὸν ὅτι δι' αὐτῆς μετέβησαν εἰς ἐκείνην οἱ Τατάροι. Ἡ διαφορὰ ὅμως τῶν φυλῶν ἀναιρεῖ καὶ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ὥστε ἐν μέσῳ των ἀμφιβολιῶν τούτων ὠρίμως σκεπτόμενος ἀναγκάζεται ὁ ἄνθρωπος ὡς πιθανώτερον νὰ παραδεχθῆ ὅτι ἡ Ἀμερικὴ ἦτο ἐκπαλαὶ κατωκνημένη, ἐκ δὲ βίαιας τινὸς μεταβολῆς τῶν στοιχείων τῆς γῆς, ἢ θαλάσσης ἀπεχωρίσθη τῆς ἄλλης ἡπείρου πρὸ ἀμνημονιῶτων χρόνων.

I. N. Ασβαδύς. (1) Théogène Page.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΤΗΡΩΝ ΤΟΥ ΙΝΔΙΚΟΥ ΕΡΩΔΙΟΥ

Μεταξὺ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν πτερῶν ὧν χρῆσιν ποιοῦσι πρὸς καλλωπιζόμεναι κύριαι, τὰ μάλιστα διακρίνονται τὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ἐρωδίου, ἔχοντα χνοῦν ἀερώδη εὐαρέστου λευκότητος, καὶ ὄντα τοσαῦτον ἐλαφρὰ, ὥστε ἡ κουφοτάτη κεφαλὴ ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ τὸ βάρος αὐτῶν. Ἀλλὰ τὰ πλεονεκτημένα ταῦτα δὲν ἐλαττοῦσι τὸν ὄγκον τοῦ σώματος καὶ τὴν μεταξὺ τῶν λοιπῶν πτηνῶν μεγίστην δυσμορφίαν τοῦ ἐρωδίου. Ἐκ τοῦ εἶδου ὧν τῶν πελαργῶν, ἔχων μικρὸν ῥάμφος, ἐξαρτῶμενον ἀπὸ μακροῦ λαιμοῦ, καὶ ἐρεὶ δόμενος ἐπὶ μακρῶν ποδῶν, ὁ ἐρωδιὸς οὐδεμίαν ἐξάγει καλλονὴν ἐκ τῶν τοσούτων ἐπιζητήτων πτερῶν αὐτοῦ, ἅτινα ἐπαυξάνουσι τὸ κάλλος τοσούτων κυριῶν· διότι ἡ φύσις ὑπέκρυψεν αὐτὰ εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ σώματος του. Ἀλλὰ πόθεν τὸ παρὰ Γάλλοις ὄνομα marabout; μήπως ὁ πρῶτος βιομήχανος ὁ ἀνακαλύψας θησαυρὸν ὠραιμῶν ὑπὸ τὸ οὐραῖον τοῦ δυσειδούς τούτου πτηνοῦ εὗρεν ἐν τῇ συστάσει τοῦ σώματος αὐτοῦ ὁμοίτητα τινὰ πρὸς τὸ ἦθος τῶν εὐτεθῶν, τῶν ἀγίων, τῶν μάγων, ἢ τῶν θαυματουργῶν, οἱ τινες ἐκτελοῦσι καθήκοντα ἱερέων παρὰ τισὶ ἀπολιτεύτοις λαοῖς τῆς Ἀφρικῆς, καὶ καλοῦνται marabout;

Τὸ πτηνὸν τοῦτο, πρὸς ὃ τὸ ἐμπόριον καὶ ὁ καλλωπισμὸς ὀρεῖλοσιν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος πτερὰ εὐρίσκειται ἐν πολλαῖς Ἀφρικανικαῖς καὶ Ἀσιατικαῖς παραλαίαις, ἰδίως ὅμως ἐν Σενεγάλῃ καὶ ἐν Βεγγάλῃ, ἔθνα καλεῖται Argill, Arghillas Argala ἢ Argula. Ἡ τελευταία αὕτη ἱπωνυμία καθιερώθη εἰς τὴν ὀρνιθολογικὴν διέλεκτον· εἶναι δὲ ὁ Cigonia Argala τῶν φυσιολόγων. Ἐξ αὐτῶν βλέπει τις ζῶντας ἐν τῷ ζωολογικῷ μουσεῖῳ τῶν Παρισίων, ἐν τῇ περιοχῇ τῶν στρουθοκαμήλων, ἔθνα ἡ λαιμαργία καὶ ὁ παράδοξος αὐτῶν τρόπος προσελκύουσι συχνάκις τὰ βλέμματα τῶν φιλοπεριέργων.

Ὁ Ἰνδικὸς ἐρωδιὸς εἶναι ἐκ τῶν μεγίστων γνωστων πτηνῶν· ἔχει πέντε μέχρις ἑξ ποδῶν ὕψος, καὶ ἑπτὰ μῆκος πόδας μακροὺς καὶ σῶμα πιχύτερον τοῦ Ἰνδικοῦ (κούρκου)· ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶναι φαλακρὰ, ὠπλισμένη διὰ μακροῦ ῥάμφους, ὑπολευκοῦ, κωνοειδοῦς καὶ λίαν αἰχμηροῦ. Τὸ ῥάμφος τοῦτο ἔχει μῆκος ποδῶν καὶ πλάτος δέκα δακτύλων, πλατύτερον ὅν κατὰ τὴν βάσιν. Ὁ μακρότατος καὶ παχὺς αὐτοῦ λαιμὸς στερεῖται πτερῶν· μελαμψὰ τινὰ καὶ ἀραιότατα πτίλα ὑποδεικνύουσι τὸ ἐρρυτιδωμένον, ὑπόλευκον καὶ ἀνάπλεων τύλων δέρμα του· ἤρτηται δ' ἐντεῦθεν μάρσιπός τις ἐν εἶδει κύστεως, ἐπαυξάνων τὴν δυσμορφίαν τοῦ πτηνοῦ. Πάντες οἱ φυσιοδίφαι ἐσημείωσαν τὴν μοναδικότητα ταύτην· οὐδεὶς ὅμως ἐξαυτῶν περιέγραψε τὴν ἐσω-

τερικὴν κατασκευὴν, οὐδ' εἶπεν ὁποία ἡ χρῆσις τοιαύτης θρογοκλήτης, ἕνεκα τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ ἐρωδιὸς φαίνεται αἰσχυνόμενος· διότι προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ τὴν γυμνότητα τῶν μερῶν τούτων ὑπὸ τὰ πτερὰ τῶν ὠμων καὶ τοῦ στήθους, ἐναντίον τῶν ὁποίων ευστέλλει τὸν λαιμὸν αὐτοῦ τοσοῦτον, ὥστε ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ ῥάμφος φαίνονται ὡς ἀπὸ τοῦ κορμοῦ ἐξερχόμενα. Τὸ ἄνω τοῦ σώματος εἶναι λευκόφαιον ὡς ἡ κέρατος, τὸ δὲ ὑπὸ κάτω λευκὸν· ἡ θέσις ἦν συνήθως λαμβάνει εἶναι φανταστικωτάτη. Ἐὰν ἡ ἀρχαιότης ἐγνώριζε τὸ πτηνὸν τοῦτο, ἤθελε βεβαίως ὀνομάσει αὐτὸ πτηνὸν τῶν σκοτεινῶν ὄχθων τοῦ Κωκυτοῦ.

Τὸ πτηνὸν τοῦτο εἶναι ἀθηραγώτατον, χρῆζον μεγίστης ποσότητος τροφῆς· τρέφεται δὲ ἐξ ἰχθύων, ἐκ μαλακοστράκων ἐκ κογγυλίων, ἐκ μικρῶν μαστοφόρων καὶ ἐξ ἐρπετῶν, ὧν ἐξολοθρεύει μέγαν ἀριθμὸν· τούτου ἕνεκα σέβονται αὐτὸ οἱ ἐγγχώριοι τῶν μερῶν ἐν οἷς διαιτᾶται, καὶ δὲν ἀνέχονται νὰ ἐνοχληθῆ ὑπ' οὐδενός. Συνανθρωπεύεται εὐκόλως καὶ καθίσταται κατοικίδιον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου χάριν τῶν πτερῶν αὐτοῦ, ἅτινα ἀναγεννῶνται εὐκόλως καὶ παρέχουσι ἐπιχειρῆσιν συλλογῆν.

Διηγούνται, ὅτι ἐν ἐμπορικῷ τινὶ καταστήματι τῶν Ἰνδιῶν, ἐν Σχανδερναγόρῃ, ἂν δὲν ἀπατᾶ ἡμᾶς ἡ μήμη, οἱ στρατιῶται τῆς αὐτοῦ φρουρᾶς διεσκέδαζον ῥίπτοντες τὰ περισσεύματα τοῦ γέματός των καὶ τὰ λείψανα τῶν κρεοπωλείων εἰς τὴν ἀγέλην τῶν ἐρωδιῶν, οἷτινες, παρατεταγμένοι εὐθυγράμμως ὡς στρατιῶται εἰς μάχην ἀνέμενον τὴν διανομήν τῆς τροφῆς των. Ὡλοῖσι τὰ στερεώτατα ὄστια, καὶ καταπίνουσι αὐτὰ μέχρι τελευταίου τεμαχίου· ἐκλέγουσιν ἀρχηγὸν καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτὸν πανταχοῦ· ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθίξωσιν εἰς τὴν λαιμαργίαν αὐτῶν κλέπτουσι αἰετοπατε μέρος τῆς τροφῆς των, καὶ τοῦτο πράττουσι μετὰ τοσαύτης εὐχερείας, ὥστε τὰ φαγητὰ καταβροχθίζονται πρὶν ἢ δηλωθῆ ἡ ἀφάνεια αὐτῶν.

Περιηγητὴς τις ἱστορεῖ, ὅτι ἐκτῆτατο ἰνδικὸν ἐρωδιόν, ὅστις ποτὲ κατέπτε λάθρα ὀλόκληρον ἐψημένην ὄρνιθα, ἢν ἐμελλον νὰ παραθέσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν, ἤθελε δὲ σταθῆ ἀδύνατον νὰ ἐνοήσῃ τὴν κλοπὴν, ἐὰν ἡ θερμότης τοιοῦτου καταποτίου, καίρουσα τὸν στόμαχον τοῦ κλέπτου, δὲν ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ ἐξεμέσῃ τὸ κλαπὲν ὀλόκληρον.

A. K.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΦΕ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ: ΚΑΙ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ.

Εν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀρχαίων λαῶν δὲν φαίνεται γνωστός ὁ καφές τῷ ὄντι, ἦτο ἀγνωστός καὶ παρ' Ἑλλήσι καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ἀν καὶ τινες ἐνθουσιασται τῶν ἐθνῶν τούτων διέτρυχον τούναντιόν, ἐν οἷς καὶ ὁ Pietro della Valla, ὅστις ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ καφές εἶναι τὸ νηπενθές ὄπῃ ἡ Ἑλένη ἔλαβε παρὰ τινος Αἰγυπτίας, καὶ τὸ ὅποιον ὁ Ὀμηρος συσταίνει ὡς ἱκανόν εἰς κατεύνασιν τοῦ πνεύματος ἐν ἐν τῷ ἀνωτάτῳ βαθμῷ ὀργῆς, βαρυθυμίας καὶ συμφορᾶς. Ὁ Πάσχιος (Paschius), ἐν τῷ περὶ νέων Ἐφευρέσεων συγγράμματι του, τυποθεῖ ἐν Λειψία τῷ 1700, διέτρυχεται, ὅτι ὁ καφές ἐμπεριλαμβάνεται μεταξύ τῶν δώρων ἅτινα δ' Ἀβγαλὸς προσήνεγκε τῷ Δαβίδ, ὅπως ἐξελίωθη αὐτὸν (Βασιλ. Β. 25. Σ 18).

Τὴν ἄνω Αἰθιοπίαν θέλουσι τινές ὡς τὴν πρώτην παραγωγὴν χώραν τοῦ καφέ· ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἡ χρῆσις αὐτοῦ γίνεται ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων· οἱ Πέρσαι παρέδελθον δευτέροι τὸν καφέ, καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ Ἀραβες, οἵτινες μετέδωσαν αὐτὸν εἰς ἡμᾶς.

Ἀπειροὶ μῦθοι ἐπενοήθησαν ἐπὶ τῆς ἀνακάλυψως τοῦ καφέ, μεταξύ τῶν ὁποίων ἀναφέρεται ὁ τοῦ πτωχοῦ Δερβίσου τοῦ κατοικοῦντος κοιλιάδα τινὰ τῆς Ἀραβίας, καλύβην δὲ καὶ ὀλίγας αἶγας ὡς μόνην ἰδιοκτησίαν ἔχοντας. Ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν αἱ αἶγες ἐπανάρχοντο ἀπὸ τῆς βοσκῆς, ὁ Δερβίσιος εἶδε μετ' ἐκπλήξιος τὴν ταραχὴν τῶν ζώων τούτων· τὴν ἐπαύριον, ἀκολουθήσας αὐτὰς κατὰ πόδας, κρητήρησεν ὅτι ἐβόσκηον τοὺς κλάδους καὶ τοὺς καρποὺς δεινρυλλίου διαφυγόντος μέχρι τοῦδε τὴν προσοχὴν του. Ἀποπειρηθεὶς τὴν ἐνέργειαν τοῦ βοτάνου ἐπ' ἐαυτοῦ, ἠθάνθη εὐθυμίαν ὑπερφοῦν ὑπο τοιαύτης ἀδολεσχίας, ὥστε οἱ συνταίροι του ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς ἀνθρωπῶν παράδοξον καὶ ὑπὸ δαιμονίου πνεύματος κατεχόμενον. Τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην διεκοίνωσεν εἰς τοὺς λοιποὺς Δερβίσιος, οἵτινες, χρῆσάμενοι τοῦ καφέ, ἤρξαντο διαδίδοντας τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Φανερόν ἐστὶν ὅτι ὁ μῦθος οὗτος, ἀποδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ Δουφοῦρ, ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ Φάουστ Νέρωνος, Μαρωνίτου, καθηγητοῦ τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Ῥώμῃ, δημοσιεύσαντος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἔγχειρίδιον, φανερόν ἐστὶν λέγομεν, ὅτι ὁ μῦθος οὗτος ἐπενοήθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς δοξασίας, ὅτι ὁ καφές ἔλκει τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τῆς χώρας αὐτῶν.

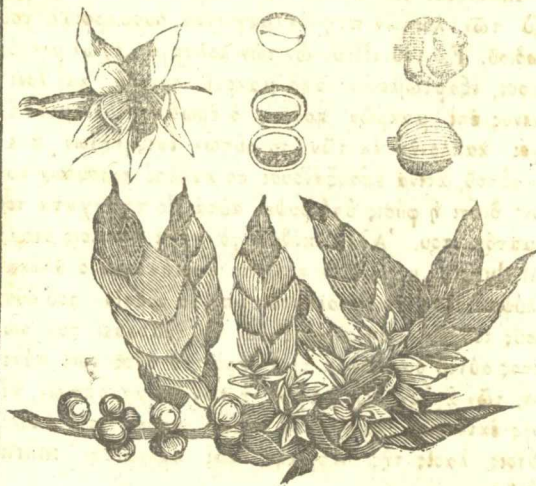
Οἱ Πέρσαι διηγοῦνται ὅτι, ἀσθενήσαντος ποτὲ τοῦ Μωάμεθ, ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ ἐφῆυρε τὸ ποτὸν τοῦτο εἰς ἱστίον αὐτοῦ.

Ἐκτὸς τούτων, εὐρίσκεται καὶ ἱστορία ἡγουμένου Μοναστηρίου τινὸς ἐν Ἀραβίᾳ, ὅστις ἀκούσας τὴν ἐπιτῶν αἰγῶν τοῦ Δερβίτου ἐνέργειαν τοῦ καφέ, καὶ παρατηρήσας ὅτι οἱ Μοναχοὶ αὐτοῦ κατελαμβάνοντο ὑπὸ τοῦ ὕπνου κατὰ τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν παννυχίδας, μηδεμίαν προσήλυσιν ἔχοντες εἰς τὴν θρησκευτικὴν ταύτην ἐργασίαν, ἐπότισεν αὐτοὺς γενναίως ἀρέφημα τῶν κόκκων τούτων, ὅπερ παρήγαγε αἰσιώ-

τατα ἀποτελέσματα. Οὕτως ἐνίσχυθη ἡ χρῆσις τοῦ καφέ, ἥτις μετ' οὐ πολὺ διεδόθη καθ' ὅλην τὴν Ἀραβίαν· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ καφές ἔτυχε μεγίστης ὑποδοχῆς, καὶ ἀνεζητήθη ὅρ ὄλου τοῦ Κόσμου.

Συγγραφεῖς τινές λαλοῦσι περὶ τινος μολλᾶ, καλουμένου Σχαδελλῆ, ὅστις μὴ δυνάμενος ν' ἀφιερωθῆ εἰς τὰς νυκτερινὰς αὐτοῦ προσευχὰς ἕνεκα τῆς διηνεκούς νάρκης ὑφ' ἧς κατείχετο, ἐπειράθη τοῦ ποτοῦ τούτου, τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίσας τὰ εὐτυχεῖ ἀποτελέσματα, ἐλάλησε περὶ τούτων εἰς τοὺς συνταίρους Δερβίσιος, οἵτινες διέδωσαν ἐπι μᾶλλον τὴν χρῆσιν.

Ὅπως ποί' ἂν ἦ, ἀναμφίβολον εἶναι, ὅτι περὶ τὰ μέσα τοῦ Θ'. αἰῶνος ἀπὸ τῆς Ἑγείρας, ἦτοι τῷ ΙΒ'. τῆς Χρηστικῆς Ἐποχῆς, οἱ Ἀραβες ἤρξαντο τῆς καλλιέργειας τοῦ καφέ. Γεμαλεδδὶν ὁ Ἀβ. Ὑ. Ἀβδα-

Θάμνος τοῦ Καφέ.

λάχ, Μεχμέτ-βέν Σειδ, ὁ ἐπικληθεὶς Δααβχανῆ, διότι εἶλκε τὸ γένος ἀπὸ τῆς Δααβχάν, μικρᾶς πόλεως τῆς Γεμένης, Μουστῆ: τῆς Ἀδένης, μικρᾶς πόλεως καὶ περισημοῦ λιμένος τῆς Ἀραβίας, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ στομίου τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, ἀναγκασθεὶς ν' ἀποδημῆσαι εἰς Ἀραβίαν χάριν ὑποθέσεων, καὶ διαμείνας ἐκεῖ ἐπὶ τινὰ χρόνον, παρετήρησεν, ὅτι οἱ κάτοικοι ἐποίουν χρῆσιν τοῦ καφέ, καὶ ἐνεκωμιάζον τὰς ἰδιότητας τοῦ ποτοῦ τούτου. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀδένην, καὶ ἀσθενήσας ποτὲ ἐνθυμότη τοῦ ποτοῦ, καὶ πῶν ἐξ αὐτοῦ ἀνέλαβε. Παρατήρησε δὲ ὅτι εἶχε τὴν ἰδιότητα τοῦ διασκεδάσει τὸν ὕπνον καὶ τὴν νάρκην, καὶ καθιτᾶν τὸ σῶμα κοῦρον καὶ εὐτροφορον. Τὸ παραδείγμα του ἀκολουθήσαντες οἱ κάτοικοι τῆς Πόλεως, οἱ κριταὶ καὶ αὐτοὶ οἱ θάναυσοι ἐπινόησαν καφέ, οἱ μὲν ὅπως παραδίδονται μετὰ πλείστης εὐκολίας εἰς τὰς σπουδὰς τῆς ἐπιστήμης των, οἱ δὲ ὅπως ἀνετώτερον ἐξαρκῶσι τὰς μηχανικὰς αὐτῶν ἐργασίας.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἡ χρῆσις τοῦ ποτοῦ τούτου κατέστη ἐπι μᾶλλον καὶ μᾶλλον κοινή. Οἱ Φακίραι ἐπινόησαν καφέ ἐν τῷ ναφ' ἄδοντες ὕμνους εἰς τὸν Θεόν. Ὁ καφές ἐτίθειτο ἐν τινι ἀγγεῖῳ ἐξ ἀργίλου, ὁ ἀρχιερεὺς ἐλάμβανεν ἀπὸ τοῦ δοχείου τούτου διὰ μικροῦ κοχλιαρίου καὶ προσήνεγκε πρὸς ἅπαντας ἀλληλοδιαδόχως, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν ἐκ δεξιῶν ἰσταμένων, καθ' ὃν χρόνον ἐψάλλον τὰς συνήθεις αὐ-

τῶν προσευχᾶς. Οἱ λαϊκοὶ καὶ πάντες οἱ παρευώτες μετελαμβάνον τοῦ ποτοῦ. Ὁ Γεμαλεδδὶν ἀπέθανε κατὰ τὸ 857 (1,459 τῆς Χρ. ἐπ.).

Ἡ χρῆσις τοῦ καφέ οὐδόλως διεκόπη ἐν Ἀδένῃ· λέγουσι μάλιστα ὅτι οἱ Ἀραβες, πίνοντες τὸ ἡδονικὸν τοῦτο ποτὸν εὐχονται τὸν Παράδεισον τῷ Γεμαλεδδὶν εἰς ἀνταμοιβὴν τοῦ ἐξαισίου τούτου δώρου.

Ἐξ Ἀδένης, περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ'. αἰῶνος τῆς Ἑγείρας, ὁ καφές ἐπεξετάθη βαθμηδὸν εἰς Μέκκαν καὶ Μεδίην. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ χρῆσις αὐτοῦ διεδόθη καθ' ὅλην τὴν Ἀραβίαν, καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου διάφορα συνεστήθησαν καταστήματα κατὰ τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Περσίαν, ἐν οἷς οἱ μὲν ἀργοὶ κατηνάρισκον τὸν χρόνον των, οἱ δὲ φιλέργοι ἤρχοντο πρὸς ἀναψυχὴν. Ἐν τοῖς καταστήμασι τούτοις ἐπαίζον σαντράκιον, παίγιον κατὰ τὸ ὅποιον οἱ Ἀραβες ὑπεριτεροῦσι τῶν λοιπῶν ἐθνῶν. Ἐνταῦθα οἱ ποιηταὶ ἀνεγίνωσκον τὰ ἔπη των, διανεμομένου κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν προπαρασκευασμένου καφέ. Ἡ τότε Κυβέρνησις, ἀν καὶ λίαν δεσποτικὴ, ἐπέτρεψεν ὅμως τὴν σύστασιν τῶν καταστημάτων τούτων.

Ἐκ τῆς Ἀραβίας ὁ καφές μετέβη εἰς Αἴγυπτον· ἐκεῖθεν δ' εἰς Κάϊρον, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ι'. αἰῶνος τῆς Ἑγείρας, ἦτοι τοῦ ΙΣΤ'. Μ. Χ. ΒΞ Αἰγύπτου ἔφθασε εἰς Συρίαν, Δαμασκὸν καὶ Ἀλέπιον, ὅπου θαθῶς ἐρρίζωσεν. Ἐκεῖθεν δὲ διεκλαδώθη εἰς ὄλας τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς μεγάλης ταύτης χώρας.

Ὁ πρῶτος διωγμὸς ὃν ὁ καφές ὑπέστη ἔλαβε χώρα ἐν Μέκκᾳ, τὸ ἔτος 917 τῆς Ἑγείρας (1511 Α. Χ.). Δύο ἀδελφοὶ ἱατροὶ, Πέρσι, κατώρθωσαν νὰ πείσωσι τὸν Ἡμίρην Καῖρ Βέγ-Μιμάρ ὅτι ὁ καφές εἶναι βροχτικὸν μεθυτικόν, παρέχον ἀφορμὴν εἰς διασκεδάσεις ἀπαγορευόμενας ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Μωάμεθ. Ὁ Καῖρ Βέγ συνέστησε συνέδριον ἐκ σοφῶν καὶ ἱατρῶν, ὅπως σκεφθῶσι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν ἐκήρυξαν, ὅτι τὰ δημόσια καφενεῖα εἶναι ἐναντία τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, οἱ δὲ ὅτι τὸ ἐκεῖ προσφερόμενον ποτὸν ἦτο ἐπιβλαβὲς τῇ υἱείᾳ. Οἱ πλείστοι δ' αὐτῶν ἀπεφῆναντο τοῦτο ἀντίθετον τοῦ Μωαμεθανικοῦ νόμου· εἰς μάλιστα τῶν παρευρισκομένων ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ ποτὸν τοῦτο ἐμέθυσκεν ὅσον καὶ ὁ οἶνος. Ἡ διαμαρτύρησις αὕτη πολλὴν ἐπροξένησε γέλωτα εἰς τὴν συνέλευσιν· ἐπιεὶς λοιπὸν οἶνον, ἀνέκραξαν πάντες· ἡ γακάσθη νὰ δηλολογήσῃ καὶ αὐτὸς τοῦτο, καὶ 80 βραβδισμοὶ ὑπῆρξεν ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἀπλοικότητός του.

Ὁ Καῖρ-Βέγ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Σουλτάνου φερμάνιον δι' οὗ νὰ ἐμποδισθῆ ἡ πώλησις τοῦ καφέ εἰς Μέκκαν, προσωρινῶς δὲ ἀπηγόρευσε τὴν ἐντὸς δημοσίων καταστημάτων διανομὴν αὐτοῦ· καὶ ἂν τις ἐποίητο χρῆσιν ἐντὸς τῆς οἰκίας του, ἐπράττει τοῦτο κρυφίως ὅπως διαφύγῃ τὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ αὐστηρότητα τῶν Ἐφόρων· διότι ὁ Καῖρ-Βέγ, ἅμα πληροφορηθεὶς ὅτι ἀνθρωπὸς τις, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσίν του ἐπιε καφέ, ἐτιμώρει αὐτὸν αὐστηρῶς διατάττων τὴν ἐπιθῶν κατ' ὅλην τὴν πόλιν πόμπουσίν του. Πάραυτα ἐφθασε τὸ φερμάνιον τοῦ Σουλτάνου, τὸ ὅποιον κατέστρεψε τὰς σκέψεις τῶν καταδικωτῶν τοῦ καφέ. Τὸ φερμάνιον τοῦτο κηρύττον, ὅτι οἱ σοφοὶ τοῦ Καῖρου, οἵτι-

νες ἦταν μᾶλλον πεπαιδευμένοι τῶν τῆς Μέκκας, ἀνεγνώρισαν τὴν ἀβλάβειαν τοῦ καφέ, διέταττε τὸν Ἡμίρην ν' ἀποσύρῃ τὰς ἀπαγορεύσεις του. Ἐκαστος λοιπὸν ἀνέλαβεν ἀσφαλῶς τὴν χρῆσιν τοῦ ποτοῦ, μαθὼν ὅτι μεγάλως ἐτιμάτο ἐν Κάϊρῳ, ὅπου ἔ διαμονὴ τοῦ Σουλτάνου.

Τῷ 932. ὁ Σεικ - Σιδ Μεχμέτ Βὼν Ἀράχ, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐγκληματικαὶ πράξεις ἐλάμβανον χώραν κατ' ἄ μέρη ἐγένετο χρῆσις τοῦ καφέ, διέταξε τοὺς διοικητὰς νὰ καταστρέψωσιν τοὺς οἴκους ἐν οἷς τὸ ποτὸν διενέμετο, δὲν ἐμπόδισεν ὅμως τὴν κατ' οἶκον χρῆσιν· ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατόν του, τὰ δημόσια καφενεῖα ἠεώθησαν πάλιν, ὡς καὶ πρότερον. Ὁ καφές ἐμελλε νὰ προξενήσῃ νέας ταραχὰς καὶ στάσεις. Τὸ ἔτος 941 τῆς Ἑγείρας (1534 Χ. Β.) φανατικὸς τις, μετὰ τοσοῦτης σφοδρότητος ἐλάλησεν ἐν τῷ ναφ' κατὰ τοῦ καφέ, ὥστε ὁ λαὸς, ἐθυσιασθεὶς ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ ἱεροκήρυκος, ἐπορεύθη θορυβῶδως εἰς τὰ καφενεῖα, κατέστρεψε τὰ κοσμοῦντα αὐτὰ ἐπιπλα καὶ τὰ ἀγγεῖα τὰ χρησιμεύοντα εἰς διανομὴν τοῦ βροχτοῦ, ἐρράβισαν δημοσίᾳ τοὺς πίνοντας ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐρράβισαν τοὺς ἐμπορευομένους τὸ προϊόν τοῦτο.

Ἡ πόλις διηρέθη εἰς δύο φατριάς. Οἱ ὑπὲρ τοῦ καφέ φατριασταὶ διέτρυχον ὅτι ἦτο ποτὸν ἄγνον, χρήσεως ὑπερβίας, παραγωγὸν εὐθυμίας, διευκολύνον τοὺς πρὸς τὸν Θεὸν ψαλμούς· καὶ τὰς εὐσεβεῖς ἐξασκήσεις εἰς τὸν ἐπιθυμοῦντα τοιαύτην ἐνασχόλησιν. Οἱ δὲ θεωροῦντες αὐτὸ ὡς ποτὸν ἀπηγορευμένον, εὐθένα ἔθετον ὄρον εἰς τὰς κατ' αὐτοῦ κακολογίας καὶ εἰς τὴν ἐπίκρισιν τῶν ποιούντων χρῆσιν. Οἱ ἀνταγωνισταὶ τοῦ καφέ ὤθησαν τοσοῦτον μακρὰν τὰ πράγματα ὥστε διέτρυχον, ὅτι ἦτο εἶδος οἴνου, καὶ ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἀπαγορεύσει ὄφειλε νὰ συμπεριληφθῆ, εἶπον μάλιστα ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, οἱ πίνοντες ἐξ αὐτοῦ θέλουσιν ἔχει τὸ πρόσωπον μέλαν ὡς ὁ πυθμὴν τῶν ἀγγεῶν ἐν οἷς παρασκευάζεται. Ἀνάγκη λοιπὸν ἦτο νὰ προστρέξωσι εἰς τὴν δικαστικὴν συμβουλήν. Ὁ Σείχης συμβουλευθεὶς ὄλους τοὺς σοφοὺς, ἔλαβε τὴν πρό πολλοῦ ὑπὲρ τοῦ καφέ δοθεῖσαν ἀπάντησιν. Ὡν δὲ ἰσχυραγώνων καὶ διακεκριμένων, παραοικύασε καφέ ἐν τὸν οἶκον του, καὶ προσήνεγκε πρὸς ὅλην τὴν δμήγυριν· ἐντεῦθεν ὁ καφές ἔλαβεν φήμην μεγαλητέραν ὑπὲρ ποτε.

Πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι, αἱ ἀπὸ τοῦδε λαβοῦσαι χώραν εἰς ἀπαγόρευσιν τοῦ καφέ ἐμειναν ἄκαρποι· καὶ ἐν Κάϊρῳ πολλάκις ἀπηγορεύθη, ἀλλὰ πάντοτε ἐθριάμβυσε κατὰ τῶν ἀναφορῶν προσκομμάτων.

Τὸ ἔτος 962 τῆς Ἑγείρας (1554 Μ. Χ.), ἐπὶ βασιλείας Σολιμάν τοῦ Β. ἐπικληθέντος ὁ Μέγας, ἤρξατο ἡ χρῆσις τοῦ καφέ ἐν Ἑλλάδι καὶ πρὸ πάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Δαμασκηνὸς τις, ὀνόματι Σιέμιζ καὶ κάτοικός τις τοῦ Ἀλεπίου, ὀνόματι Ἐκίμ, ἀφιχθὲν εἰς ταύτην τὴν πόλιν ἤνοιξεν καφενεῖα, ἐν οἷς ἐδέχοντο τοὺς καταναλωτὰς τοῦ καφέ ἐπὶ ἀνακλιντρῶν. Τὰ καταστήματα ταῦτα ἐσυχνάζοντο τὸ πρῶτον ὑπὸ σοφῶν, διακαστῶν, διδασκάλων καὶ δερβιῶν· τοσαύτην δ' ἐκίησεντο ἀκολούθως φήμην, ὥστε τὰ ἐπιστημότερα πρόσωπα, οἱ σατράπαι καὶ οἱ πρῶτοι ἀρχόντες, τέλος πάντες οἱ

ἐπ' ἀξιώματι διακρινόμενοι ἄνδρες ἐτίμησαν αὐτὰ διὰ τῆς παρουσίας των. Ἐντιῦθεν τὰ καφενεῖα ταῦτα ἐπωνομασθησαν *Σχολεία τῶν Σοφῶν*.

Οἱ Τούρκοι παρεδόθησαν ὡς μανιώδεις εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ποτοῦ τούτου, ἡ δὲ πρωτεύουσα, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐπληρώθη καφενεῖων οἱ ἀργοὶ συνητῶντο ἐν αὐτοῖς, καί, ὡς περ τὴν σήμερον οἱ περιοδευτικοὶ μουσικοὶ εἰσέρχονται εἰς τὰ δημόσια καταστήματα, οὕτω καὶ χορευταί, Ἀλμέ-Καβαζιὲ καλούμενοι, ἐσύναζον ἐν αὐτοῖς, ὅπως δι' ἄσματων καὶ χορῶν τέρψωσι τοὺς ἐραστὰς τοῦ καφέ. Ἀλλὰ μανιώδης ἠγέρθη θύελλα. Οἱ ἱερεῖς, προσασιζόμενοι ὅτι οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἐγκατέλιπον τοὺς ναοὺς χάριν τῶν καφενεῶν, μέγαν διήγειρον τὸν θόρυβον ἐν Κωνσταντινουπόλει· δι' ἐπιτυχίαν ἦσαν ὅτι ὁ ἐψημένος καφὲς ἦτο ἀνθραξ, καὶ πᾶν τὸ ἐόν σχέσιν πρὸς τὸν ἀνθρακὰ ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ. Ὁ μουφιτῆς ὑποστηρίξα· τὴν γνώμην τῶν ἱερέων, ἀπηγόρευσε τὸ ποτὸν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ διέταξε τὴν κατάργησιν τῶν καφενεῶν· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ λατρεία τοῦ καφέ ἀπεκατέστη. Ἐν τοῖς καταστήμασιν ἐν οἷς ἐπωλεῖτο ὁ καφὲς, ἤρχισαν τὸ πρῶτον τὰ παίγνια τοῦ σαντρακίου, αἱ συνδιαλέξεις περὶ πεζοῦ λόγου, ποιήσεως, ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν· ἀκολούθως αἱ συνδιαλέξεις περὶ πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν.

Ἐπὶ Ἀμουράτου Γ'. ὁ Μουφιτῆς δυσαρεστηθεὶς κατήγγησε τὰ καφενεῖα, ἐνεκα τῶν ἐν αὐτοῖς συχναζόντων νεωτεριστῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀπαγόρευσις αὐτῆ μηδεμίαν εἶχε σχέσιν πρὸς τὸν καφὲν καθ' ἑαυτὸν, ἐπιτρέπη ἡ κατ' οἶκον χρῆσις αὐτοῦ· μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ Τούρκοι, περιφρονήσαντες τὸν Μουφιτῆν, ἤνοιξαν ἕτερα καφενεῖα πλείονα τῶν προτέρων.

Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Κρήτης, ἐπὶ τῆς ἀνηθότητος τοῦ Μωάμεθ, ὁ μέγας Βεζύρης Κιζιουρουλῆς, πολιτικῶν ἐνεκα λόγων, κατήγγησεν εὐθὺς τὰ καφενεῖα· ἡ αὐστηρότης ὅμως αὐτῆ ἐπιβίβησε τὴν πρὸς τὸ ποτὸν τούτου κλίσιν τῶν Τούρκων, καὶ συνέτεινε εἰς τὴν μείωσιν τῶν ἐσόδων τῆς Κυβερνήσεως, ἧτις δὲν ἐνέμεινεν εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν· ὁ δὲ καφὲς τοσοῦτον κοινὸς κατέστη σήμερον ἐν Τουρκίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ, ὥστε, κατὰ τινὰς συγγραφεῖς, ἐπέχει τόπον οἴνου· καί, ὡς περ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἄλλαις χώραις, ὑπερτιμὴν τὴν ἀμοιβῶν ὑποχρέωσιν δίδει χρήματα πρὸς πόσιν οἴνου, οὕτω καὶ ἐν Ἀνατολῇ δίδουσι χρήματα πρὸς πόσιν καφέ. Ὁ σύζυγος ὀποχρεοῦται νὰ προμηθεύῃ καφὲν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ· ἡ πρὸς αὐτὴν δὲ μὴ ἐκπλήρωσις τοιαύτης ὑποχρέωσως καθίσταται νόμιμος λόγος διαζυγίου.

B.

Τῷ 1652, ἔμπορος τις ὀνόματι Ἐδουάρδος, ἐπιστρέψας ἐξ Ἀνατολῆς εἰς Ἀγγλίαν, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ Ἑλληνα τινὰ γινώσκοντα τὴν κατασκευὴν τοῦ καφέ, καὶ εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν αὐτοῦ εἰς Λονδίον, ὅπου εὐνοικωτάτης ἔτυχεν ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, εὐρόνων αὐτὸν σύμφωνον τῇ ὁρῆσει των.

Ἐπὶ βασιλείας Καρόλου Β'. ὁ καφὲς τὰς αὐτὰς, ὡς καὶ

ἐν Τουρκίᾳ ὑπέστη δυσκολίας καὶ διωγμούς. Τῷ 1675, διαταγὴ ἐδόθη ὅπως καταργηθῶσιν αἱ τριεσχίλια περίου αἵθουσαι ἐν αἷς προσεφέρετο καφὲς, θεωρηθεῖται αὐταὶ ὡς ἐξίαι ταραχῶν καὶ καταγῶγια διασθορᾶς. Τὸ μέτρον τοῦτο προφανῶς ἐπέκτεινε τὴν χρῆσιν τοῦ ποτοῦ· διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν καφενεῶν ἤρξθη μεγάλως· ἀκολούθως ἡ χρῆσις τοῦ καφέ ἐγκατελείφθη σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, καθ' οὓς ἡ κατανάλωσις αὐτοῦ κατέστη ὑπὲρ ποτε μεγαλύτερα.

Δέκα μόλις ἔτη μετὰ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀγγλων παραδοχῆς τοῦ καφέ, εἰσῆλθη εἰς Γαλλίαν, ἐν ᾗ δὲν ἦτο πρότερον ἐντελῶς ἀγνωστος, καθόσον ὁ Λεονάρδος Ραουβάλλδος ἀνέφερε περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸ 1583. Ὁ Προπέρως Ἀλπίνος, περιώνυμος ἰατρός ἐν Παταύφ καὶ μέγας βοτανικός, ἐξέδωκεν τῷ 1591 ἐν Ενετίᾳ πόνημα φέρον τὴν περιγραφὴν δένδρου ὅπερ εἶχεν ἰδεῖ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ εἰς ὃ ἐδίδο τὸ ὄνομα *Bon Ban* ἢ *Boun*. Τὸ πόνημα τούτο ἔτυχε δευτέρας ἐκδόσεως κατὰ τὸ 1640 εἰς Πιαυῖον, μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῷ παρατηρήσεων καὶ σχολίων τοῦ Βεσιγγίου, περιφήμου ἰατροῦ Ἰταλοῦ. Ὁ Βάκων τοῦ Βερολάμου, τῷ 1624, ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ *Sylva Sylvarum*, ἀνέφερε περὶ τοῦ καφέ ὡς περὶ ποτοῦ οὗ ἡ χρῆσις ἦτο διεσκαδαμένη καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν· ὁ δὲ Μειτνέρος συνέταξε, κατὰ τὸ 1621, πραγματεῖαν ἐπὶ τοῦ περιφήμου τούτου φυτοῦ. Ἡ χρῆσις τοῦ καφέ ἤρξατο ἐν Ἰταλίᾳ περὶ τὸ 1645, πληροπορούμεθα μάλιστα, ὅτι, ἀπὸ τῶν 1644, Ἐνετός τις, ὀνόματι Πέτρος Δὲ λὰ Βαλλε, (*Pietro della valle*) μετεκόμισε καφὲν εἰς Μασσαλίαν· ἀδίκως λοιπὸν δι' ἐπιτυχίαν ἦσαν ὁ Θεβενῶτης εἰσήγαγε πρῶτος τὸν καφὲν εἰς Γαλλίαν, διότι ἡ ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ταξειδίου ἐπάνοδος ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1657. Οὐ πολὺ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ καφέ εἰς Μασσαλίαν ὑπὸ τοῦ μνησθέντος Ἐνετοῦ, ἕτερός τις ὀδοπόρος ἔφερεν οὐχὶ μόνον καφὲν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τὰ μικρὰ ἐπιπλα καὶ τὰ ἐκ μουτελίνης καὶ μετάξης χρυσοκένητα καὶ ἀργυροκένητα χειρόμακτρα τὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ καφέ συνήθη ἐν Τουρκίᾳ· ἀλλὰ κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν, ὁ καφὲς, ἦτο μόνον ἀντικείμενον περιουσίας. Ἐν τοσοῦτῳ, κατὰ τὸ 1660, κλείσται τῶν ἐμπόρων ἐκ Μασσαλίας, ἐπὶ ποῦν χρόνον εἰς ἀνατολήν διατριψάντες καὶ εἰθισθέντες μετὰ τὸ ποτὸν τούτο, ἔφερον ἐξ Αἰγύπτου σάκκους τινάς. Ἐκ Μασσαλίας, ἡ χρῆσις τοῦ καφέ εἰσῆλθη εἰς Λούγδουνον καὶ τὰς πλησιοχώρους ἐπαρχίας.

Ἐν Μασσαλίᾳ, κατὰ τὸ 1671, ἠνοίχθη τὸ πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ ἐργαστήριον ἐν ᾧ ἐπωλεῖτο καφὲς· ἐτοποθεῖτο δὲ τὸ ἐργαστήριον τούτο εἰς τὰ περίεξ τοῦ

Ἡ χρῆσις τοῦ καφέ κατέστη γενικὴ ἐν Μασσαλίᾳ, παρὰ τὰς προκηρύξεις τῶν ἱατρῶν, διςχυριζομένων ὅτι οὐδὲλλως ἤρμοζεν οὗτος εἰς τοὺς κατοίκους τῶν κλιμάτων μας. Ἀλλ' ἐν Παρισίοις ἦτο σχεδὸν ἀγνωστος. Γινώσκωμεν μόνον, ὅτι ἐπὶ Λουδοβίκου, ἐπωλεῖτο ὑποκάτω τοῦ *Petit Chatelet* ἀρέφημα καφὲ, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καϊβέ*· ἀλλὰ πολὺς παρηλθε χρόνος πρὶν τὸ ποτὸν τούτο εὐνοικῆς τύχῃ ὑποδοχῆς

ἐν Γαλλίᾳ. Κατὰ τὸ 1662, δὲν ὑπῆρχον εἰσέτι δημόσια καφενεῖα ἐν Παρισίοις. Γενικῶς ὅθεν λαλεῦντες, λέγομεν, ὅτι ὁ καφὲς κατέστη κοινὸς ἐν Εὐρώπῃ περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος.

Ὁ Σολιμάν Ἀγᾶς, πρέσβυς τῆς Πύλης παρὰ Λουδοβικῷ ΙΔ' εἰσήγαγε πρῶτος, τῷ 1669, τὴν χρῆσιν τοῦ καφέ εἰς Παρισίους. προσέφερον ἐξ αὐτοῦ εἰς διάφορα ἐπίσημα πρόσωπα, ἐξακολουθήσαντα τὴν χρῆσιν τοῦ ποτοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πρέσβους. Ὁ καφὲς ἐπωλήθη ἐν Παρισίοις ἀντὶ 40 ταλλήρων ἢ λίβρα· ἀκολούθως ὅμως ἡ ἀξία αὐτοῦ ἤλαττώθη.

Ὁ Πασκάλ, Ἀρμένιος, ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα, τῷ 1672, ὑνέστησε καφενεῖον εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ ἁγ. Γερμανοῦ. τῆς πανηγύρεως διαλυθείσης, μετήνεγκε τὸ κατάστημα αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀκτὴν, ἀπέναντι τῆς *Νέας Γεφύρας*· ἀλλὰ τὸ κατάστημα τούτο ἦτο εἶδος τι αἰθούσας, ἐν ᾗ ἐφοίτων ἔξομοι καὶ τινες ἱπποταί τῆς *Μελίτης*. Ὁ Πασκάλ, βλέπων τὸ καφενεῖον αὐτοῦ ὀλίγον συχναζόμενον, ἀνεχώρησεν εἰς Λονδίον.

Σικελὸς τις, ὀνόματι Προκόπιος, ἐπανέθετε τὸν καφὲν εἰς ἐνέργειαν. μιμηθεὶς οὗτος τὸν Πασκάλ ἀπεκατέστη εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ ἁγ. Γερμανοῦ, ὅπου εἶλκυσε τὴν λαμπροτέραν συνακαστροφὴν διὰ τῆς καλῆς ποιότητος τοῦ καφέ. Ἀπὸ τῆς πανηγύρεως μετήνεγκε, κατὰ τὸ 1633, τὸ κατάστημα ἀπέναντι τοῦ θεάτρου τῆς *Γαλλικῆς Κωμωδίας*, ὅπου τὸ καφενεῖον ὑπάρχει εἰσέτι.

Μετ' οὐ πολὺ, ὁ Μαλιβάν, Ἀρμένιος καὶ οὗτος, ὀνοίξε νέον καφενεῖον κατὰ τὴν ὁδὸν *Bussy*, παρὰ τῷ σφαιριστηρίῳ εἰς τὰ περίεξ τοῦ ἁγ. Γερμανοῦ. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὴν ὁδὸν *Férou*, παρὰ τὸν *Saint Sulpice*· ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἐπανήλθεν εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ διαμονήν, κατὰ τὴν ὁδὸν *Bussy*. Ὁ Μαλιβάν, ὑποθέσων χάριν, ἀναγκασθεὶς ν' ἀποδημῆσιν εἰς Ὀλλανδίαν παρεχώρησε τὸ καφενεῖον εἰς τὸν Γρηγόριον, ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἐλθόντα ἐξ Ἰσπαχᾶν μετὰ τινῶν ἄλλων Ἀρμενίων.

Διάφορα ἕτερα μικρὰ καταστήματα συνεστήθησαν ἀλληλοδιαδόχως, ὅτε τέλος Στεφᾶνός τις, ἐξ Ἀλεπίου, ἦνοιξε πρῶτος ἐν Παρισίοις αἵθουσαν κεκοσμημένην διὰ κατόπτρων καὶ μαρμαρίνων τραπεζῶν, κατὰ τὴν ὁδὸν *Ἁγ. Ἀνδρέου τῶν τεχνῶν* (*Saint André des Arts*) ἀπέναντι τῆς γέφυρος *Ἁγ. Μιχαήλ* (*Saint-Michel*) τὸ καφενεῖον τούτο σώζεται καὶ τὴν σήμερον εἶτι, κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Café Cuisinier*· δὲν φαίνεται δὲ ψεῦδος τὴν μεγάλην ὑπόληψιν ἧς πρὸ τοσοῦτου ἀπολαύει.

Ἐν τούτοις ὁ ἀριθμὸς τῶν καφενεῶν δὲν ἤρξανεν ἐπαυσιθῆναι, καὶ μὴδὲν ἐφαίνετο προαγγέλλον τὴν ἐπιτυχίαν ἧς ἐμελλε ν' ἀπολαύσῃ ποτὲ τὸ ποτὸν τούτο.

Πάντες, νομίζω, γνωρίζομεν τὴν ἀκόλουθον φράσιν τῆς κυρίας Σιβινιέ, ὁ *Ρακίνας* παρελεύσεται ὡς ὁ καφὲς· ἀλλ' ὁ *Ρακίνας* δὲν παρηλθε, ὁ δὲ καφὲς κατέστη ἀνάγκη γενικὴ, ἦν ὁ *Ναπολέων* ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἰσχύος δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστρέψῃ.

Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Στεφάνου ἐξ Ἀλεπίου, τὰ ἐργαστήρια ἐν οἷς ἐπωλεῖτο καφὲς ἦσαν, κατὰ τὴν

μαρτυρίαν συγγραφέως τινος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καταγῶγια μεγαλοπρεπῆ, κεκοσμημένα διὰ μαρμαρίνων τραπεζῶν, κατόπτρων καὶ χρυσαλλίνων πολυελαίων, ἐν οἷς πληθὺς ἐπισήμων ἀνδρῶν τῆς πόλεως συνηθροίζοντο, οὐχὶ τόσοι χάριν τοῦ καφέ, ὅσον χάριν τῶν νέων τῆς ἡμέρας. Περιστὸν κρίνομεν ν' ἀναφέρωμεν ἐταῦθα, ὅτι ἡ δημοσιεύσις τῶν ἐφημερίδων χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ καφέ εἰς Γαλλίαν.

Κυρίαὶ ὑψηλῆς τάξεως συχνάκις ἐσταμάτου μετὰ τῶν ἀμαξῶν αὐτῶν ἐνώπιον τῶν ἐπισημοτέρων καφενεῶν, ἀφ' ὧν προσέφερον αὐταῖς, διὰ τῶν θυρίδων, καφὲν ἐντὸς ἀργυρῶν φιαλίων.

Κατὰ τοὺς πρώτους τούτους χρόνους, χωλὸς τις, βραχύσωμος, Κανδιῶτης καλούμενος, καθαρὸν χειρόμακτρον ἐξωσμένος, ἔφερεν διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς πύραυλον με θερμορρόην, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας εἶδος τι κρήνης πλήρους ὕδατος, ἐνώπιον δ' αὐτοῦ δίσκον ἐκ λευκοσιδήρου· κεκοσμημένον ὑφ' ὄλων τῶν ἀναγκαίων ἐπίπλων τοῦ καφέ· περιεφέρετο οὕτως τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων κράζων· καφέ, καφέ! Οἱ ἐπιθυμοῦντες τὸ ποτὸν, προσεκόλουν αὐτὸν ἐντὸς τῆς οἰκίας, καὶ ἀντὶ 20 σολιδίων, ἐπλήρου οὗτος ἀγγεῖον, χορηγῶν καὶ τὸ ἀναγκαῖον σάκχαρι. Ὁ Κανδιῶτης, ὁ χωλὸς, ἔσχεν ὡς συνταξίον εἰς τὸ εἶδος τούτο τοῦ ἐμπορίου τὸν καλούμενον *Ἰωσήφ*, ἐξ Ἀνατολῆς ἔλκοντα τὸ γένος, ἐλθόντα εἰς Παρισίους πλουτισμοῦ χάριν διὰ τοῦ καφέ. Τῷ ὄντι, ἐπέτυχεν· διότι ἀπέβίωσε πλουτιώτατος, καταλείψας κατάστημα παρὰ τὴν γέφυραν *Notre Dame*.

Οἱ καρεπῶλαι ἐπεμπον καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν πόλιν καφὲν ἐπὶ κινήτων ἐργαστηρίων, ὅθεν τὸ ὄνομα *Caba-ret*, διδόμενον εἰς τοὺς ἀνιυ ποδῶν δίσκους, ἐφ' ὧν θέτουσι τοὺς κωσθίσκους καὶ τὰ ἐκ Πορσελάνης ἀγγεῖα, τὰ ὠρισμένα διὰ τὸν καφὲν, τὸ τέιον καὶ πούσινον.

Αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ Στεφάνου ἐξ Ἀλεπίου καὶ τοῦ Προκόπιου, ὧν τὰ καφενεῖα ἐσυχναζόντο ὑπὸ τοῦ Βολταίρου, τοῦ Πύρωνος, τοῦ Σαίνοφῶα καὶ λοιπῶν, παρεκίνησαν τινὰς τυχοδιώκτας ν' ἀνοίξωσι διάφορα καταστήματα τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Τὸ καφενεῖον τῆς *Régence*, κείμενον ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ *Palais Royal*, μεγάλην ἐκτίσασεν τὴν φήμην, πρὸ πάντων ἐνεκα τῶν φοιτούντων ἐν αὐτῷ κυβιστῶν. Τοσαύτη δ' ὑπῆρχε ἡ συβρῶν ἐν αὐτῷ καφί τῶν Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσῶ, ὅστις μολαταῦτα δὲν ἦτο μέγας παίκτης, ὥστε δ' ἀστυνόμος ἠναγκάσθη νὰ διορίσῃ σκοπὸν παρὰ τὴν θύραν τοῦ καφενεῖου.

Τὰ καταστήματα ἐν οἷς παρασκευάζετο ὁ καφὲς ἐπολλαπλασιάσθησαν ἀνεπαίσθητως. Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΒ' ἠριθμοῦντο πλέον τῶν ἑξακοσίων· τὴν σήμερον δὲ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὑπερβαίνει τὰ τριεσχίλια.

A. K.

Η ΡΑΧΗΛ.

(Συνέχεια ἰδὲ Τεύχος ΚΘ΄.)

ΚΕΦ. ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος διηγήματος, φιλαλήθης ὢν, δὲν λησμονεῖ νὰ μᾶς εἴπῃ, ὅτι ἡ 'Ραχήλ οὐδόλως ἐκοιμήθη τὴν νύκτα. Παρὰ τὸν κόπον μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου ὀδοπορίας, κατετρόχετο ὑπὸ πυρετώδους ταραχῆς καὶ νοσηματικῆς ἀπνίας. Ἄμα τῆς αὐγῆς, ἠγγέρθη τῆς κλίνης, καὶ δεηθεῖσα ἐπὶ πολὺ τοῦ Θεοῦ μετὰ θερμότητος, ἤρξατο νὰ μεριμνᾷ περὶ τοῦ ἱματισμοῦ.

Ὅτε, τὴν πρωΐαν, ἡ 'Ραχήλ κατέβη, ἡ Κυρὰ Μαρτίνα ἐξεπλάγη ἰδοῦσα τὴν νεάνίδα ὑπὲρ ποτε ὠραίαν· διότι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐνεδύθη τὰ λαμπρότερα αὐτῆς φορέματα, ἄσινα, καὶ τοὶ μικρᾶς ἀξίας, ὡς ἐκ τῆς φιλοκάλου ὁμῶς διαθέσεως αὐτῶν συνέτειναν πολὺ εἰς ἀποκάλυψιν τῆς ἀπλείκῃς ἐκείνης καλλονῆς.

Μετὰ τινος στιγμᾶς, δύο ἡμίονοι εἰσῆλθον εἰς τὴν αὐλήν, ἡ ξενοδόχος ἐπέφερεν ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως.

— Μὰ τὴν ἁγία Μαρτίνα, τὴν κυρὰ μου, σὰν πρίγκιπες θὰ πᾶτε.

— Ἐχῶ μερικὸς ἀδάμαντας νὰ πωλήσω εἰς ἓνα ἄρχοντα, ὅστις κατοικεῖ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, εἶπεν ἀγχόινως ὁ Ἠλίας, καὶ ἔκρινα ὅτι, διὰ νὰ μὲ ὑποδεχθῆ ἑπαξίως, ἔπρεπε καὶ νὰ παρουσιασθῶ ἑπαξίως.

— Ἐκαμες καλὰ, μπάρμπα Ἠλίας, ἐδῶ φαίνεται ἡ ἀξίότης σου καὶ ὁ καλὸς σου τρόπος, εἶπεν ἡ ξενοδόχος. Καλὴ πώλησι!

Ὁ γέρον βοήθησας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ νὰ ἐππεύσῃ, ἐβρίθῃ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ ἐτέρου ἡμίονου μετὰ κουφότητος ἣν δὲν ἤθελε τις φαντασθῆ εἰς ἐξηκοντούτην, καὶ ἀνεχώρησαν.

Τὴν σήμερον θεθαίως ἡμίονοι δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὸ βραχὺ διάστημα τὸ μεταξὺ τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καὶ τοῦ Λούδρου· ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, πλείσται ὅσαι ὁδοὶ ἦσαν εἰσέτι ἀλιθόστρωτοι. Ὡς ἐκ τούτου, ἀδύνατος καθίστατο, διὰ τοὺς θέλοντας ὀπισθοῦν νὰ τηρήσῃ καθαριότητα, ἡ διὰ τῶν βορβορωδῶν ἐκείνων καὶ ἀνευ πεζοδρομίων συνοικιῶν πεζῆ διαβάσις. Ἐν τούτῳ δὲν ἐφθασαν ἄχριστοι εἰς τὸ τέρμα τῆς πορείας αὐτῶν, διότι ὁ Κύρ Ἠλίας ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐφαίνετο κυλισθεὶς εἰς τὸν βορβορον, ἕνεκα δυσαγῶγος τινὸς ἵππου, ὅστις ἰσχυρογυμνῶνως ἐκτύπα τοὺς πόδας ἐντὸς βυακίου, παρὰ τὰς προσπαθείας τοῦ ἀπειροῦ αὐτοῦ ἵππέως. Ἡ 'Ραχήλ, διὰ μωρίων τεχνασμάτων κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ ἐντελῆ τὴν καθαριότητα τῶν ἐνδυμάτων αὐτῆς. Ἀφίχθεῖσα ἐνώπιος τῆς πύλης τοῦ Λούδρου, ἐπήδησε ἀπὸ τοῦ ἐριπίου μὲ τολμηρὸν ὕψος, καὶ ἐζήτησε νὰ εἰσέλθῃ. Οἱ δύο σκοποὶ διεσταύρωσαν τὰς λόγχας τῶν ἐνώπιον αὐτῆς.

Ἐ! δὲν εἰτέρχονται ἐδῶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, εἶπε μεγαλόσωμὸς τις στρατιώτης, προσπαθῆσας παρὰ τὴν θηριώδη αὐτοῦ ὄψιν νὰ κάμψῃ ὀλίγον τὴν φωνὴν λαλῶν πρὸς τοσοῦτον ὠραίαν νεάνίδα· δὲν εἰσέρχονται σὲ λέγω, ὠραία μου κόρη.

Ὁ Ἠλίας, ὅστις εἶχε πλησιάζει ἰδὼν τὴν θύραν φρακτομένην ἐνώπιον τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, ἀπεμακρύνθη παρατηρήσας τὴν εὐμένειαν τῶν στρατιωτῶν.

— Θέλω νὰ ὀμιλήσω πρὸς τὸν βασιλέα, εἶπε τολμηρῶς ἡ 'Ραχήλ.

— Δὲν ὀμιλοῦν τόσο εὐκολὰ μὲ τὸν βασιλέα· ἀνδὲν ἔχεις κανένα ἄρχοντα νὰ σὲ προστατεύσῃ καὶ νὰ σὲ εἰσάξῃ, εἰς μίτην κοπιᾷσεις.

Ὁ ὑπαξιωματικὸς προχωρήσας καὶ ἀποταθείς πρὸς τὸν σκοπὸν.

— Πῶς ὀμιλεῖς ἐνῶ εἶσαι σκοπός; ἠρώτησε τὸν στρατιώτην. Ὀκτὼ ἡμέρας περιορισμὸν. Καὶ σὺ, ὀπίσω, εἶπεν ὀργίλως πρὸς τὴν κόρην, ἡ διατάττω τοὺς στρατιώτας νὰ σὲ διώξουν μὲ τὸ ξύλο.

Ὁ Ἠλίας πλησιάζσας καὶ χαϊρετήσας τὸν ἀξιωματικόν.

— Κύριε ἀξιωματικέ, εἶπε, σὰς ἐπεσεν ἀπὸ τὸ θηλάκιον ἐν χρυσοῦν νόμισμα. Λάβετέ το.

— Δὲν μ' ἐπίσαν δύο; εἶπεν ὁ ὑπαξιωματικὸς, τὰ μέγιστα πραῦθεῖς καὶ ἀπλήστως λαμβάνων τὸ νόμισμα.

— Καὶ τρία, ἀν θέλετε· ἀρκεῖ μόνον ν' ἀφήστε νὰ εἰσέλθῃ τὸ κοράσιον τοῦτο εἰς τὸ παλάτι.

Ὁ ὑπαξιωματικὸς θωπεύσας τὸν μύστακά του ἐσκέφθη ἐπὶ τινος στιγμᾶς.

— Πρόκειται περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, πρόκειται νὰ σωθῇ ἡ ζωὴ στρατιωτικῆ ὅπως ὑμεῖς, προσέθηκεν ἡ 'Ραχήλ, ὅπως ἀφαιρέσῃ τὸν διαταγμὸν τοῦ ὑπαξιωματικῆ.

— Καὶ πῶς ὀνομάζεται αὐτὸς ὁ στρατιώτης;

— Κόμης Σενανκούρ.

— Διάβολε! δὲν εἶναι καιρὸς διὰ χάσιμον αὐριον θ' ἀποκεφαλίσθῃ.

— Θεέ μου! Θεέ μου! ἀνέκραξεν ἡ 'Ραχήλ.

— Προχθὲς ἐφθασεν εἰς Παρισίους, σήμερον τὸ πρῶτ' ἐδικάσθη, μεθαύριον θὰ κατατομηθῇ Τουλάγιστον ὁ βασιλεὺς, ἡ μᾶλλον ὁ Καρδινάλιος οὕτως θέλει· διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι τὸ αὐτὸ γίνεται διὰ τοὺς γενναίους στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἐντίμως ἐσυραν τὸ ξίφος, καθὼς γίνεται διὰ τοὺς ἀνάνδρους καὶ τοὺς προδότας.

— Βλέπετε λοιπὸν ὅτι πρέπει ἐν τῇ στιγμῇ νὰ λαλήσω πρὸς τὸν βασιλέα.

— Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι εὐκόλον, μικροῦλά μου. Πηγαίνω μολοντοῦτο νὰ εἴπω μίαν λέξιν τοῦ λοχαγοῦ μου. Εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ἐκτὸς τούτου, ἐγνώρισε τὸν Μαρκεσίον, διότι ὑπηρέτησαν ὁμοῦ εἰς τὸ αὐτὸ σῶμα.

Ἡ 'Ραχήλ εἶδε πραγματικῶς τὸν ὑπαξιωματικόν λαλοῦντα μετὰ τοῦ λοχαγοῦ· οὕτως ἀπετάθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς διαφόρους ἀξιωματικῶς τοῦ παλατίου· ἀλλὰ νεῦμα ἀρνήτως συνώδευε τὴν ἀπάντησιν ὄλων τῶν ἐρωτωμένων.

Ὁδδεμία ἐλπίς σωτηρίας, εἶπεν ὁ ὑπαξιωματικὸς ἐπανελθὼν παρὰ τῆ 'Ραχήλ.

Ἡ νεῆνις ἀπελπισθεῖσα ἤρχισε νὰ κλαίῃ πικρῶς. Τὴν στιγμὴν ταύτην, τὰ τύμπανα ἔκρουσαν τὸ ὀδοπορικόν, οἱ στρατιῶται ἀνέλαβον τὰ ὄπλα των, καὶ νεῆνις γυνὴ, ὄχουμένη ἐπὶ φορείου καὶ ἀκολουθουμένη ὑπὸ πέντε ἢ ἕξ μόνον προσώπων, ἐξῆλθε τοῦ Λούδρου.

Ἡ 'Ραχήλ ἐβρίθῃ εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς.

— Ἄγνωστος τίς εἴσθε, κυρία! ἀνέκραξεν ἡ νεῆνις· ἀλλ' εἴσθε ἰσχυρά. Ἔχετε ἐπιρροὴν εἰς τὸν βασιλέα· λυπηθῆτε τὴν ἀπελπισίαν μου!

Λέγουσα ταῦτα προσεκολλᾶτο εἰς τὸ φορεῖον ὅπως ἐμποδίσῃ αὐτὸ νὰ προχωρήσῃ. Ἡ κυρία διέταξε τοὺς φορειοφόρους νὰ σταματήσωσι.

— Τί θέλεις παρ' ἐμοῦ, κόρη; ἠρώτησε προσβλέψασα κατὰ μέτωπον τὴν 'Ραχήλ, καὶ δοῦσα ὕψος σοβαρὸν εἰς τὴν ἐρώτησιν.

— Νὰ ζητήσῃτε παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν χάριν τοῦ μαρκεσίου Σενανκούρ, ἀπεκρίθη θερμῶς ἡ 'Ραχήλ, ἥς οἱ ὀφθαλμοὶ οὐδόλως ἐταπεινώθησαν ἐνώπιον τοῦ καταπληκτικοῦ θλέμματος τῆς ἀγνώστου· διότι ὁ κίνδυνος τοῦ Σενανκούρ ἐνεθάρρυνε καὶ ἐνίσχυσε τὸ δειλὸν καὶ ἀσθενὲς κοράσιον.

— Τί ἐπραξεν αὐτὸς ὁ μαρκεσίος;

— Ἐμονομάχησε.

— Ἄν ἔχη οὕτως, δὲν ὑπάρχει ἐλπίς· ὁ βασιλεὺς δὲν χορηγεῖ χάριν εἰς οὐδένα μονομάχον.

— Ἄλλ' ἐμονομάχησε, κυρία, διὰ νὰ μὲ ὑπαρσπισθῇ παρὶς τὰς διαταγὰς τοῦ βασιλέως διὰ νὰ μοὶ σώσῃ τὴν τιμὴν, διὰ νὰ μὲ λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ὕδριν. Ἄνθρωπος ὅστις φέρει ξίφος, δὲν ἤθελεν εἶναι ἄνδρος, ἀν δὲν ὑπερασπίζετο γυναῖκα ἀπροστάτευτον;

— Οὐδὲν δύναμαι νὰ πράξω ὑπὲρ τοῦ ἐραστοῦ σου, ἀπήνησεν ἡ ἀγνωστοῦ ἥτις ἐφαίνετο κατανοχθεῖσα ὑπὲρ τῆς 'Ραχήλ.

— Ἐραστὴς μου! εἶπεν ἡ νεῆνις ἐγερθεῖσα ἀξιοπρεπῶς ἐραστῆς μου! ὁ Κύριος Μαρκεσίος ἀπῆξ μόνον μὲ εἶδε, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μὲ ὑπερασπίσθη.

Ἡ Κυρία, ἥτις δὲν ἀπέσπασε τὸ βλέμμα ἀπὸ τῆς 'Ραχήλ, ἐβόησθη εἰς βθεῖαν μελέτην. Ἐξῆλθε δὲ τῆς αὐλῆς σκιρτώσα, ὅτι ἡ νεῆνις γονυπετήσασα ἐκ νέου καὶ ἐνώσασα τὰς χεῖρας ὑπετραύλισε μετὰ λυγμῶν.

— Σώσατέ τον, κυρία, σώσατέ τον!

Ἡ ἀγνωστος ἐνευσε τῇ 'Ραχήλ νὰ ἐγερθῇ καὶ νὰ πλησιάσῃ· εἶτα κύψασα ἐπὶ τοῦ ἀναστρέφου τοῦ φορείου.

— Ἀκουσὸν μου προσεκτικῶς, εἶπε, καὶ σκέφθητι ὅτι ὅλαι αἱ ἐρωτήσεις μου εἶναι αὐστηραὶ καὶ σπουδαῖαι.

— Σὰς ἄκούω, ὡς ἤθελον ἀκούσει αὐτὸν τὸν Θεόν, εἶπεν ἡ νεῆνις.

— Διὰ νὰ σώσῃς τὸν Μαρκεσίον, ἠρώτησεν ἡ ξένη, αἰσθάνεσαι τὴν γενναίότητα, ὥστε νὰ ὑπακούσῃς τυφλῶς εἰς τὰς διαταγὰς ἃς θέλεις λάβει παρ' ἐμοῦ; Δυνατὸν νὰ ἐκτεθῆς εἰς δυσχερείας καὶ εἰς κινδύνους

φρικώδεις· δυνατὸν ν' ἀπαιτήσω καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν σου. Ἐν λάβω τὴν χάριν ὑπὲρ τοῦ Κ. Σενανκούρ, θέλεις ἀνήκει εἰς ἐμὲ ψυχῆ τε καὶ σώματι. Βλέπεις ὅτι συνάπτομεν συνθήκην ἀδιάρρηκτον.

— Ὀμνύω ὅτι θέλω σὰς ὑπακούσει τυφλῶς, καὶ ὅτι θέλω παραδεχθῆ εὐχαρίστως ὅλους τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ὀρέιλω νὰ ἐκτεθῶ ὑπὲρ τῆς εὐεργετιδὸς μου.

— Καλὰ λοιπὸν! Ἀπὸ τοῦδε ὀρέιλις νὰ μοὶ ὑπακούης. Ἀποκρίνου. Πότε ἦλθες εἰς Παρισίους;

— Χθὲς τὸ ἑσπέρας.

— Σὲ γνωρίζει κανεὶς;

— Πέντε ἢ ἕξ ἄτομα μόνον.

Ἡ ἀγνωστος συνέστειλε τοὺς ὄφρυς καὶ ἐράνη συνουσι καὶ δυσχεραίνουσα.

— Ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ πρόσωπα;

— Πρῶτον ὁ πατήρ μου.

— Τί ἐπάγγελμα ἔχει ὁ πατήρ σου;

— Εἶναι πλανοδιοπώλης, καὶ ἦλθε χθὲς τὸ ἑσπέρας μαζί μου.

— Τὰ ἄλλα δὲ πρόσωπα ποῖα εἶναι;

— Ἡ ξενοδόχος μας ἐκ τῆς ὁδοῦ Γεοφρουᾶ-Λασνιέρ ἥτις ἔχει τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Χρυσοῦ Ἠλίου, ἡ κυρὰ Μαρτίνα· ἐκτὸς αὐτῆς, μὲ γνωρίζει ὁ οὐζυγὸς τῆς, καὶ οἱ ἔμποροι παρὰ τῶν ὀπίων ὁ πατήρ προμηθεύεται τὰ ἐμπορεύματά του ὁ κύρ Πέτρος Ραφαμιέρος, ἐργασταριάρχης τῶν περιποδίων, ὁ κύρ Νικόλας ὁ μαχεροποιός.

— Ἀρκεῖ, δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ γνωρίσω τὰ ὀνόματά των, διέκοψεν ἡ ἀγνωστος, ἥς τὸ μέτωπον ἀνέλαβε τὴν προτέραν φαιδρότητα. Κάλυψον τὸ πρόσωπόν σου δι' αὐτοῦ τοῦ καλύμματος, καὶ πρόσχε μὴπως τις εἴδῃ τὰ χαρακτηριστικὰ σου πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν ὁδὸν Γεοφρουᾶ-Λασνιέρ. Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον νὰ μένης κατὰ κλειστός ἐντὸς τοῦ δωματίου σου ἀναμένουσα τὰς ὀδηγίας ἃς θέλω σοὶ πέμψει. Ὁ ἄνθρωπος ὃν θέλω μεταχειρισθῆ ὡς μεσάζοντα, ὡς σύνθημα θέλει σοὶ ζητήσῃ τὸ καλύμμα μου. Αὐτὸν ν' ἀκολουθήσῃς ἀδιστακτικῶς, ἀφοῦ προηγουμένως ἀποχαιρέτησῃ τὸν πατέρα σου.

Δάκρυα διέλαμψαν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς νεῆνιδος. — Πῶς! διστάζετε; ἠρώτησεν ἡ ἀγνωστος. Εἶναι καιρὸς εἰσεῖν νὰ διαρρήξωμεν τὴν συνθήκην μας ἀμετημελήθης.

— Ὄχι, ἀπήνησεν μὲ σταθερὰν φωνὴν ἡ 'Ραχήλ· ὄχι. Ὀφείλω πᾶσαν θυσίαν, καὶ πᾶσαν διὰ νὰ τὸν σώσω.

— Ὑγείαινε λοιπὸν! Εἰσέρχομαι εἰς τὰ ἀνάκτορα· διευθύνθητι πρὸς τὸ ξενοδοχεῖόν σου.

Ἡ 'Ραχήλ ἠπάσθη τὴν χεῖρα τῆς εὐεργετιδὸς αὐτῆς, ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν της διὰ τοῦ καλύμματος τῆς ἀγνώστου, καὶ ὑπήγεν εἰς συνάντησιν τοῦ πατρὸς αὐτῆς, πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀνησυχοῦντος ἕνεκα τῆς μακρᾶς ἐκείνης συνδιαλέξεως.

Ὁ γέρον ἐσπευσε ν' ἀναβιάσῃ τὴν 'Ραχήλ ἐπὶ τοῦ ἡμίονου, οὗ ἐκράτει τὰς ἡνίας διαρκούσης τῆς συνδιαλέξεως τῆς κόρης μετὰ τῆς κυρίας τοῦ Λούδρου. Καθ' ὁδὸν ἠθέλησε ν' ἀπευθύνῃ ἐρωτήσεις ἐπὶ τῶν διατρεξάντων πρὸς τὸ ταλαίπωρον κοράσιον, ὅπως ἐφαί-

νετο λίαν τεταραγμένον. Ἡ Ῥαχήλ ἐπέβαλεν αὐτῷ σιωπὴν διὰ χειρονομίας, καὶ ἐκέντησε τὸν ἡμίονον.

Ἐβελθούσα εἰς τὴν ὁδὸν Γεοργουά — Λατιέρ, ἀφῆρισε τὸ κάλυμμα ὅπως μοι δώσῃ εἰς τὴν φιλοπερίεργον Κυράν Μαρτίαν ἀρομένην νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῆς ἀλλοίωσιν, καὶ ἐκρυψε τὸ πολύτιμον ὕψωμα ἐν τῷ θυλακίῳ της.

Ἄμα ἀνακαλύψασα τὸ ξεινοδοχεῖον τοῦ Χρυσοῦ Ἡλίου, ἐπήδησεν ἐλαφρῶς ἀπὸ τοῦ ἡμιόου καὶ εἶπε πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, ὅστις οἰκονομίας χάριν, ἤτομαζετο νὰ δηγῆται αὐτὸς ὁ ἴδιος τὰ ζῶα πρὸς τὸν κύριόν των.

— Ἐπιφύρτισον ἓνα ὑπρέτην με αὐτὴν τὴν φροντίδα, πάτερ μου.

Ὁ Ἡλίας ἐστέναζε, διότι, κατ' αὐτὸν, ἦτο ἐξοδὸν περιττὸν ἢ ἀμοιβὴ ὀλίγων λεπτῶν δι' ὑπηρεσίαν ἣν αὐτὸς ἠδύνατο ν' ἀπαληρώσῃ. Ἐντοσοῦτα ὑπῆκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν τῆς θυγατρὸς του καὶ ἠκολούθησεν αὐτὴν εἰς τὸν θάλαμον. Ἐνταῦθα, ἡ Ῥαχήλ περιέβαλεν αὐτὸν σπασμωδῶς εἰς τὰς ἀγκάλας της, συνέσφιγγεν αὐτὸν ἰσχυρῶς καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ μετὰ λυγμῶν.

— Πάτερ μου! εἶπε, πάτερ μου, θ' ἀποχωρισθῶμεν ἴσως.

Ὁ Ἡλίας ἀτεσπάσθη βιαίως ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ.

— Ν' ἀποχωρισθῶμεν! ἀνέκραξε, ποτέ, ποτέ! ν' ἀποχωρισθῶμεν... ἐγὼ νὰ ἐγκαταλείψω τὴν θυγάτερα μου, τὸ τέκνον μου, τὴν ψυχὴν μου, τὴν εὐτυχίαν μου. Καὶ τί θέλω γίνεαι, ἐάν καταδικασθῶ νὰ ζήσω μίαν ἐβδομάδα, μίαν ἡμέραν, μίαν ὥραν μακρὰν σοῦ;

— Πρέπει ν' ἀποχωρισθῶμεν, ἐπανάλαβε μετὰ θλίψεως ἡ Ῥαχήλ.

— Ποτέ! Μαντεύω τὴν ἰδέαν σου. Μέλεις νὰ ἐκτεθῆς εἰς κινδύνους, τῶν ὁποίων δὲν θέλεις νὰ συμμεθέξῃς; ἀλλὰ δι' ἐσὲ περιφρονῶ τοὺς κινδύνους. Ἀγαπῶ τὴν ζωὴν δι' ἐσὲ, διὰ νὰ σοὶ δείξω τὴν ἀγάπην καὶ ἀρροσιώσιν μου.

— Πάτερ μου, ἀγαθὲ μου πάτερ. Φεῦ! δὲν εἶμαι πλέον κυρία τῆς τύχης μου, καὶ ἐδιηγῆθη ὑπὸ ὄρκον εἰς τὸν γέροντα τὴν ἀλλόκοτον συνθήκην ἣν εἶχε συνδέσει μετὰ τῆς ἀγνώστου κυρίας.

— Καλὰ! εἶπεν ὁ Ἡλίας, ὑποχρεούμεθα δύο νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν συνθήκην, ἡ κυρία ἀνθ' ἑνὸς θέλει ἔχει δύο δούλους. Ἄ! Ἄ! ἀγνοεῖ ἐκείνη τί δόναται ὁ γέρων Ἡλίας. Ὁ ὅρις δὲν ἔχει μεγαλητέραν φρόνησιν καὶ ὁ κύων μεγαλητέραν πίστην αὐτοῦ. Δύναται νὰ δώσῃ μαθήματα δόλου καὶ πανουργίας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀλώπεκα. Σὺ, τέκνον μου, ἀρκεῖ νὰ εἴπῃς πρὸς τὴν ἀγνώστον τοῦτο, καὶ δὲν θέλει μᾶς χωρίσει ποτέ!

— Πάτερ μου!

— Ἦξευρε ὅτι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θέλω σ' ἐγκαταλείψει θ' ἀποθάνω. Σώσον τὴν ζωὴν τοῦ Μαρκεσίου· πλὴν ἄφες με νὰ ζήσω.

— Πάτερ μου!

— Πατὴρ σου! δὲν εἶμαι πλέον πατὴρ σου· οὔτε θέλω νὰ εἶμαι εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ δὲν εἶμαι πραγματικῶς. Νομίζεις σεαυτὴν θυγατέρα μου. Ἐγὼ πατὴρ ἀγνώμονος! Θεὸς φυλάξου. Σὺ εἶσαι ὀρφανὴ ἀγορασθεῖσα

ὑπ' ἐμοῦ παρά τινος ἀθιγγάνου γυναικὸς, ἡ ὁποία σὲ εἶχε κλέψει ἀπὸ τοὺς γονεῖς σου ἢ παραλάβει ἀπὸ τὰς βαθμίδας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Λαυροῦ μεταξὺ τῶν ἐκθέτων τέκνων! Μοὶ φαίνεται πῶς τὴν βλέπω ἐμπρὸς μου φορτωμένην μετὰ παιδία ῥακένδυτα, σύρουσαν μικρὸν βρέφος ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ φέρουσαν σὲ εἰς τὰς ἀγκάλας της· οὐδέ κλαίεις τότε δυνατὰ ἢ δὲ ἀσθενεῖς καὶ ἡ δυστυχία σὲ εἶχον καταστήσει ὡχρὰν καχεκτικὴν καὶ σχεδὸν ἀνεκδοκίμην.

Ἡ ἀθιγγανὸς κρατοῦσα τὴν Ῥαχήλ εἰς τὰς ἀγκάλας της.

— Ἡ μικρά σου πάσχει πολὺ, εἶπεν ῥίψας εἰς χεῖρας της ἐλεημοσύνην ἣν ἐπεκαλεῖτο ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχνίαν μου.

— Ασθενής; ἀντίειπεν ἐκείνη μειδιῶσα, εἰπέ ἀγωνιώσα, δὲν θὰ ζήσῃ περισσότερο τῶν δύο ἡμερῶν. Πῶς ἐπανάλαθεν, ἡ κατὰστασις τῆς κόρης σοὶ δὲν σὲ ἀνησυχεῖ.

— Ἐγὼ τέκνον αὐτὸ δὲν εἶμαι ἰδικόν μου, εἶπε ἐκείνη, δὲν εἶμαι μήτηρ του, τὸ εὔρον εἰς τὰς βαθμίδας ἐκκλησίας τινός.

— Εἶπέ κάλλιον ὅτι τὸ ἐκλεψες.

— Ἡ ἀθιγγανὸς ὑπεμειδίασε πάλιν.

Καὶ ἐάν ἐγὼ δὲν τὸ εὔρον εἰς τὰς βαθμίδας τῆς

ἐκκλησίας μετ' ὀλίγον θέλουσι τὸ εὔρει ἄλλοι, διότι θέλω τὸ καταθέσει ἐκεῖ οἱ σκύλοι θέλουσι τὸ καταφάγει, ἢ θέλει τὸ λάβει κανεὶς ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν. Ἀγανακτικῆτας καὶ συγχινθηθεὶς εἶπεν.

— Δός μοι τὸ βρέφος, ἐπιφορτίζομαι νὰ τὸ περιποιηθῶ καὶ νὰ τὸ ἐπαναφέρω εἰς τὴν ζωὴν. Ἐάν ὁ θεὸς τὸ ἀφήσῃ νὰ ζήσῃ, θέλω τὸ υἱοθεήσῃ.

— Ἐγὼ πωλῶ ἀλλὰ δὲν τὸ χαρίζω· ἰδοὺ ἐγγίζει τὸ πάσχα, λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἔχουν τέκνον χριστιανὸν διὰ νὰ πίουσιν τὸ αἷμα του, καὶ νὰ φάγουν τὸ κρέας του.

— Ἐρρίψα νόμισμα ἀργυροῦν πρὸς τὸ ἀχρεῖον ἐκείνο πλάσμα, σὲ ἔλαβον εἰς τὰς ἀγκάλας μου σὲ ὀνόμασα Ῥαχήλ εἰς ἀνάμνησιν τῆς μητρός μου, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἀπαλαγείσα τῶν κακῶν μεταχειρίσεως τῆς ἀχρείας ἀθιγγάνου, περιβληθεῖσα δὲ ἀπὸ πατρικὴν φροντίδα καὶ ἀγάπην κατέστης θυγάτηρ μου. Δὲν σοὶ εἶπα ποτὲ τὸ μυστικὸν τοῦτο διότι ἐνόμιζα ὅτι ἐάν τὸ ἐμάνθανες δὲν ἤθελες πλέον μ' ἐγαπᾶ ὡς πατέρα. Ἦδη ὅτε σὺ ἀπαύθης τὸν πατέρα σου, ἦδη ὅτε θέλεις νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃς γίνωσκε τὸ μυστικόν, καὶ διὰ νὰ ἀναπαύσῃς τὴν συνειδησίην σου, θέλεις εἶπει, «Δύναμαι νὰ τὸν ἐγκαταλείψω ἀναμαρτήτως, διότι ἐγὼ εἶμαι πατὴρ μου»

— Ἡ νεῖσος περιβαλοῦσα τὸν γέροντα διὰ τῶν χειρῶν καὶ ἔλκουσα πρὸς ἑαυτήν.

— Σὲ ἀγαπῶ θερμότερον, εἶπε, ἀλλὰ δὲν ἤθελον εἶσθαι θυγάτηρ ἀναξία τῆς ἀγάπης σου καὶ τῶν δηγυγμῶν σου, ἐάν ἐδίσταζον πρὸς στιγμὴν μόνον νὰ θυσιάσω τὴν εὐτυχίαν μου ὑπὲρ τῆς ζωῆς ἐκείνου ὅστις ἀκόλλουται ἤδη διότι με ὑπερασπίσθη; Ἄκουσόν μου· ὀρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ὑψίστου, ὅστις ἤδη με ἀκούει, νὰ ζητήσω παρὰ τῆς εὐεργετιδὸς μου τὴν χάριν τοῦ νὰ μεθέξῃς τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν κινδύνων εἰς οὓς με προορίζει. Καὶ δὲν θέλω παύσει ζητοῦσα αὐτὴν τὴν χάριν εἰμὴ ἀφοῦ ἐξαντλήσω ἀπάσας τὰς δυνατάς ἰκεσίας.

Ὁ Ἰουδαῖος ἀσπασθεὶς τρυφερῶς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καὶ ἀπομάζας τὰ δάκρυά της, καὶ αὐτὸ ζητῶν καὶ ἐγὼ, εἶπε, σὲ συγχωρῶ καὶ σ' ἀγαπῶ ἤδη περισσότερο.

— Ἐλάου εἰσεῖτε ὅτι βιαίως τῆς θύρας ἀνοικθείσης, εἰσῆλθε γυνὴ κεκαλυμμένη τὸ πρόσωπον, δὲν εἶχε δὲ ἀνάγκην νὰ δείξῃ τὸ πρόσωπόν της ὅπως ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τῆς Ῥαχήλ, τὸ βάδισμα καὶ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς ἤρκει νὰ πείσῃσιν τὴν νεάνίδα ὅτι εὐρίσκετο ἐνώπιον τῆς προστάτιδος αὐτῆς.

— Ἐτήρησα τὰς ὑποσχέσεις μου, σὺ δὲ εἶσαι ἐτόιμη νὰ τηρήσῃς τὰς ἰδικὰς σου; ἠρώτησεν ἡ ἀγνώστος.

— Περιμένω τὰς διαταγὰς τῆς σεβαστῆς μοι κυρίας, εἶπεν ἡ νέα γονυπετήσασα.

— Μὴ μ' ἀποχωρίζητε τῆς θυγατρὸς μου, ὑπετραύλισεν ὁ γέρων προσπεσών. Εἶμαι δούλος ἀνάματος καὶ πιστός.

— Ἡ ἀγνώστος ἔνευσε τῷ γέροντι νὰ ἐγερθῆ, καὶ ἀνένισασα ἐπ' αὐτὸν τὸ βλέμμα σιωπηλῶς εἶπεν,

— Ἐστῶ, λαμβάνω καὶ ἐσὲ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου,

σὺ ἀγαπᾶς αὐτὸ τὸ κοράσιον, ἡ δὲ πέτρα ἐλεύκανε τὰς τρίχας σου, δύνασαι νὰ συντρέξῃς ἐπωφελῶς τὰ σχέδιά μου.

Ἀκολουθήσατέ με ἀμφοτέρω. Στιγμαὶ τινὲς ἤρκεσαν εἰς τὸν Ἡλίαν ὅπως διαθέσῃ πεφροντισμένως τὸν μάρσιπόν του καὶ λάβῃ μετ' ἑαυτοῦ θαλάστιον πλῆρες χρυσίου.

— Ἄφες εἰς τὸν σάκκον σου αὐτὸ τὸ χρυσίον, εἶπεν ἡ ἀγνώστος, ἐάν ἦσαι πιστὸς καὶ νοήμων, ἐάν ἐπιτύχῃς εἰς τὴν ἀποστολὴν δι' ἣς σ' ἐπιφορτίζω, θέλω σοὶ δώσῃ πλοῦτη ἱκανὰ νὰ κορέτῃσιν τὴν ἀπληστίαν ἐνὸς Ἰουδαίου.

Ὁ Ἡλίας ὑπήκουσεν· ἡ κολούθησεν δὲ στενάζων τὸ μισητοῦριώδες πρόσωπον στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς Ῥαχήλ.

Ἡ ἀγνώστος ἐξεληθούσα τοῦ ξεινοδοχείου διήλθε τὴν ὁδὸν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, βήματα τινὰ προπορευομένη τοῦ Ἰουδαίου καὶ τῆς Ῥαχήλ. Ἀφικθεῖσα ὅπισθεν τῆς βασιλικῆς πλατείας, ἔνευσε αὐτοῖς νὰ ἐπιβῶσιν ὀχθήματος ὅπερ ἀνέμενε περὶ τινὰ σκοτεινὴν γωνίαν· ἐκαθήσαν παρ' αὐτῆς, καὶ τὸ ὄχημα, ἀνεχώρησεν ἐν καλπασμῷ, μηδεμίαν λαβόντος τοῦ ἡνιόχου διαταγὴν παρ' ἐκείνης ἣν ἡ μὲν Ῥαχήλ ὑπέλαμβανεν ὡς μοῖραν, ὁ δὲ Ἡλίας ὡς δαίμονα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΣΑΝΚΕΖΟΣ ΚΟΕΛΛΟΣ.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Ε'. ἐζητείετι, ἀλλὰ δὲν ἐβασίλευε πλέον. Κατέφυγε εἰς τὴν Μογγὴν τοῦ ἁγίου Ἰούστου, ζητῶν αὐτόθι ἀνάπαυσιν καὶ εὐδαιμονίαν, ἣς δὲν ἀπῆλαυσεν ἐν τῷ ἐνδόξῳ αὐτοῦ βίῳ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φίλιππος οὕτω κὰν ἐξωτερικῶς εἰδέκνιεν εὐχαρίστησιν διὰ τὴν ἣν ἔλαβε, ζῶντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, κληρονομίαν, περιλαμβάνουσαν τὸ λαμπρότερον στέμμα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης. Νυμφευθεὶς γυναῖκα κατὰ δώδεκα ἔτη πρεσβυτέραν αὐτοῦ, γυναῖκα φῶσει μελαγχολικὴν καὶ μισάνθρωπον ἐκῆδετο τῶν πραγμάτων τοῦ Κράτους μετ' ἐπιμελείας μὲν καὶ ἐπιμονῆς, οὐχὶ δὲ καὶ μετὰ ζήσους καὶ ἐνδιαφέροντος. Ἀπαρράλλατος ὡς ἐκπληροῖ τις καθήκον ἐπίπονον. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν διήγε ἑνασχολούμενος, οὐδέποτε τῆς ἐλαχίστης ἀναψυχῆς φαιδρυνούσης τὸ ὑπὸ των μεριμνῶν καὶ τῆς ἐργασίας ἐρρυθτιδωμένον αὐτοῦ μέτωπον· τὴν δὲ νύκτα, ἀποσυρόμενος ἐν τῷ προσευχητηρίῳ αὐτοῦ, διετέλει μεμονωμένος, οὐδέποτε φίλης φωνῆς διαταραττούσης τὴν ἐρημίαν ταύτην.

Ἡ βασίλισσα διήγε μακρὰν αὐτοῦ. Τοῦ βασιλέως τὸ σκυθρωπὸν οἱ μὲν ἀπέδιδον εἰς τὴν ἀπαρηγόρητον θλίψιν ἣν ἐγκατέλειπεν αὐτῷ ἡ πρώτη σύζυγος, οἱ δὲ εἰς ἀνιάτον τινὰ νόσον ὑπ' ἣς ἐν τοῖς σπαραγμοῖς αὐτοῖς εἶχε προσβληθῆ. Τὸ ἀληθὲς εἶναι, ὅτι οὐδεὶς πο-

τὰ εἶδε τὸν βασιλέα μειδιῶντα. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι αὐτοῦ ὑπνέται οὐδέποτε ἐπιλήσιαζον αὐτὸν ἀρόβως, καὶ τοι ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει ἀπότομος λέξις ἐξήλθε τοῦ στόματος αὐτοῦ. Τὴν ἐπιπλήξιν ἐξέφραξε διὰ χειρονομίας ἢ βλέμματός· ὁ δὲ ἀρχαῖος αὐτοῦ θαλαμηπόλος, Φερνάνδος Βίγγος, ἐξέπνευσεν ὑπὸ τρόμου ἐπιτύρας ποτὲ εἰς ἐκυτὸν τοιαύτην τινὰ ἄρωνον τοῦ βασιλέως δυσαρέσκειαν.

Ἡ μόνη τοῦ μονάρχου διακτέδασις ἦν ἡ νύκτα τὰς ὁδοὺς τῶν Βρυξελλῶν. Δύο ἢ τρεῖς πιστοὶ φύλακες μακρόθεν ἀκολουθοῦντες ἐπαγρύπνουν ἐπ' αὐτόν. Ὁ Φίλιππος Β', φέρων ἱματισμὸν ἰδιώτου, περιβεβλημένος ὑπὸ τοῦ πολυπτύχου αὐτοῦ ἐπανωφορίου, περιεφέρετο εἰς τὰς μαῖλλον ἐρήμους ὁδοὺς καὶ συνοικίας, ἠεροάζετο εἰς τὰς θύρας, ἐπροσάθει νὰ ἴδῃ διὰ τῶν σχισμάτων τῶν δικλείδων, καὶ οὕτω καθίστατο κύριος ἀποκρύρων οἰκογενειακῶν, ὧν ἐποιεῖτο χρῆσιν πολλάκις ὅπως ῥαδιουργήσῃ τοὺς εἰς οὖς ταῦτα ἀνήκον· οὐδέποτε ὅμως κατέγρατο αὐτῶν, ἱκανοποιούμενος αἰετοῦ διὰ τῆς ἐκπλήξεως τῶν ταλαιπώρων ἀνθρώπων καὶ διεκπεριῶν συνήθως τὸ δράμα διὰ τινος μεγαλαδωρίας αὐτοῦ ἀναπληρούσης τὰ θαύματα τῆς θείας προνοίας.

Ἐσπέραν τινὰ περιπλανώμενος, κατὰ τὸ σύνθηρος, πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὄρουσ τῆς αὐλῆς παρετήρησεν ἐπὶ τοῦ λιθίνου σκάνου, εὐρισκομένου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐνώπιον ὄλων σχεδὸν τῶν οἰκιῶν, νεανίαν βαθέως κοιμώμενον. Πλησιάζας καὶ τύψας αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου τὸν ἀφύπνισεν.

— Ἀγνοεῖς λοιπόν, εἶπεν εἰς Φλαμανδικὴν διάλεκτον, ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἐν ὑπαίθρῳ κατάκλισις. Ἄν διαβῶσιν ἐντεῦθεν περίπολοι, βεβαίως θέλουσι σὲ ἀπαγάγει εἰς τὴν φυλαχὴν.

— Ἀδιάφορον, εἶπεν ὁ νεανίας Ἰσπανιστί· ὑπάγω ἐν τῇ στιγμήν νὰ τελειώσω ὑπόθεσιν ἣν ἐτόκπευσον νὰ φέρω εἰς πέρας περὶ τὸ λυκαυγές.

— Ὑπόθεσιν! τοιαύτην ὄραν;

— Ὑπόθεσιν, ναί, καὶ ὑπόθεσιν σπουδαίαν.

— Ἐκτὸς αὐτῆς πρόκειται νὰ ληστεύσῃς πολίτην τινὰ παραβιάζων τὴν οἰκίαν του· ἄλλως, δὲν βλέπω ὅποιαν ἄλλη ὑπόθεσιν δύναται νὰ σὲ ἀπασχολήσῃ τοιαύτην ὄραν, καθ' ἣν ὄλη ἡ πόλις κοιμᾶται.

— Αἶ! ἐσκέρθην τὴν παραβίαν τῆς οἰκίας, πρὸς ἣν, ἀδελφε, βλέπω ὅτι ἔχεις κλισίαν τινὰ, ὡς ἐξάγω ἐκ τοῦ ἀφελοῦς τρόπου θ' οὐ λαλεῖς· ἀλλ' ἀπέβαλον τὸν κακὸν αὐτὸν συλλογισμὸν, καὶ ἐμμένω εἰς τὴν πρώτῃν μου ἰδέαν.

— Καὶ δύναται τις νὰ μάθῃ ὅποια τις εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδέα;

— Δὲν συνειθίζω, φίλε μου, νὰ ἐκμυστηρεύωμαι εἰς ἀνθρώπους οὓς ἀπαντῶ καθ' ὅδον τὴν δεκάτην ὄραν τῆς νυκτός. Κάμε μοι μόνον μίαν χάριν. Εἶμαι ξένος καὶ δὲν γνωρίζω ποῦ εὐρίσκεται ὁ ποταμός· λάβε τὴν καλωσύνην νὰ με ὀδηγήσῃς.

Ὁ Φίλιππος ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ξένου, ἀλλ' ἠκολούθησε κατόπιν ἐποπιτεύων. Ὁ νεανίας ἐπορεύθη ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐσταμάτησεν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, εἰς τι μέρος ὅπερ ἡ λάμψις

τῆς σελήνης παρέστηεν αὐτῷ ὡς τὸ μαῖλλον ἀπότομον. Εἶτα γονυπετήσας καὶ ἀπευθύνας θραχίαν δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν ἠτοιμάζετο νὰ κατακρημνισθῇ, ὅτε ἠθάνθη ἐπ' αὐτοῦ γαῖρα ἀποσύρουσαν αὐτὸν βιαιώς.

Ἦτο ὁ βασιλεὺς.

— Μὴ μ' ἀναγκάζῃς νὰ πράξω ἔγκλημα πρὸ τοῦ θανάτου μου, εἶπεν ὁ Ἰσπανὸς σύρας ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ ἐγγχειρίδιον. Ἰδοὺ, μέλλω νὰ ἐκλέξω μεταξὺ θανάτου καὶ ἐγκλήματος. Ἄφες με ν' ἀποθάνω, ἢ μὰ τὸν Θεὸν σὲ φονεύω.

— Εἶται χριστιανὸς καὶ θέλεις ν' αὐτοχειριασθῇς;

— Παράδοξον εἶναι, ἀδελφε, νὰ οἰκαιοποιῆται τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μ' ἐξετάξῃς καὶ νὰ με κρίνῃς· παραδοξότερον δὲ δι' ἐγὼ ἀπαντῶ εἰς τὰς ἐρωτήσεις σου καὶ παραδέχομαι τὴν κυριότητα ἣν λαμβάνεις ἐπ' ἐμοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔτυχεν οὕτως, μάθε ὅτι ἀνεχώρησα ἐκ Λισαβῶνος ἐπ' ἐλπίδι ν' ἀνεύρω κόρην τινὰ ἣν ὑπεραγαπῶ, καὶ τὴν ὁποίαν οἱ γονεῖς τῆς μοῖ ἀρνοῦνται. Ἐ κὴρ καὶ ὁ πατὴρ τῆς ἀνεχώρησαν ἐκ Βρυξελλῶν· ὅλα τὰ μέσα μου ἐξηντλήθησαν καὶ δὲν ἤδυνήθην οὕτε λεπτόν ν' ἀποκτήσω, τί θέλεις νὰ κάμω; ν' ἀκολουθήσω τὴν συμβουλήν σου, νὰ ὑπάγω νὰ κλέψω;

— Νὰ νυμφευθῇς; νὰ κάμῃς αὐτὴν τὴν τρέλλαν ἐνώπιον εὐρίσκειται ἐν δυστυχίᾳ;

— Δὲν συνέβαινε τὸ αὐτὸ, φίλε μου, εἰς Λισαβῶνα, πιστευτὸν μοι. Ἐάν οἱ γονεῖς τῆς Λουίζας Ρεῦ ἀλθῇ συνήθιον εἰς τὸ συνοικεῖσιν τοῦτο, ἐγὼ ἤθελον εἶσθαι τὴν ὄρα καὶ τὸν ζωγράφον τῆς Δόνα Ἰωάννας, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως σας Φιλίππου Β', ἀλλὰ τ' ἀρχοντάκια δὲν κατεδέχθησαν νὰ κάμουν γαμβρὸν ζωγράφον. Ἀνεχώρησαν διὰ τὰ Κάτω Χώρας, ὅπου ὁ πατὴρ ὑπήγαγε νὰ ἐκπληρώσῃ καθήκον τι τὰρὰ τῷ βασιλεῖ. Τοῦς ἠκολούθησα, διότι μετ' αὐτῶν συνεβαδίζεν ἡ ψυχὴ μου· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτοὶ μὲν ὤδευον ἐφ' ἀμαξίας, ἐγὼ δὲ πεζῇ, εἶχον ἤδη ἀναχωρήσει ὅτε ἐγὼ ἔρθασα, καὶ δὲν ἤδυνήθην ν' ἀνακαλυφῶ ποῦ διευθύνθησαν. Χθὲς, ἀποθνήσκων τῆς πείνης, ἐξαντληθέντων τῶν ἐσχάτων μου μέσων, ἐπρότεινα εἰς τινὰ ξενοδόχον νὰ ζωγραφίσω τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπ' ἀμοιβῇ ἐὸς δαίμων· ἀλλ' ὁ ἀρχαῖός μ' ἐδίωξεν. Ἄφες με λοιπόν νὰ πνιγῶ, διότι ὁ δαίμων πολλάκις μοι ἐσύριξεν εἰς τὸ οὖς· καταχθονίους διαλογισμούς. Κακὴ σύμβουλος εἶναι ἡ πενία!

— Δὲν πρέπει ν' ἀπελπίζεται τόσον ἀγρήγορα, φίλε μου.

— Ἄλλ' ὅταν τις πνιγῇ καὶ δὲν ἔχῃ ἄρτον, τί νὰ κάμῃ;

— Ἰδωμεν, σὺ ἐλάλεις περὶ εἰκόνων ἐπ' ἀμοιβῇ ταλλήρου. Ἐπιθυμῶ τὴν εἰκόνα μου, καὶ δύναμαι νὰ δαπανήσω εἴκοσι λίβρας καισαροδουνακάς. Λάβε τὰ χρυσοῦν τοῦτο νόμισμα ὅπερ ἀξίζει πλέον τῶν εἴκοσι λιβρῶν· τὸ περιπλέον μοὶ δίδεις αὐτίον.

— Δὲν θέλω ἐλεημοσύνην, εἶπεν ὁ Ἰσπανὸς, ἀρνηθεὶς τὸ χρυσοῦν νόμισμα.

— Μὰ τὸν Θεὸν, θέλω τὴν εἰκόνα μου πραγματικῶς· καὶ διὰ νὰ πεισθῇς, γράφον εἰς τὸ πῶς τῆς λυχίας αὐτῆς ἦτις φωτίζει τὴν εἰκόνα τῆς Πανουργίας, ἀπόδειξιν ἔχουσαν οὕτω· «Ἐλαβον τὸ ἀντίτιμον τῆς εἰκόνας, ἣν θέλει ζητήσῃς ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν» καὶ ὑπόγραφον.

Ὁ Ἰσπανὸς, πράξας ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐζήτηι, ὅστις διετίλει κεκαλυμμένος ὑπὸ τοῦ ἐπανωφορίου αὐτοῦ, ὑπέγραψε κάτω τοῦ χάρτου τὸ ὄνομα Σανκέζος Κοέλλος. Ἐμελλον δὲ ν' ἀποχωρισθῶσιν, ὅτε ὁ ζωγράφος ἀνεκάλεσε τὸν ἄγνωστον.

— Ἀλλὰ πῶς νὰ σ' εὔρω, ἐνῶ οὐτε σὺ, οὐτ' ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤξεύρω ποῦ θέλω καταλύσει;

— Μὴ φοβοῦ, σ' εὐρίσκω ἐγὼ. Ὁ Σανκέζος ἔλαβε τὸν σάκκον ὅστις ἐμπεριεῖχε τὰς γραφίδας καὶ τὰ χρώματα, τὸν ἀνέθεσεν ἐπ' ὤμων, καὶ προχωρήσας ἔκρουσε τὴν θύραν ξενοδοχείου τινός, ὅπου μόλις κατῴρωσε νὰ εἰσεέλθῃ.

Τὴν ἐπαύριον ἐκοιμᾶτο εἰσέτι, ὅτε ἀκόλουθός τις ἦλθε ζητῶν αὐτόν.

— Κύριε, εἶπε, πρὸ πολλῶν ἡμερῶν σὰς ζητῶ εἰς Βρυξέλλας. Ὀφείλετε ἐν τῇ στιγμήν νὰ παρουσιασθῆτε ἐνώπιον τῆς Α. Καθ. Μ. τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Β', ὅστις σὰς ζητεῖ.

— Ὁ βασιλεὺς;

— Ναί, ἡ αὐτοῦ Μεγαλειότης.

— Ἀλλὰ δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιον μονάρχου με αὐτὸ τὸ ῥάκος.

— Πρέπει νὰ ὑπακούσῃτε εἰς τὴν διαταγὴν τῆς αὐτοῦ Μεγαλειότητος, διότι ἡ Α. Μ. δὲν ἀγαπᾷ τὰς ἀντιρρήσεις. Ἐλθετε καὶ μὴ ἀνησυχῆτε περὶ τοῦ ἐνδύματος.

Καὶ ὠδήγησε τὸν Κοέλλον, ὅστις καθ' ὅδον ἐσκέπτετο, τί ἄρα γε ἐζήτηι ὁ Φίλιππος Β'. παρ' αὐτοῦ, καὶ πῶς ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας καὶ τῶν Κάτω Χωρῶν ἐγίνωσκεν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον εἰς Σανκέζος Κοέλλος, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Κοέλλος εὐρίσκειτο ἤδη εἰς Βρυξέλλας.

Ἀριχθεὶς εὔρε Φίλιππον τὸν Ε'. ἐνδεδυμένον, ὡς συνήθις, μέλανα ἐνδυμῶσιν καὶ περικυκλωμένον ὑπὸ τῶν μεγιστάνων τῆς αὐλῆς. Μετὰ πολλῆς δὲ συστολῆς ἐπροχώρησεν ὁ ῥακένδυτος ζωγράφος διὰ μέσου τῆς διαλαμπούσης ἐκείνης πληθύος.

— Κύριε Ἀλόνζε Σανκέζε Κοέλλε, εἶπεν αὐτῷ ὁ ἡγεμὼν, ἡ προσφιλεστάτη ἡμῶν ἀδελφῆ, ἐγνωστοποίησεν ἡμῖν τὴν ἐν Βρυξέλλαις διαμονὴν σας, καὶ ἐτύστησεν εἰς τὴν καλοκάγαθίαν ἡμῶν τὸν εὐνοϊκὸν Αὐτῆς ζωγράφον. Ζητοῦμεν λοιπόν παρὰ τῆς τέχνης σας εἰκόνα παριστώσαν συμβάντα τινὰ τοῦ βίου τοῦ τρισμάκαρος προστάτου ἡμῶν Ἀγίου Φιλίππου, δι' ἧς εἰκόνας θέλομεν κοσμήσει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γουδούλου, τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Φιλίππου, ἦτις, ὡς μοι φαίνεται, συμπίπτει τὴν τριακοστὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς σήμερον.

— Ἡ προθεσμία εἶναι θραχίαι, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶα ρεστῆσω τὴν ἡμετέραν Μεγαλειότητα, καὶ ἐκφράσω Αὐτῇ τὴν βαθεῖάν μου εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν καλοκάγαθον ὑποδεξίωσιν ἧς μ' ἤξισεν, ὑπόσχομαι νὰ παραδώσω τὴν εἰκόνα ταύτην τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς.

— Δέχομαι τὸν λόγον σας· ἐν τῷ παλατίῳ μου θέλετε εὖρει οἶκημα καὶ ἐργαστήριον· οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ οἴκου μου θέλουσι ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν

σας· περὶ δὲ τοῦ ἀναγκαίου χρηματικῆς ποσοῦ, θέλετε συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ ἰδιαιτέρου ἡμῶν ταμίου.

Ὁ Σανκέζος Κοέλλος ἐνόμιζεν ὅτι ὠνευρεῖτο· ἀλλὰ τὸ ὄνειρον ἦτο πραγματικόν· δὲν ἀμφίβαλε πλέον ἰδὼν ἐκυτὸν κάτοχον καταλύματος σχεδὸν βασιλικῆς, περιβεβλημένον ὑπὸ θεραπόντων, καὶ ἐνώπιον μεγάλου κηρωτοῦ, ἐφ' οὗ ἤρχισεν ἄνευ θραδύτητος τὴν ὑπογραφὴν τῆς ζητηθείσης εἰκόνας.

Καὶ τοὶ πολλὴν κατέβαλε ζέσιν καὶ ἐπιμονῇν, τὸ ἔργον ἦν τηλικούτον, ὥστε ἠαγκάσθη ν' ἀγρυπνήσῃ ἐπὶ πολλὰς νύκτας, ὅπως δυνηθῇ νὰ περαιώσῃ αὐτὸ τὴν ὀρισθείσαν ἡμέραν. Ἐν τοσοῦτῳ ἠελπίζετο περὶ τῆς ἐγκαίρου ἀποπερατώσεως τῆς εἰκόνας, ὅτε πρῶτα εἰς τὴν εἰδὲ ξένον εἰσελθόντα εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ ἀνακράζοντα·

— Τέλος πάντων σὲ ἀνεῦρον! ἐκοπίασα πολὺ! Ἀλλὰ πῶς νὰ φαντασθῶ ὅτι ἄνθρωπος ὅστις ἄλλοτε ἤθελε νὰ πνιγῇ δι' ἐλλειψίν ἄρτου, κατοικεῖ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων τοῦ βασιλέως καὶ ἔχει ἀπείρους θεράποντας ὑπὸ τὰς διαταγὰς του. Ἄς ἀφῆσῃμεν αὐτὰ. Ἡ σύζυγός μου ὀνομάζεται Φιλίππινα· μοὶ ὀρεῖται τὴν εἰκόνα μου, τὴν ὁποίαν σοὶ ἐπροπλήρωσα, καὶ τὴν ὁποίαν ἀπατῶ παρὰ σοῦ τώρα, διὰ νὰ τὴν προσφέρω εἰς τὴν σύζυγόν μου τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς

λαλοῦντος τοῦ ξένου, ὁ Σανκέζος ἐπροσάθει ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν φωνὴν καὶ ὅτι ἄλλο χαρακτηριστικὸν ἤδυνήθη νὰ παρατηρήσῃ, τὴν νύκτα, ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲν εὐρίσκειν ἐξ ὧν ἀνεθυμῆτο ὅτι εἶδεν, ἢ ἤκουσεν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν ἀνέφερε περιπτώσεις ἅς αὐτὸς μόνος ἐγνώριζε, καὶ πρὸ πάντων ἐπαρουσίασε τὴν εἰς τὴν λάμψιν τῆς λυχίας γραφεῖσιν ἀπέδειξιν, ὁ ζωγράφος ἀπεκρίθη, ὅτι ἦτο μὲν ἑτοιμὸς νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, οὐχὶ ὅμως διὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Φιλίππου, διότι ἐσπευδε νὰ περαιώσῃ ἔργον διαταχθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως.

— Ἐγὼ παρήγγειλα τὴν εἰκόνα μου πρὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ἂν δὲν σοὶ ἔκαμνον αὐτὴν τὴν παραγγελίαν, τὴν ὄραν ταύτην δὲν ἤθελες κρατεῖ τὴν γραφίδα.

— Ἐχεις δίκαιον, ἀπήνησεν ὁ Σανκέζος· πρὸκειται περὶ τῶν ὄλων, διότι ἂν δὲν τηρῶ τὸν πρὸς τὸν βασιλέα λόγον μου ἀπόλλυμαι· ἀλλ' ἀδιάφορον! κάθησε.

Καὶ ἤρξατο νὰ ζωγραφίσῃ. Ὁ ἄγνωστος εἶχεν ὠραία καὶ εὐγενῆ φυσιογνωμίαν, ἀγγίνοισιν καὶ λεπτόνοισιν ἐκφράζουσαν. Παρετήρησε τὸν Κοέλλον μετὰ μεγίστης περιεργίας· δὲν ἐδείκνυε δὲ ἀπειρίαν περὶ τῆς τέχνης, ὡς ἐξήγαγεν ὁ Ἰσπανὸς καλλιτέχνης ἐκ δύο ἢ τριῶν ἐπιστόχων παρατηρήσεων ἅς ὁ ξένος ἔκαμεν ἐπὶ τὸ ἔργον.

Μετὰ ἐργασίαν ἐξ ὧρων, ἡ εἰκὼν ἦν ἀρκούντως προκεχωρημένη, ἀλλ' οὐχ' ἦτον ἀπετέτο χρόνος εἰσεῖτι πρὸς περαιώσιν αὐτῆς. Ὁ Σανκέζος βαθέως στενάχας προσδιώρισε τῷ ξένῳ δευτέραν συνέντευξιν διὰ τὴν ἐπαύριον.

Ἡ ἐπαύριον ἦτο ἡ παραμονὴ τοῦ ἁγίου Φιλίππου· ὁ Σανκέζος ἐξεπεραίωσε μὲν τὴν εἰκόνα τοῦ ξένου, ἀλλὰ ματαίως ἐργάσθη ὀλόκληρον τὴν νύκτα· ἡ εἰκὼν

του βασιλέως δὲν ἔτελειώσῃ, ὁ δὲ ζωγράφος, καταβλημένος ὑπὸ τοῦ κόπου ἐκίνει εἰσέτι τὴν γραφίδα, ὅτε Φίλιππος ὁ Β'. εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον.

Ἴδὼν ὁ βασιλεὺς τὸ ἔργον ἀτελὲς μεγίστην ἐξέφρασε δυσaréσκειαν.

— Δὲν ἐτηρήσατε τὸν λόγον σας, εἶπε πρὸς τὸν ζωγράφον μετὰ τοῦ τραγέος ἐκείνου ὕφους, τοῦ φοβεύσαντος ποτὲ τὸν ταλαίπωρον θαλαμηπόλον τοῦ μονάρχου.

• Ὁ Σανκίεζος ταπεινώσας τὴν κεφαλὴν δὲν ἀπήντησε· ὁ δὲ βασιλεὺς προσβλέψας περίξ εἶδε τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγνώστου.

— Μὰ τὸν ἅγιον Φίλιππον, ἀνέκραξεν, ἰδοὺ τὸ αἷτιον ἐνησχολήθητε εἰς τὴν εἰκόνα ἐνὸς ἰδιώτου, ἀντὶ νὰ ἐνασχοληθῆτε εἰς τὴν ἰδικήν μου! Ὅθεν, χάριν τῆς φυλαργυρίας σας, δὲν δύναμαι νὰ προσφέρω σήμερον τὴν εἰκόνα ἢ παρήγγειλα· ἡ δὲ τελετὴ διακόπτεται ἕνεκα ὑμῶν. Ἡ ὑπόθεσις εἶναι σπουδαία, Κύριε Κοέλλε!

Καὶ ἐξῆλθεν ἐγκαταλιπὼν τὸν ταλαίπωρον καλλιτέχνην ἐν ἀμηχανίᾳ.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, ἀξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς εἰσελθὼν διεκοίωσεν τῷ Κοέλλῳ τὴν διαταγὴν νὰ παρυσιασθῆ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Ὁ δυστυχὴς ζωγράφος μετὰ τρόμου εἶδε τὸν δικαστὴν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ἰστάμενον ἐν τῇ αἰθούσῃ ἣτις προηγίτο τοῦ οἰκήματος τοῦ μονάρχου.

— Κύριε Ἀλόνζε Σανκίεζε Κοέλλε, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, δὲν ἐτηρήσατε μὲν τὸν λόγον σας, ἐξεπληρώσατε ὅμως ἰερώτατα τὴν πρὸς ἐμὲ δοθεῖσαν ὑπόσχεσίν σας.

Ὁ Ἰσπανὸς ἰθεώρει κεκηνῶς τὸν βασιλέα.

— Ναί, ἐξηκολούθησεν ὁ Φίλιππος Β'. ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀγνώστος ὃν ἀπήντησατε τὴν νύκτα, εἰσὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, ἀντ' ἐμοῦ ἔστειλα, ὅπως γράψητε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, τὸν περιφανέστερον ζωγράφον τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ τῆς πόλεως Ἀμβέρσης, τὸν Ὀττωβένιον. Δύνασθε νῦν ἐν ἀνέσει νὰ περαιώσητε τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Φιλίππου, καθόσον μάλιστα θέλομεν ἐνασχοληθῆ εἰς γάμου.

Τότε εὐρίξει διὰ τῆς ἀργυρᾶς σύριγγος ἦν ἔφερε ἐντὸς τῆς ζώνης αὐτοῦ, καὶ ὁ Κοέλλος ἀπροσδοκῆτως εἶδεν εἰσερχόμενον τὸν Ὀττωβένιον ὀδηγούμενον ἀπὸ τῆς χειρὸς τὴν Κυρίαν Λουίζαν ἤρχοντο δὲ κατόπιν ὁ δὸν Ρεϋνέλδης καὶ ἡ σύζυγός του.

Ὁ Ἀλόνζος Σανκίεζος ἐβρίβη εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως εὐγνωμονῶν ὁ δὲ γάμος ἐτελέσθη αὐθημερόν ἐν τῷ ναϊδίῳ τῶν ἀνακτόρων.

Ὁ βασιλεὺς ἔδειξε πρὸς τὸν Κοέλλον εὐνοίαν τοιαύτην οἶαν πρὸς οὐδένα οὐδέποτε. Ἐπιστρέψας εἰς Ἰσπανίαν παρέλαθε μετ' αὐτοῦ τὸν καλλιτέχνην, ὃν οὐ συνωδεύετο ἀκολούθως καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς ἐκστρατείας. Ὅσάκις ὁ Κοέλλος δὲν συνώδευε τὸν μονάρχην, εὗτος ἔγραφεν αὐτῷ πάντοτε ἰδίᾳ χειρὶ, ἀποκαλῶν αὐτὸν υἱὸν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, ἐφ' ἃς ἐπέγραψε τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν, «Τῷ φιλιτάτῳ μοι υἱῷ Ἀλόνζῳ Σανκίεζῳ Κοέλλῳ». Ἴδου δὲ τί ἀναφέρει ὁ ἱστορικὸς Φραγκίσκος Πακέκος λαλῶν περὶ τὴν

πρὸς τὸν Πορτογάλον καλλιτέχνην ἐξαιρετικῆς εὐνοίας τοῦ Φιλίππου Β'.

• Ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτῷ διὰ κατάλυμα οἶκον μεγαλοπρεπῆ, γεινιάζοντα τῶν ἀνακτόρων· καὶ ἐπειδὴ μόνος αὐτὸς κατεῖχε τὴν κλεῖδα, εἰσῆρχετο πολλακίς αὐτογνωμόνως εἰς τὸν οἶκον καθ' ὃν καιρὸν ὁ καλλιτέχνης ἐγευματίζε μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ὁ ζωγράφος ἤθελε ν' ἀνεγερθῆ ὅπως χαιρετήσῃ αὐτὸν σεβασμῶς ὡς βασιλέα, τῷ διέταττε νὰ μὴ κινηθῆ τῆς θέσεώς του· ἀκολούθως δὲ εἰσῆρχετο, πρὸς διασκεδάσιν, εἰς τὸ ἐργαστήριον· ἄλλοτε συνελάμβανεν αὐτὸν ἐργαζόμενον, καὶ ἔθετε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπ' ὤμων, καὶ ὅτε ὁ Ἀλόνζος Κοέλλος, τηλικαύτην βλέπων τοῦ βασιλέως τὴν εὐνοίαν ἐπροσπάθει, ἐθιμοταξίας χάριν καὶ σεβασμοῦ, νὰ ἐγερθῆ, ὁ βασιλεὺς ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ καθῆται καὶ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐργασίαν.

Ὁ Κοέλλος εἰργάσθη ποικιλοτρόπως τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως· παρέστησεν αὐτὸν πεζόν, ἐριππον, ἐν περιβολῇ ὀδοπορικῇ· ἐζωγράψισεν ἐπίσης δεκαεπτὰ βασιλικά πρόσωπα, βασιλίσσας, ἡγεμόνας, ἡγεμονόπαιδας καὶ ἡγεμονίδας, οἵτινες τοσοῦτον ἐτίμων καὶ ἡγάπων αὐτὸν, ὥστε μετὰ πολλῆς οἰκειότητος εἰσῆρχοντο εἰς τὸν θαλαμὸν του, ὅπως παίξωσι καὶ διασκεδάσωσι μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του. Οὐ μικρὰ δ' ὑπολήψεως εἶυχε καὶ παρὰ τῶν ἐπισημοτέρων ἡγεμόνων τοῦ τότε κόσμου, παρὰ τῶν παπῶν Γρηγορίου Η'· καὶ Σίξτου Ε'. παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Φλωρεντίας, τοῦ τῆς Σαβοΐας, τοῦ καρδινάλιου Ἀλεξάνδρου Φερνέζου, ἀδελφοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας καὶ λοιπῶν.

• Ἡ τράπεζα αὐτοῦ πάντοτε ἐτιμᾶτο διὰ μεγιστάνου τινὸς Ἰσπανοῦ ἢ ἄλλου εὐγενεοῦς ὑψηλῆς καταγωγῆς, διότι εὐνοουμένου τοῦ καλλιτέχνου ὑπὸ ἰσχυροῦ μονάρχου, πάντες ἐθήρευον τὴν εὐνοίαν του. Τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐτύχναζον οἱ ἐπισημότεροι ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του· ὁ καρδινάλιος Γρανβίλλας, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Τολέδης, ὁ δὸν Γάσπαρος τῆς Κοιρόγας, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Σεβίλλης, ὁ δὸν Ροδρίγος τοῦ Κάστρου, ὁ δὸν Ζουάν τῆς Αὐστρίας, ὁ δὸν Κάρολος καὶ πλῆθος ἄλλων εὐπαιδῶν, μεγιστάνων, μέσβων, τοσοῦτον, ὥστε πολλακίς ἴπποι, ἄμαξαι καὶ φορεῖα ἐπλήρου τὰς δύο εὐρυχώρους τῆς οἰκίας αὐτοῦ αὐλάς. Κατασταθεὶς ὁ περισημότερος ζωγράφος τῆς ἐποχῆς του, ἐκτίησθε περιουσίαν 55,000 περίπου φλωρίων.

«Αἱ εἰκόνας τοῦ Κοέλλου εἰσὶ σπανιώταται καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Μαδρίτῃ. Τὸ μουσεῖον τῆς πρωτεύουσος ταύτης κατέχει μίαν μόνην, παριστῶσαν τὸν ἅγιον Σεβαστιανόν. Αἱ λοιπαὶ εὐρίσκονται συγκεντρωμέναι ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, ὅπου σπανίως εἰσερχονται οἱ ἔρασταί τῆς ζωγραφικῆς τέχνης.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

A. K.